

Abô Mavi atu ba Jon hato Abô môn

Jon hato kapya êntêk. Yani ma anyô Israêl te. Yani ma anyô havôv alim vêm ma hasopa Yisu. Yani ma Yisu anêᶇ ᶇê ku laumiᶇ ba lahavuju takatu te ba intu hato hathak nôᶇ takatu ba habitak ba hayê hathak madaluk. Jon ma ‘ᶇê ku ali atu ba Yisu hathak lahaviᶇ bêᶇ anôᶇ’ (Jon 13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20, 24).

Jon anêᶇ abô môn hêk kapya êntêk ma hanan hathak Yisu intu opalê. Ma hato kapya êntêk ek avômalô nesam ba nêᶇnêᶇmibiᶇ nena Yisu ma Mesia atu lôk Wapômbêᶇ anêᶇ Nakaduᶇ. Ma hato ek nêᶇnêᶇmibiᶇ ek neja lôkmala esak anêᶇ athêᶇ (Jon 20:31).

Hato hadêᶇ 87 AD la.

Abô habitak hatôm anyô

¹*Sêbôk atu ba môn anôᶇ ma Abô hamô. Ma Abô êᶇ hamô haviᶇ Wapômbêᶇ ba Wapômbêᶇ da intu abô êᶇ

²ba hamô haviᶇ Wapômbêᶇ hadêᶇ sêbôk ba môn anôᶇ.

³*Abô êᶇ intu Wapômbêᶇ hapesan nôᶇkama sapêᶇ hathak. Nôᶇmlate atu ba miᶇ habitak ami, êᶇ ma miᶇ yani hapesan ami.

* **1:1:** Jon 17:5; 1Jon 1:1-2; ALK 19:13 * **1:3:** 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2

4 *Abô êᶇ hadum ba nômkama sapêᶇ habitak lôkmala. Ma lôkmala êᶇ ma avômalô iniᶇ deda.

5 *Deda êᶇ habi hayô hêk momaᶇiniᶇ. Ma momaᶇiniᶇ êᶇ hathôᶇ paliᶇ ba miᶇ hatôm êᶇjêk deda êᶇ loᶇ siᶇ ami.

6 *Ma Wapômbêᶇ hêv anyô te halêm ba anêᶇ athêᶇ nena Jon.

7 Yani halêm ek injik Abô deda êᶇ thô ek avômalô sapêᶇ nedaᶇô ba nêᶇmimbiᶇ.

8 Yanida ma miᶇ deda êᶇ ami ma halêm ek injik thô iyom.

9 *Deda êᶇ halêm pik ba habi hayô hêk avômalô. Deda êᶇ ma deda anôᶇ.

10 Wapômbêᶇ bôk hapesaᶇ avômalô hathak Abô êᶇ ba halêm pik. Ma doᶇtom êthôᶇ paliᶇ denaᶇ.

11 Yani hi ek anêᶇ avômalô, ma miᶇ ewa yani thô ami.

12 Ma avômalô takatu ba ewa yani thô lôk êvhaviᶇ ma hatak avômalô takêᶇ ek nimbitak Wapômbêᶇ anêᶇ nali.

13 *Avômena takêᶇ ma Wapômbêᶇ da hapesaᶇ loᶇôndê ba intu ibitak yanida anêᶇ nali. Ma miᶇ ibitak hatôm avômalô pik sapêᶇ atu ba ibitak ami. Lôk anyô te miᶇ habi thêlô vê ami. Ma taluvi lo lami miᶇ idum ba ibitak ami lôk miᶇ ibitak hathak lami iniᶇ leᶇiᶇhaviᶇ ami. Mi.

14 *Abô êᶇ intu habitak anyô ba halêm hamô haviᶇ yêlô ba bôk ayê nena anyô lôkmaᶇgiᶇ anôᶇ. Yani ma wapôm anêᶇ ôdôᶇ biᶇ ba hik nômkama

* 1:4: Jon 5:26 * 1:5: Jon 3:19 * 1:6: Mat 3:1; Luk 1:13-17,76

* 1:9: Jon 8:12 * 1:13: Jon 3:3-6; 1Pi 1:23 * 1:14: Plp 2:7

avanôḡ thô hadêḡ avômalô. Yani ma Lambô anêḡ Nakaduḡ donḡtom êḡ iyom ba intu Lambô hêv lôkmaḡḡiḡ êḡ hadêḡ yani.

15 Jon hik anyô êḡ thô ba halam, “Bôk yahanḡ yôv hathak anyô êntêk êḡ nena, ‘Anyô te tem embenḡ ya yam. Ma donḡtom yani hamô hadêḡ sêbôk ba miḡ yahabitak ami. Ba intu yani ma bêḡ ek ya.’ ”

16 Yani ma lôkmaḡḡiḡ anôḡ ba anêḡ wapôm hêv liḡ siḡ ba halêm ek alalô lôbôlôḡ

17* aêntêk nena sêbôk ma hêv abô balabuḡ hadêḡ Mose lôk alalô. Yôv ma Yisu Kilisi halêm ba hik Lambô lôk anêḡ wapôm thô.

18* Anyô te miḡ bôk hayê Wapômbêḡ ami. Ma donḡtom Wapômbêḡ anêḡ Nakaduḡ donḡtom êḡ iyom intu Wapômbêḡ ba hamô haviḡ Lambô ma hik Lambô thô hadêḡ alalô.

Jon anyô hathik ḡaḡ hanaḡ anêḡ ku bêḡ

(Mat 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Israêl iniḡ ḡê bêḡbêḡ takatu ba êmô Jelusalem êv ḡê êbôk da lôk avômalô Livai doho ba i hadêḡ Jon ma enaḡ hik yani liḡ nena, “O ma opalê?”

20 Ma yani miḡ bônôḡ ami ma hanaḡ bêḡ nena, “Ya ma miḡ Mesia atu ba Wapômbêḡ hêv ek nêḡ avômalô bulubiḡ ami. Mi anôḡ.”

21* Êḡ ma enaḡ hik yani liḡ, “Sêbôk ma enaḡ nena Elia tem êmôḡ vêḡ ka Mesia embenḡ yam. O êḡ êntêk e?”

Ma hanaḡ, “Mi.”

“Sêbôk ma Mose hanaḡ nena plopet te tem êlêm. O êḡ êntêk e?”

Lo 18:15-18

* **1:17:** Kis 34:28; Lom 6:14

* **1:18:** Kis 33:20; Jon 6:46; 1Ti 6:16

* **1:21:** Mal 4:5; Mat 11:14

Ma hanañ viyañ, “Mi.”

²² “Aêñ ba o opalê? Onañ aisê esak oda? Onañ viyañ ek yêlô ana nanañ êndêñ nê bêñbêñ.”

²³ Êñ ma Jon hawa plopet Aisaia anêñ abô ba hanañ,

“Ya ma kaêk atu ba halam halêm anêñ loñ thiliv nena,

‘Nopesañ loñôndê ek Anyô Bêñ êlêm.’ ” *Aisaia 40:3*

Hasam Aisaia anêñ abô êñ yôv ma hanañ, “Ya êñ êntêk.”

²⁴ Vêm ma Palisi takatu ba êlêm haviñ nê bêñbêñ

²⁵ enañ hik yani liñ, “O ma miñ Mesia lôk plopet ma Elia ami. Aisê ka huthik avômalô halôk ñañ?”

²⁶ Ma Jon hanañ viyañ, “Yahathik thêlô hathak ñañ, ma donjom anyô te hamô môlô malêvôn ba môlô ôthôn ôpên paliñ.

²⁷ *Yani ma ôpatu ba tem emben ya yam. Yani ma anyô lôk athêñ bêñ ma ya ma yaônâlôk ba intu miñ hatôm yapole anêñ vakapô bokñgôp anêñ yak vê ami.”

²⁸ Nôm êñ habitak anêñ Betani hêk Jolodan vi, loñ atu ba Jon hathak hathik avômalô halôk ñañ.

Yisu ma Wapômbêñ anêñ Boksipsip Nakaduñ

²⁹ *Haviyô hayañ ma Jon hayê Yisu halêm. Ma hanañ, “Ôngô, ôpên ma Wapômbêñ anêñ Boksipsip Nakaduñ atu ba hêv ek nêm avômalô pik iniñ kambom vê.

³⁰ *Yani ma ôpatu ba bôk yahanañ nena, ‘Anyô te tem emben ya yam. Ma donjom yani hamô hadêñ

* **1:27:** Jon 1:15 * **1:29:** Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19 * **1:30:** Jon 1:15

sêbôk atu ba miñ yahabitak ami denañ. Ba intu yani ma bêñ ek ya.’

31 Yada ma yahathônj ôpêñ anêñ ku paliñ. Ma donjom yahalêm yahathik avômalô halôk ñañ ek yangik ôpêñ thô êndêñ avômalô Israêl.”

32-33 *Êñ ma Jon hanañ hathak nômlate atu ba bôk yani hayê yôv. Yani hanañ nena, “Sêbôk ma yahathônj ôpêñ anêñ ku paliñ. Ma donjom Wapômbêñ hêv ya ba yahalêm ek yasik avômalô êndôk ñañ. Ma yani hanañ hadêñ ya nena, ‘Tem nôngô Lovak Mathenj êlêm anêñ leñ ba êyô êmô anyô te. Ma ôpêñ intu tem isik avômalô esak Lovak Mathenj.’ Wapômbêñ bôk hanañ abô êñ hadêñ ya. Êñ ma yahayê Lovak Mathenj hatak leñ ma halôk ba halêm hatôm menak bôbô ba hayô hamô ôpêñ. Yada yahayê nôm êñ.

34 *Avanônj! Yada bôk yahayê nôm êñ. Ma yahanañ nena anyô êntêk ma Wapômbêñ anêñ Nakaduñ.”

Anyô doho ibitak Yisu anêñ ñê ku

35 Haviyô hayañ ma Jon lôk anêñ ñê ku ju êmô lonj atu hathak lonjbô.

36 *Ma hayê Yisu halêm ma hanañ, “Ôngô, Wapômbêñ anêñ Boksipsip Nakaduñ atu intu.”

37 Njê ku ju êñ elañô abô êñ ma i esopa Yisu.

38 Êñ ma yani hik i liliñ ma hayê thai esopa yani ma hanañ hik thai liñ, “Mamu lemimhaviñ malê?”

Ma thai enañ, “Labai, hôêk êsê?” (“Labai” anêñ ôdônj nena “Kêdônjwaga”).

39 Ma Yisu hanañ, “Mamu nôlêm nôngô.”

* 1:32-33: Mat 3:16 * 1:34: Mat 3:17 * 1:36: Jon 1:29

Êᶇ ma thai i êyê loᶇ atu ba yani hamô. Nôm êᶇ habitak hadêᶇ yaᶇsiᶇ hatôm 4 kilok. Ma thai êmô haviᶇ yani aleba bôlôvôᶇ.

⁴⁰ *Andulu ma Saimon Pita anêᶇ yaᶇ, yani ma Jon anêᶇ anyô ku te atu ba halaᶇô Jon anêᶇ abô ba hi hasopa Yisu.

⁴¹ Yani hayê Yisu vêm ma hi kethêᶇ ba hapôm yaᶇ Saimon ma hanaᶇ, “Yêlô lêk ayê Mesia.” (Mesia anêᶇ ôdôᶇ nena “Kilisi, ôpatu ba Wapômbêᶇ hêv ek nêᶇ avômalô bulubiᶇ”.)*

⁴² *Ma Andulu hawa Saimon ba hi hadêᶇ Yisu. Yisu hayê ma hanaᶇ, “O Saimon, Jon nakaduᶇ. O ma tem nendam nena Sipas.” (Athêᶇ “Sipas” êᶇ ma hatôm “Pita”. Ma athêᶇ ju êᶇ anêᶇ ôdôᶇ nena “valu”.)

Yisu halam Pilip lo Nataniel

⁴³ Haviyô hayaᶇ ma Yisu hadum ek ni Galili ba hapôm Pilip ma hanaᶇ, “Ôlêm osopa ya.”

⁴⁴ Pilip ma anyô Betsaida. Betsaida êᶇ ma Andulu lo Pita iniᶇ malak ôdôᶇ.

⁴⁵ *Yani hapôm Nataniel ma hanaᶇ nena, “Sêbôk ma Mose hato abô te hêk kapya balabuᶇ hathak anyô te. Ma plopet doho bôk eto abô hathak ôpêᶇ haviᶇ. Ma yêlô lêk ayê yani yôv. Ôpêᶇ ma Yisu anêᶇ Nasalet, Josep nakaduᶇ.”

⁴⁶ Ma Nataniel hanaᶇ nena, “Malê mavi te tem imbitak Nasalet?”

Ma Pilip hanaᶇ, “Ôlêm nôᶇgô.” Êᶇ ma thai i.

* **1:40:** Mat 4:18-20 * **1:41:** “Mesia” ma abô Hiblu. “Kilisi” ma abô Glik. * **1:42:** Mat 16:18 * **1:45:** Lo 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Ese 34:23

47 Ma Yisu hayê Nataniel halêm ma hanañ, “Avanôn! Ôpêntêk ma anyô Israêl mavi te. Yani ma abôyañ mi.”

48 Ma Nataniel hanañ, “Hoyala ya aisê?”

Ma Yisu hanañ, “Pilip miñ halam o ami denañ. Ma yahayê hômô alokwañ avi te ôdôn ba yahayala o.”

49 *Nataniel halañô abô êñ ma hanañ, “Kêdônwaga, o ma Wapômbêñ anêñ Nakaduñ ma avômalô Israêl iniñ Kiñ.”

50 Ma Yisu hanañ, “Thatu yahayê hômô alokwañ ôdôn ba intu hôêvhaviñ e? Ondañô! Nôm êñ ma yaôna ek yañ atu ba tem emben yam.”

51 *Ma hanañ abô doho haviñ nena, “Yanañ avanôn biñ êndêñ môlô. Tem môlô ôngô leñ ekyav ma añela nesak ba nêndôk ek ya Anyô Anêñ Nakaduñ.”

2

Yisu hadum ba ñañ habitak wain

1 Wak ju hale ba hi ma anyô te hawa avi te anêñ Kena. Malak Kena êñ hêk Galili kapô. Ma Yisu anêñ talêbô hi haviñ.

2 Ma elam Yisu lôk anêñ ñê ku ba i haviñ.

3 Avômalô inum wain aleba thô. Ma Yisu anêñ talêbô hanañ hadêñ Yisu nena, “Nônngô! Thêlônin wain lêk thô.”

4 *Ma Yisu hanañ, “Avi bêñ, honañ abô êñ hadêñ ya eka? Yenañ waklavôn mi denañ.”

* 1:49: Mat 14:33; 16:16; Mak 3:11 * 1:51: Stt 28:12 * 2:4: Jon 7:30; 8:20

⁵ Ma Yisu talêbô hanañ hadêñ nê takatu ba eyabiñ nôm nena, “Nodañô anêñ abô ba nundum êtôm atu ba hanañ.”

⁶ Ma uñ valu baheñvi ba lahavute hamô habobo thêlô. Uñ te hatôm embalon ñañ êtôm 100 lita la. Avômalô Israêl ethak ithik halôk ek nêñem leñiñmavi êndêñ Wapômbêñ.

⁷ Êñ ma Yisu hanañ hadêñ nê eyabiñ nôm nena, “Noñgasô ñañ êndôk uñ sapêñ.” Ma eñgasô halôk aleba hayô abôlêk siñ.

⁸ Yôv ma hanañ hadêñ thêlô, “Noja doho ba nônêm êndêñ anyô bêñ atu hayabiñ nôm.” Ma nê ku ewa ba i êv hadêñ yani.

⁹ Anyô bêñ êñ hanum ñañ atu ba Yisu hik liliñ ba habitak waiñ. Ma doñtom miñ hayala ami. Nê takatu ba ethakôv iyom intu eyala.

Yani hanum ba hason kambom ma halam anyô hawa avi ba thai i daim dokte

¹⁰ ma hanañ, “Ethak êv waiñ vasiñ mavi hamôñ ek avômalô inum aleba maleñiñ hataba êñ ma miñ êv waiñ maniñ haveñ yam. Ma doñtom waiñ êntêk anêñ vasiñ ma vasiñ anôñ ek waiñ yañ atu ba hamôñ.”

¹¹ Yisu hadum nôm êñ hamô Kena anêñ Galili. Nôm êñ ma lavôñiñ môñ anôñ atu ba hadum ek hik anêñ lôkmañgiñ thô. Ma anêñ nê ku êvhaviñ yani.

¹² *Vêm ma Yisu lôk iviyañ ma talêbô etak Kena ma êlôk ba i Kapaneam. Ma nê ku iviñ thêlô ba i êmô loñ êñ hatôm wak doho.

* **2:12:** Mat 4:13

Yisu halupunij avômalô doho hêk unyak mathen kapô

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13* Avômalô Israèl inij waklavôn te habobo anêṅ athêṅ nena Hale ba Hi. Ma Yisu hi daku Jelusalem ek êṅjê waklavôn êṅ.

14 Yani hi unyak mathen anêṅ piklêvôn ma hayê avômalô etak bokmanṅkao lôk sipsip ma menak bôbô ek nêṅem vuli ek nêmbôk êtôm da lôk nê takatu ba êwê nê loṅ buyan inij valuselen hathak Hiblu inij valuselen êmô.

15 Êṅ ma havuvi yak balawa te ba halupunij i lôk inij boksipsip lo bokmanṅkao ma hêv i vê hêk unyak mathen ba i. Ma hakayan nê êṅ inij balê ba valuselen hagililij mayaliv.

16 Ma hanaṅ hadêṅ nê takatu ba etak menak bôbô ek nêṅem vuli nena, “Noja unim menak ba unu! Wakamik anêṅ unyak ma loṅ netak nômkama êmô ek nêṅem vuli e?”

17 Ma Yisu anêṅ nê ku êyê nôṅ êṅ ma leṅṅhabi hathak abô te hêk Wapômbêṅ anêṅ kapya nena, “Yahêv lêlê ek anêṅ unyak ma yalenṅhaviṅ unyak êṅ bêṅ anôṅ.” *Kapya Yen 69:9*

18 Israèl inij nê bêṅbêṅ êyê ma enaṅ, “Undum lavônij te ek injik o thô nena Wapômbêṅ halam o ba hudum nôṅ êṅ!”

19 *Ma Yisu hanaṅ viyan, “Nundiniṅ unyak mathen êntêk, ma êtôm wak lô iyom ma tem yandav esak loṅbô.”

* **2:13:** Kis 12:1-27 * **2:19:** Mat 26:61; 27:40

20 Ma nê bênbêñ enañ, “Avômalô idum ku hatôm sondabêñ 46 ek elav unyak êntêk ma donjom mi denañ! Ma hatôm ondav wak lô iyom e?”

21 *Unyak mathenñ atu ba Yisu hanañ hathak êñ ma yanida liñkupik.

22 *Ba Yisu haviyô hathak lonjbô hêk ñama ma anêñ nê ku lenjñhabi abô atu ba bôk hanañ. Êñ ma êvhaviñ abô atu ba hêk Wapômbêñ anêñ kapyã lôk Yisu da hanañ.

23 *Yani hamô Jelusalem ma hayê waklavônñ atu ba anêñ athêñ nena Hale ba Hi. Ma avômalô bêñ anônñ êyê lavônññ takatu ba hadum ba êvhaviñ.

24 Ma donjom Yisu miñ hêvhaviñ i ami. Hayala anyô sapêñ iniñ auk.

25 Anyô te miñ hêv auk hadêñ yani hathak avômalô iniñ kobom ami. Mi, bôk hayala avômalô sapêñ iniñ kapôlônññ.

3

Yisu hêv auk hadêñ Nikodimus

1 *Israël iniñ anyô bêñ te anêñ athêñ nena Nikodimus. Yani ma Palisi te.

2 Bôlôvônñ ma hi hadêñ Yisu ma hanañ, “Kêdônwaga, hothak hudum lavônññ lomalama ba intu yêlô ayala nena Wapômbêñ hêv o ba hôleñ hatôm kêdônwaga. Ma Wapômbêñ miñ hamô haviñ anyô te ami, êñ ma miñ hatôm indum lavônññ êtôm atu ba hudum ami.”

* 2:21: 1Ko 6:19 * 2:22: Luk 24:6-8; Jon 12:16 * 2:23: Jon 7:31

* 3:1: Jon 7:50; 19:39

3 *Ma Yisu hanañ viyañ, “Yanañ avanôn biñ êndên mîlô. Ôpatu ba evathu hathak loñbô iyom intu tem êyô Wapômbên anên loñ lôklinyak kapô.”*

4 Ma ôpên hanañ, “Aisê ka nembathu ôpatu ba bôk hayalôv yôv? Yani tem êndôk talêbô kapô ba nembathu esak loñbô e? Ma mi!”

5 *Ma Yisu hanañ viyañ nena, “Yanañ avanôn biñ êndên mîlô. Ôpatu ba Wapômbên hathik hathak ñañ lôk Lovak Mathen hatôm evathu hathak loñbô, ôpên iyom intu tem imbitak êyô Wapômbên anên loñ lôklinyak kapô.

6 *Avômalô pik ibitak hathak lami ibi i vê. Ma Wapômbên anên avômalô ibitak hathak Lovak Mathen habi i vê.

7 Ma aisê ka hoson hathak abô êntêk ba yahanañ hadên o nena ‘nimbi o vê esak loñbô.’

8 Lovak da hathak hayuv hatôm anên lahavin ma holañô anên diñdiñ iyom. Ma donjom hôthôn nena halêm anên êsê ba hi êsê. Ma ñê takatu ba Lovak Mathen havathu i ma aên iyom.”

9 Ma ôpên hanañ hik liñ hathak loñbô, “Nôm takên tem imbitak aisê?”

10 Ma Yisu hanañ, “Ai! O Islael iniñ kêdônwaga bên ma hôthôn nôm êntêk paliñ, e?”

11-13 Ya Anyô Anên Nakaduñ iyom intu yahatak malak leñ ba yahalêm. Ma anyôla miñ bôk hi loñ êñ ba hale halêm hathak loñbô ami. Yanañ avanôn

* **3:3:** Mat 18:3; 1Pi 1:23 * **3:3:** Abô Glik “hathak loñbô” lôk “halêm anên vuliñ” thai luvi ma abô donjom iyom. Yisu anên auk nena “halêm anên vuliñ” ma donjom Nikodimus hason nena “hathak loñbô”. * **3:5:** Ese 36:25-27 * **3:6:** Jon 1:13

biŋ êndêŋ môlô. Yêlô anañ hathak nô m takatu ba bôk ayala. Ma anañ bêŋ hathak nô m takatu ba bôk ayê. Ma môlô miŋ olaŋô yêlôaniŋ abô ami. Lêk yahanañ abô doho hathak nô mkama pik ek oyala Wapômbêŋ anêŋ auk. Ma môlô miŋ ôêvhaviŋ ami. Ba intu nô mkama malak leŋ tem miŋ nô nê mimbir aêŋ ami.

14 *Sêbôk ma avômalô Israe l ê m ô loŋ thiliv ma umya bêŋ anôŋ ethañ i. Êŋ ma Mose hathôkwêŋ umya dahô te hathak kô m ba hêv liŋ hamiŋ leŋ ek avômalô nêgê ba nimbirak mavi. Wapômbêŋ anêŋ lahaniŋ ba tem nê sôkwêŋ ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ ba nê nê m liŋ aêŋ iyom

15 *ek avômalô takatu ba êvhaviŋ tem neja lôkmala anôŋ atu ba nê m ô ê tôm wak nô mbêŋ intu sapêŋ.

16 * “Wapômbêŋ lahaniŋ avômalô pik bêŋ anôŋ ba intu hêv Nakaduŋ doŋtom êŋ halê m ek ôpatu ba hêvhaviŋ tem enja lôkmala anôŋ atu ba ê m ô ê tôm wak nô mbêŋ intu sapêŋ. Ma tem miŋ ema ami.

17 *Wapômbêŋ hêv Nakaduŋ halê m pik ek nê m avômalô bulubiŋ. Ma miŋ hêv ek indum abô ek injik avômalô vônô ami.

18 *Ôpatu ba hêvhaviŋ Nakaduŋ êŋ ma Wapômbêŋ miŋ hathak hadum abô ek injik yani vônô ami. Ma ôpatu ba miŋ hêvhaviŋ Nakaduŋ doŋtom êŋ ami ma ôpêŋ lêk hama yôv ek malê nena Wapômbêŋ bôk hadum abô hathak yani yôv.

* **3:14:** Nam 21:9; Jon 8:28; 12:32 * **3:15:** Jon 20:31 * **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Lom 5:8; 8:32; 1Jon 4:9-10 * **3:17:** Luk 19:10 * **3:18:** Jon 5:24

19 *Wapômbêṅ hadum abô hathak avômalô pik aêntêk. Deda bôk halêm pik yôv. Ma avômalô idum kambom lomaloma ba intu lenṅhaviṅ momaṅjiniṅ ma êdô deda êṅ.

20 Deda tem injik avômalô iniṅ kambom thô ma tem thêlô mama ba intu ṅê kambom ethak êpôlik ba miṅ ibitak êyô deda kapô ami.

21 Ma donṅtom ôpatu ba halanṅ Wapômbêṅ anêṅ abô nena avanôṅ, yani êṅ ma hatôm hamiṅ deda ba avômalô sapêṅ êyê anêṅ ku takatu ba hadum ma Wapômbêṅ da hév yani sa.”

Jon anyô hathik ṅaṅ hik Yisu anêṅ ku thô

22 *Yôv ma Yisu lôk anêṅ ṅê ku i Judia anêṅ loṅ kamunṅ ma hamô haviṅ anêṅ ṅê ku wak doho. Ma thêlô ithik avômalô halôk ṅaṅ.

23-24 Aionon hêk habobo Salim. Loṅ êṅ ma ṅaṅ bêṅ anôṅ hêk ba avômalô ibi thêthô i loṅ êṅ. Jon miṅ hamô koladôṅ ami denaṅ, ba intu hamô loṅ êṅ ek isik thêlô.

25 Ma anêṅ ṅê ku lôk anyô Islael te êkôki hathak auk nimbitak mabuṅ êṅjêk Wapômbêṅ ma.

26 Êṅ ma ṅê ku i hadêṅ Jon ma enaṅ, “Kêdôṅwaga! Ôpatu sêbôk ba hamô haviṅ o hamô Jolodaṅ vi ba honaṅ abô bêṅ anôṅ hathak yani. Ondaṅô! Ôpêṅ lêk hathik avômalô halôk ṅaṅ ba avômalô sapêṅ i hadêṅ yani!”

27 Ma Jon hanaṅ, “Wapômbêṅ da anêṅ lahaviṅ ba nômlate habitak aêṅ hadêṅ anyô te ma yôv.

* 3:19: Jon 1:5,9; 8:12 * 3:22: Jon 4:1-2

28 *Môlôda bôk olaņô abô atu ba yahanaj. ‘Ya ma ôpatu ba Wapômbêņ hêv hamôņ ek yanaņ êndêņ avômalô nena Mesia tem êlêm. Ya miņ Mesia ami.’

29 Anyô te hawa avi te, êņ ma tem enja êtôm yanida anêņ. Ma doņtom yapmalô ma tem êtôm ôpêņ anêņ anyô môlô atu ba imiņ ek embatho yani loņ. Ba halaņô ôpêņ anêņ abô ma tem lamavi iyom. Ma yada intu hatôm yapmalô êņ. Ba intu lêk yalenmavi bêņ anôņ hamô yakapôlôņ siņ.

30 Wapômbêņ anêņ lahaviņ ba yani habitak anyô bêņ, ma yada yahabitak anyô oyaņ.”

31 * “Ôpêņ bôk hamô leņ ba halêm, yani ma bêņ anôņ ek avômalô pik sapêņ. Ôpatu ba hamô pik êntêk, ôpêņ ma anyô pik ba intu hanaņ abô hathak nômkama pik iyom. Avanôņ! Ôpatu ba halêm anêņ malak leņ, ôpêņ ma bêņ anôņ ek avômalô pik sapêņ.

32 *Yani hanaņ hathak nômkama takatu ba yanida bôk hayê lo halaņô bêņ. Ma avômalô miņ êvhaviņ abô êņ ami.

33-34 Wapômbêņ bôk hêv Lovak Matheņ ba hamô ôpêņ kapô siņ ba halêm hanaņ Wapômbêņ anêņ abô. Ba intu ôpatu ba hêvhaviņ yani ma hik thô nena Wapômbêņ ma hanaņ abô avanôņ iyom.

35 *Lambô lahaviņ Nakaduņ ba hêv nômkama sapêņ ek eyabiņ.

36 *Ôpatu ba hêvhaviņ Nakaduņ lêk hawa lôkmala atu ba tem nêmo êtôm wak nômbêņ intu sapêņ. Ma ôpatu ba havôliņ dômk hadêņ Nakaduņ ma

* **3:28:** Mat 11:10; Jon 1:23 * **3:31:** Jon 8:23 * **3:32:** Jon 3:11

* **3:35:** Mat 11:27; Jon 5:20 * **3:36:** Jon 3:16-18; 1Jon 5:12

Wapômbên bôk hadum abô yôv ba ôpên lêk hawa vovanj. Ba intu tem minj enja lôkmala ami.”

4

Yisu hanañ abô haviñ avi Samalia te

1-2 *Yisu da minj hathak hathik avômalô ami. Avômalô takatu ba lenjinhaviñ nesopa Yisu i hadên anênj nê ku ek nisik i êndôk ñañ. Ma Palisi elanjô nena avômalô bên anênj i hadên Yisu ek isik i. Ma Jon anênj lêk auviñna.

3 Yisu halañô abô êñ ma hayê nena Palisi lêk ititiñ anênj ku ba intu hatak Judia ma havôhi Galili.

4 Ma loñôndê atu ba hi Galili ma hi Samalia haviñ.

5 *Êñ ma yani havenj ba hi hayô Samalia iniñ malak lôñ te ba elam nena Sika. Loñ êñ ma habobo pik sêbôk ba Jekop hêv hadên nakaduñ Josep.

6 Ma Jekop bôk halav ñañ lôv te hamô loñ êñ. Yisu havenj aleba waktêvôñ biñ ma hayô ñañ lôv êñ ma yani lêk vau ba halôk hamô biñ.

7-8 Nê ku lêk i malak ek nênenêm vuli nôm. Ma avi Samalia te halêm ek enja ñañ. Ma Yisu hanañ hadên avi êñ, “Ñañ ek yanum.”

9 *Avômalô Islael ethak êpôlik ek avômalô Samalia ba intu avi êñ hanañ, “O ma Islael ma ya ma avi Samalia. Ma aisê ka honañ nena ñañ êlêm ek unum?”

10 *Ma Yisu hanañ hadên avi êñ, “Hoyala nôm mavi atu ba Wapômbên hêv lôk hoyala ôpatu ba

* **4:1-2:** Jon 3:22 * **4:5:** Stt 33:19; Jos 24:32 * **4:9:** Esr 4:1-5

* **4:10:** Jon 7:37-38; ALK 21:6

hanañ, ‘Ñañ ek yanum’, êñ ma tem onañ injik yani liñ ek nêñ ñañ lôkmala êndêñ o.”

11 Ma avi êñ hanañ hadêñ yani, “Anyô Bêñ, lôv êntêk ma daim ba anêñ uñ onja ñañ êsê? Ma ñañ lôkmala êñ tem onja anêñ êsê?”

12 *Yêlôaniñ bumalô Jekop hêv ñañ lôv êntêk hadêñ yêlô. Ma yanida lôk nali lôk anêñ bokmankao sapêñ inum halôk ñañ lôv êntêk. Ma anêñ ñañ ma mavi anôñ ek ñañ êntêk lôk o ma bêñ ek Jekop e?”

13 Ma Yisu hanañ, “Ñañ êntêk ba inum ma tem nesakmunin esak loñbô.

14 *Ma donjom ôpatu ba hanum ñañ atu ba yahêv ma miñ hatôm esakmunin esak loñbô ami. Lôk ñañ êñ ma tem imbitak êtôm ñañ onañ te êñjêk o kapôlôm ba nêñ lôkmala anôñ atu ba tem êmô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ.”

15 Ma avi êñ hanañ hadêñ Yisu, “Anyô bêñ, nêñ ñañ êñ êndêñ ya ek miñ yasakmunin esak loñbô ami. Lôk miñ yalêñ loñ êntêk ek yanja ñañ esak loñbô ami.”

16 Ma Yisu hanañ hadêñ yani, “Nu ondam vônim êlêñ.”

17 Ma avi êñ hanañ, “Ya anyô mi.”

Ma Yisu hanañ hadêñ yani, “Lêk honañ avanôñ nena o anyô mi.

18 Sêbôk ma vônim bahênvi. Ba anyô atu ba lêk hômô haviñ yani ma miñ vônim ami. Lêk honañ abô avanôñ!”

19 Ma avi êñ hanañ hadêñ yani, “Anyô bêñ, lêk yahayala nena o ma plopet te.

* 4:12: Jon 8:53 * 4:14: Jon 6:35

20 *Yêlôaniᅇ bumalô ethak êv yeᅇ halôk dum-lolê êntêk. Ma donᅇtom môlô avômalô Israeᅇ onanᅇ nena Wapômbêᅇ lahaviᅇ alalô nanêᅇ yeᅇ êndôk Jelusalem.”

21 Ma Yisu hananᅇ, “Livôᅇ! Ondanô! Wak te ma tem miᅇ môlô nôᅇnêᅇ yeᅇ ek Wakamik êndôk dumlolê êntêk lo Jelusalem ami.

22 *Môlô avômalô Samalia ma ôthôᅇ ôpatu ba ôêv yeᅇ hadêᅇ. Ma Wapômbêᅇ hêv anyô Israeᅇ te ek nêᅇ avômalô bulubiᅇ ba intu yêlô avômalô Israeᅇ ayala ôpatu ba yêlô êv yeᅇ hadêᅇ yani.

23-24 * “Wapômbêᅇ ma lôkmala anêᅇ ôdôᅇ. Ba intu Wapômbêᅇ habôlêᅇ avômalô takatu ba êv yeᅇ ek injiki thô nena thêlô bôk ewa Wapômbêᅇ anêᅇ lôkmala anôᅇ yôv. Aêᅇ ba avômalô takatu ba êvhaviᅇ Wapômbêᅇ intu nêᅇnêᅇ yeᅇ aêᅇ. Ma waklavôᅇ atu ba nôᅇm êᅇ imbitak intu tem imbitak. Ma lêk hayô yôv.”

25 Ma avi êᅇ hananᅇ hadêᅇ Yisu, “Yahayala nena Mesia tem êlêᅇ ma tem injik nôᅇmkama sapêᅇ thô êndêᅇ alalô.” (Ma “Mesia” êᅇ intu elam nena “Kilisi”.)

26 *Ma Yisu hananᅇ hadêᅇ yani, “Ôpatu ba hananᅇ abô hadêᅇ o ma yani êᅇ.”

27 Enanᅇ abô denanᅇ ma Yisu anêᅇ ᅇê ku êvô êlêᅇ hathak loᅇbô ma êyê Yisu hananᅇ abô haviᅇ avi êᅇ ba esonᅇ kambom. Ma donᅇtom thêlô bônôᅇ ma miᅇ enanᅇ hik yani liᅇ nena, “Lemhaviᅇ malê?” mena “Honanᅇ abô haviᅇ avi êntêk eka?”

* **4:20:** Lo 12:5-14; Sng 122:1-5 * **4:22:** 2Kinᅇ 17:29-41; Ais 2:3; Lom 9:4-5 * **4:23-24:** Lom 12:1; 2Ko 3:17; Plp 3:3 * **4:26:** Mak 14:61-62

28 Êñ ma avi êñ hatak anêñ uñ hawa ñañ hamô ma havôhi malak ôdôñ hathak lonbô. Ma hanañ hadêñ avômalô nena,

29 “Môlô nôlêm ôñgô anyô te! Nôm takatu ba bôk yahadum yôv ma yani hayala ba hanañ bêñ hadêñ ya. Betha yani ma Mesia atu la.”

30 Avômalô elañô abô êñ ma etak malak ba i hadêñ Yisu.

31 Avi Samalia hamô malak denañ ma ñê ku enañ hadêñ Yisu nena, “Kêdôñwaga, nonḡwanñ nôm.”

32 Ma hanañ, “Yenañ nôm hamô ek yanḡañ ma môlô ôthôñ nôm êñ paliñ.”

33 Êñ ma ñê ku enañ hadêñ thêlôda nena, “Betha anyôla lêk hêv nôm hadêñ yani la?”

34 *Ma Yisu hanañ hadêñ thêlô, “Yenañ nôm êntêk. Tem yasopa Wapômbêñ anêñ lahaviñ ba yandum anêñ ku lôkthô atu ba hêv ya ba yahalêm.

35 *Môlô othak onañ, ‘Ayôñ ayova iyom hêk, êñ ma tem nôm injik anôñ ba alalô naja.’ Yanañ êndêñ môlô! Malemim ekyav ba ôñgô ku katô! Nôm lêk hik anôñ yôv!

36 Ôpatu ba halav nôm ma hawa anêñ vuli. Yani halav nôm anôñ ek nôm sapêñ êñ neja lôkmala anôñ atu ba tem nêôm êtôm wak nômbêñ intu sapêñ ek anyô havatho nôm lôk anyô halav nôm thai luvi leññmavi.

37 Aêñ ba abô êntêk ma abô avanôñ. ‘Anyô yanñ habañ ku ba havatho ma anyô yanñ halav anêñ anôñ.’

* 4:34: Jon 6:38 * 4:35: Luk 10:2

38 Yahêv mômô ba u ek noja nôm êmô ku atu ba miñ bôk mômô udum ku êñ ami. Anyô vi idum ku êñ. Ma mômô u olav anôñ iyom.”

39 Avômalo Samalia bêñ anôñ êmô malak êñ ba elañô avi êñ hanañ, “Nôm takatu ba bôk yahadum yôv ma yani hayala ba hanañ bêñ hadêñ ya!” Ba intu thêlô êvhaviñ Yisu.

40 Êñ ma nê Samalia takêñ êlêm enañ hik yani liñ, “Ômô imbiñ yêlô wak doho!” Ma yani hamô haviñ thêlô hatôm wak ju.

41 Ma hanañ abô haviñ i ba intu bêñ anôñ êvhaviñ yani.

42 *Ma thêlô enañ hadêñ avi êñ nena, “Sêbôk yêlô alañô anêm abô ba êvhaviñ. Ma lêk yêlôda alañô anêñ abô ma ayala nena avanôñ. Ôpêñ ma ôpatu ba tem nêm avômalo pik bulubiñ.”

Yisu hadum anyô bêñ te nakaduñ mavi

43-45 *Wak ju hale ba hi ma hatak loñ êñ ma hi Galili. Ma avômalo Galili doho bôk êmô Jerusalem hadêñ waklavôñ Hale ba Hi ba intu êyê nôm takatu ba hadum. Aêñ ba hayô Galili ma ewa yani thô. Ma donjom ewa yani thô oyañ hathak nêgê nômbithi iyom ba intu hatôm abô atu ba Yisu hanañ nena plopet ma athêñ mi hêk iniñ malak ôdôñ.

46 *Hamô Galili vêm ma havôhi Kena loñ atu ba bôk hadum ñañ ba habitak waiñ. Kena ma hamô Galili kapô. Ma anyô bêñ te hamô Kapaneam ba namalo hapôm lijiñ ba hadum ek ema.

* 4:42: 1Jon 4:14 * 4:43-45: Mat 13:57; Jon 2:23 * 4:46: Jon 2:1-11

47 *Ôpêḡ halanô nena Yisu bôk hatak Judia ma lêk hamô Galili. Êḡ ma hi hadêḡ Yisu ba halan hadêḡ yani nena ni indum namalô mavi.

48 *Aêḡ ba Yisu hathanḡ yani aêntêk, “Môlô lemhaviḡ yandum lavôḡiḡ lôk nômbithi lomaloma ek môlô nônêmbiḡ ya e?”

49 Êḡ ma anyô bêḡ êḡ hanaḡ hadêḡ Yisu, “Anyô bêḡ, ôlêm kethêḡ! Yenḡ okna tem ema!”

50 *Ma Yisu hanaḡ hadêḡ yani, “Ondenu! Nalummalô tem êmô lôkmala.”

Yôv ma ôpêḡ hêvhaviḡ Yisu anêḡ abô ba hi

51 ma anêḡ ḡê ku êpôm yani ba enḡ nena, “Nalummalô hamô lôkmala.”

52 Êḡ ma yani hanaḡ hik thêlô liḡ nena wakma alê intu okna êḡ mavi. Ma enḡ, “Wakbôk yanḡiḡ hatôm 1 kilok ma liḡiḡ êḡ hatak yani.”

53 Ma lambô lahabi nena wakbôk atu ba hatôm wakma êḡ ma Yisu hanaḡ hadêḡ yani nena, “Nalummalô tem êmô lôkmala.” Ba intu yani lôk anêḡ avômalô sapêḡ êvhaviḡ.

54 *Yisu bôk hatak Judia ba hi Galili ma hadum lavôḡiḡ yanḡ êḡ ek hik thô nena Wapômbêḡ hêv yani ba halêm.

5

Anyô liḡiḡ Betesda te

1 Vêḡ ma Yisu hi daku Jelusalem ek êḡjê avômalô Israêl iniḡ waklavôḡ te.

2 Kasuk te hêk Jelusalem ba avômalô Israêl elam nena Betesda. Kasuk êḡ hêk habobo Jelusalem

* 4:47: Mat 8:5-6 * 4:48: Jon 2:18; 1Ko 1:22 * 4:50: Mat 8:13

* 4:54: Jon 2:11

anêḡ badêḡ abôlêk atu ba elam nena Sipsip iniḡ Unyak Abôlêk. Ba kapo danḡ êyô êmô bahenḡvi hêk loḡ êḡ.

³⁻⁴ Ma ḡê lôk lijiḡ hatôm ḡê maleḡniḡ pusip lôk ḡê veniḡ kambom ma ḡê ivuviḡ ethak êk kapo danḡ takêḡ.*

⁵ Ma anyô te hawa lijiḡ havuviḡ ba hêk kapo danḡ êḡ te hatôm sondabêḡ 38.

⁶ Yisu hayê ôpêḡ ma hayala nena lijiḡ bôk hamô bô ba hanaḡ hik yani liḡ, “Lemhaviḡ umbitak mavi e?”

⁷ Ma ôpêḡ hanaḡ viyaḡ, “Anyô bêḡ, kasuk hathak liḡaliḡ ma anyôla miḡ hamô ek nêḡm ya sa ami. Yahadum ek yandôk êmôḡ ma donḡtom anyô vi êlôk êmôḡ ek ya.”

⁸ *Êḡ ma Yisu hanaḡ hadêḡ yani, “Umbiyô umiḡ! Ma onja anêḡm yêḡm ba nu!”

⁹ Ketheḡ oyaḡ ma yani habitak mavi ba hawa anêḡm yêḡm ba hi.

Wak êḡ ma Sabat.

¹⁰ *Ba intu Islael iniḡ ḡê bêḡbêḡ enaḡ hadêḡ anyô havuviḡ atu ba lêk habitak mavi nena, “Lêk ma Sabat! Abô balabuḡ hatip ek miḡ onja yêḡm ba ombenḡ ami.”

¹¹ Ma ôpêḡ hanaḡ viyaḡ, “Ôpatu ba hadum ya mavi hanaḡ nena, ‘Onja anêḡm yêḡm ba nu.’ ”

* **5:3-4:** Nê lôkauk vi enaḡ nena abô doho atu ba Jon hato ma hêk denaḡ. Abô êḡ ma aêntêk: Nê lijiḡ takatu ba êk balê ek eyabiḡ Anyô Bêḡ anêḡ anêḡa te halôk ba hadum kasuk êḡ liḡaliḡ. Ma ôpatu ba halôk kasuk kapô hamôḡ tem imbitak mavi. * **5:8:** Mat 9:6

* **5:10:** Neh 13:19; Jer 17:21

12 Ma thêlô enañ hik yani lin, “Opalê intu hanañ nena onja anêm yêm ba nu?”

13 Avômalô bêñ anôñ êmô loñ êñ ba Yisu hêv i vê menañna ba hi. Ba intu ôpêñ hathôñ nena opalê.

14 Yôv ma Yisu habitak hayô unyak matherñ anêñ piklêvôñ ma hayê ôpêñ hamô ma hanañ, “Ondañô. O lêk mavi hathak loñbô ba otak anêm kambom. Yakô malain bêñ yan tem êpôm o.”

15 Êñ ma ôpêñ hi hanañ hadêñ Israeñ ininñ nê bêñbêñ, “Yisu ma ôpatu ba hadum ya mavi.”

16 Yisu hadum nôñ takêñ hadêñ Sabat. Ba intu Israeñ ininñ nê bêñbêñ ethañ yani.

17 Ma Yisu hanañ, “Wakamik hathak hadum ku wak nômbêñ intu sapêñ ba hadum ku takêñ denañ. Ba intu ya tem yandum ku aêñ iyom.”

18 *Israeñ ininñ nê bêñbêñ elañô abô êñ ma êyê nena Yisu lêk habulinñ abô balabunñ hathak Sabat ba hadum ku. Ma halam Wapômbêñ nena Lambô ma yanida hadum i hatôm Wapômbêñ. Ba intu leñinmaninñ kambom ba êbôlêm auk ek nijik yani vônô.

Yisu ma Wapômbêñ Nakaduñ

19 *Ma Yisu hanañ hadêñ nê bêñbêñ, “Yanañ avanôñ binñ êndêñ môlô. Ya ma Nakaduñ. Ma malê atu ba Lambô hadum ma tem Nakaduñ indum aêñ iyom. Ya miñ hatôm yandum nômlate êtôm yenañ auk ami. Aêñ ba nômkama sapêñ atu ba yahayê Wakamik hadum ma tem yasopa.

20 Wakamik lahavinñ ya anêñ Nakaduñ ba hik nômkama takatu ba yani hadum thô hadêñ ya. Aêñ

* 5:18: Mat 26:4; Jon 7:1; 10:30 * 5:19: Jon 5:30

ba Nakaduᅇ hatôm indum nôᅇ takatu ba Lambô hadum. Ma tem injik ku mavi bêᅇ anôᅇ thô êndêᅇ Nakaduᅇ ba indum môlô nosoᅇ kambom ek ku yaᅇ sêbôk.

²¹ Wakamik hathak hik ᅇê ᅇama liᅇ ba hêv lôkmala hadêᅇ i. Ma aêᅇ iyom ma ya Nakaduᅇ tem yanêᅇ lôkmala êndêᅇ avômalô êtôm yada yaleᅇhaviᅇ.

²² *Ma wakamik hatak ku nedaᅇô avômalô iniᅇ abô halôk yabaheᅇ. Ma yanida miᅇ hadum ku êᅇ ami. Aêᅇ ba lôkmala atu ba Wakamik hêv ma tem yanêᅇ aêᅇ iyom

²³ *ek avômalô takatu ba elovak Nakaduᅇ vibin intu elovak Lambô aêᅇ iyom. Ma ᅇê takatu ba êpôlik ek ya intu êpôlik ek Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêᅇ.

²⁴ * “Yanaᅇ avanôᅇ biᅇ êndêᅇ môlô. Ôpatu ba halaᅇô yenaᅇ abô ba hêvhaviᅇ Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêᅇ ma lêk hawa lôkmala atu ba tem êᅇô êtôm wak nôᅇbêᅇ intu sapêᅇ yôv. Ma Wapôᅇbêᅇ tem miᅇ indum abô ek yani ba ema ami. Yani bôk hatak ᅇama yôv ba lêk hamô lôkmala anôᅇ.

²⁵ Yanaᅇ avanôᅇ biᅇ êndêᅇ môlô. Avômalô ᅇama tem nedaᅇô ya Wapôᅇbêᅇ anêᅇ Nakaduᅇ anêᅇ abô. Ma avômalô takatu ba esopa ma tem nêᅇmô lôkmala. Wak te ma nôᅇ takêᅇ tem imbitak. Ma wak êᅇ lêk hayô yôv.

²⁶ “Wakamik ida hamô lôkmala ba hadum ba ya Nakaduᅇ yahamô lôkmala aêᅇ iyom. Ba intu hatôm

* **5:22:** Jon 5:27; Ap 10:42 * **5:23:** Plp 2:10-11; 1Jon 2:23 * **5:24:** Jon 3:15-18

yanêm lôkmala êᶇ êndêᶇ avômalô.

²⁷ Ma ya ma Anyô Anêᶇ Nakaduᶇ atu. Aêᶇ ba hatak ya ek yandum ku yandaᶇô avômalô iniᶇ abô.

²⁸ “Môlô miᶇ nosoᶇ esak yenaᶇ abô êntêk ami. Wak te am ka tem ᶇê ᶇama nedaᶇô ya Nakaduᶇ yalenᶇselo

²⁹ *ba nimbiyô esak loᶇbô. Ma thêlô takatu ba bôk idum mavi ma tem nêmo lôkmala. Ma vi atu ba bôk idum kambom ma tem nêpôm abô ba nema.

³⁰ *Yada miᶇ hatôm yandum nômlate êtôm yada yenaᶇ auk ami. Yahasopa Wakamik anêᶇ auk atu ek yandaᶇô avômalô iniᶇ abô ek yanêm lôkmala mena ᶇama êndêᶇ i la. Yahasopa Wakamik anêᶇ lahaviᶇ, ôpatu ba hêv ya ba yahalêm. Ma yada miᶇ yahasopa yenaᶇ yalenᶇhaviᶇ ami. Ba intu yenaᶇ abô yahadum ma thêthôᶇ.

Anyô vi evatho Yisu anêᶇ abô loᶇ

³¹ “Yahavatho yenaᶇ abô loᶇ êᶇ ma tem miᶇ avômalô nênemimbiᶇ ya ami.

³² Ma donᶇtom anyô yaᶇ bôk havatho yenaᶇ abô loᶇ yôv. Ma yahayala nena anêᶇ abô atu ba hananᶇ hathak ya ma avanôᶇ.

³³ “Sêbôk ma môlô onaᶇ hik Jon liᶇ hathak ya ba yani bôk hananᶇ abô avanôᶇ.

³⁴ Ma anyô pik te hatôm embatho yenaᶇ abô loᶇ e? Yahananᶇ hathak Jon anêᶇ abô êᶇ ek môlô noja bulubiᶇ.

³⁵ Jon ma hatôm atum lam atu ba êtôm ba hêv deda. Ma môlô othak ôlêlêk am hathak anêᶇ deda êᶇ sawa bidonᶇ iyom.

* **5:29:** Dan 12:2; Mat 16:27; Ap 24:15 * **5:30:** Jon 5:19; 6:38

36 * “Ma donptom yahadum ku takatu ba Wakamik hêv hadêḡ ya ba intu hik thô nena Wakamik hêv ya ba yahalêm. Ba ku êḡ ma hamôḡ ek Jon anêḡ abô.

37-38 *Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêm intu hik ya thô. Ma môlô miḡ ôêvhaviḡ ya ami. Aêḡ ba môlô miḡ bôk olaḡô Wakamik laselo lôk ôyê yani thohavloma ami ma anêḡ abô miḡ hêk haviḡ môlô ami aêḡ iyom.

39 *Môlô othak utitiḡ Wapômbêḡ anêḡ kapya ba osoḡ nena tem nêḡm lôkmala atu ba nêḡmô êtôm wak nômbêḡ intu sapêḡ êndêḡ môlô. Abô êḡ ma hik ya thô,

40 ma donptom môlô ôdô nosopa ya ek noja lôkmala anôḡ êḡ.

41 “Ya miḡ yahanariḡ abô êḡ ek avômalô nebam ya ami.

42 Ma donptom yahayala môlô! Môlô miḡ lemimhaviḡ Wapômbêḡ ami.

43 Wakamik hêv ya ba yahalêm ek yanaḡ anêḡ abô bêḡ. Ma môlô ôpôlik hathak ya. Ma donptom anyô te halêm ba hanaḡ yanida anêḡ abô, êḡ ma môlô othak owa yani thô!

44 Môlô othak ôêv athêḡ lôkmanḡiḡ hadêḡ ôpatu ba lahaviḡ môlô. Ma donptom miḡ môlô malemkilik hathak Wapômbêḡ donptom atu anêḡ lamavi ami. Êḡ ma tem nôḡnêḡmimbiḡ aisê?

45 “Môlô othak ôêv malem hadêḡ Mose. Ma donptom tem enariḡ môlô bêḡ. Ba intu miḡ môlô

* 5:36: Jon 3:2; 14:11

* 5:37-38: Mat 3:17; Jon 5:32; 8:18

* 5:39: Luk 24:27

lemimimbi nena tem yanan mólô bêñ imin Wakamik ma ami. Mi anôñ!

⁴⁶ *Mose bók ható abô hathak ya yôv. Aêñ ba mólô ôêvhavin Mose anêñ abô, êñ ma tem nônêmbinñ ya imbinñ.

⁴⁷ Ma donjom mólô minñ ôêvhavin abô atu ba yani ható ami. Ba intú mólô minñ ôêvhavin yenanñ abô havinñ ami.”

6

Yisu havakôñ anyô hatôm 5,000

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Yôv ma Yisu hi kasukthôm Galili anêñ danñ vi. Kasuk êñ anêñ athênñ yanñ nena Taibelias.

² Ma avômalô bêñ anôñ bók êyê lavôñinñ takatu ba hadum hathak avômalô lijinñ ba intú esopa yani.

³ Yisu hathak dum ba hi ma halók hamô binñ havinñ anêñ ñê ku.

⁴ Avômalô Israel ininñ waklavôñ elam nena Hale ba Hi habobo.

⁵ Ma Yisu hayê avômalô bêñ anôñ êlêm ma hanañ hadênñ Pilip, “Alalô nanêm vuli polom embenñ êsé ek nabakôñ avômalô takêntêk?”

⁶ Yani hayala nôm atu ba tem yani indum ba intú hanañ ek eyala Pilip anêñ auk iyom.

⁷ Ma Pilip hanañ viyanñ, “Alalô nandum ku êtôm ayôñ bahenñvi ba lahavulô la anêñ vuli ma minñ hatôm nanêm polom vuli ek avômalô tomtom nejanñ dokte dokte ami!”

⁸ Êñ ma ñê ku te anêñ athênñ nena Andulu, Saimon Pita anêñ yanñ molok, hanañ nena,

* 5:46: Ap 3:22

9 “Nôngô okna êntêk anêᶇ polom bali yaônena bahenᶇvi lôk alim yaôna lokwanju. Ba nôᶇm êᶇ hatôm avômalô nôᶇmbêᶇ êntêk e?”

10 Ma Yisu hanaᶇ, “Nonanᶇ êndêᶇ avômalô ek nêndôk nêᶇmô biᶇ.” Kamuᶇ bêᶇ anôᶇ hamô lonᶇ êᶇ ba anyô sapêᶇ êlôk êᶇmô. Thêlô hatôm 5,000.

11 Êᶇ ma Yisu hawa polom ma hateᶇ mek ba havani hatôm thêlôniᶇ lenᶇiᶇhaviᶇ vêᶇm ma hadum aêᶇ hathak alim ju atu haviᶇ.

12 Thêlô eyaᶇ ba lenᶇiᶇviyak ma Yisu hanaᶇ hadêᶇ anêᶇ ᶇê ku nena, “Môlô nusup nôᶇm wata sapêᶇ esak doᶇtom ma miᶇ nôᶇmbi ni ami.”

13 Êᶇ ma isup polom wata ba etak halôk vak sam hatôm laumiᶇ ba lahavuju.

14 *Ma avômalô êyê lavôᶇiᶇ êᶇ ba enaᶇ, “Avanôᶇ! Sêbôk ma enaᶇ nena plopet te tem êlêᶇ. Ma êntêk lêk halêᶇ yôv.”

15 *Êᶇ ma idum ek nebalonᶇ yani ek imbitak êtôm iniᶇ kiᶇ. Ma hayala iniᶇ auk êᶇ, ba intu hatak lonᶇ êᶇ ma havôhi dum atu hathak lonᶇbô.

*Yisu havenᶇ kasukthôm anêᶇ dôᶇmlê
(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)*

16 Yaᶇsiᶇ ma anêᶇ ᶇê ku i tamu kasukthôm anêᶇ daᶇ.

17 Bôlôvôᶇ ma miᶇ Yisu hayô ek thêlô ami. Ma thêlô iyom ethak yeᶇ ba i tuvulu Kapaneam.

18 Ma lovak bêᶇ te hayuv ba kasuk hik bêᶇ.

19 Thêlô ivusiᶇ yeᶇ ba i hatôm 6 kilomita la. Ma êyê Yisu havenᶇ kasukthôm anêᶇ dôᶇmlê ba halêᶇ habobo yeᶇ ba hadum thêlô êkô kambom.

* 6:14: Lo 18:15,18 * 6:15: Jon 18:36

20 Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô nena, “Yada êntêk! Miŋ nôkô ami.”

21 Êŋ ma thêlô leŋiŋmavi ba êlôk ek yani ni yeŋ kapô. Ma kasana ma yeŋ hi hathak liŋdaŋ.

22 Haviyô hayaŋ ma avômalô takatu ba êmô kasukthôm anêŋ daŋ vi tuvulu eyala nena wakbôk ma yeŋ doŋtom iyom hamô ba nê ku iyom ethak yeŋ êŋ ba i. Ma Yisu miŋ hathak yeŋ êŋ haviŋ anêŋ nê ku ba hi ami ma mi.

23 Êŋ ma avômalô Taibelias iniŋ yeŋ doho êlêm ebobo loŋ atu ba Anyô Bêŋ hava polom liŋ halôk ba thêlô eyaŋ.

24 Ma avômalô êyê nena Yisu lôk anêŋ nê ku miŋ êmô ami. Êŋ ma thêlô ethak yeŋ ba i Kapaneam ek nêmbôlêm Yisu.

Yisu ma polom lôkmala

25 Avômalô i êpôm Yisu hêk loŋ atu ma enaŋ, “Kêdôŋwaga, aŋgê te intu hólêm loŋ êntêk?”

26 Ma Yisu hanaŋ nena, “Yanaŋ avanôŋ biŋ êndêŋ môlô. Môlô bôk oaŋ polom aleba lemimviyak. Ba intu môlô ôbôlêm ya. Ma lavôŋiŋ ma môlô bôk ôyê ma doŋtom ôthôŋ paliŋ denaŋ.

27 *Nundum ku ek noja nôm atu ba tem nêmbôlêm lôkmala ba nêmbôlêm êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ. Wakamik Wapômbêŋ bôk havak sêk hayô hêk ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ ba tem nêmbôlêm lôkmala êŋ êndêŋ môlô. Ma miŋ malemkilik esak nôm atu ba tem epalê ami!”

28 Êŋ ma thêlô enaŋ, “Wapômbêŋ lahaviŋ yêlô nandum ku malê?”

* 6:27: Jon 6:48-58

29 *Ma Yisu hanañ, “Wapômbên anêñ ku nena nônêmimbiñ ôpatu ba yani hêv ba halêm.”

30-31 *Êñ ma thêlô enañ hik yani liñ, “Undum lavôñiñ te ek yêlô nagê ma tem nanêmimbiñ anêm abô. Mose bôk hêv mana hadêñ yêlôaniñ bumalô ba eyañ hamô loñ thiliv ba eto aêntêk, ‘Yani hêv polom anêñ malak leñ hadêñ avômalô ba eyañ.’ *Etak Ijip 16:4*

Ma o, tem undum lavôñiñ alê yañ?”

32-33 Ma Yisu hanañ, “Yanañ avanônñ biñ êndêñ môlô nena Anyô Bêñ hêv anyô te ba halêm anêñ malak leñ ba hêv lôkmala hadêñ avômalô hatôm polom anônñ. Ba intu Wakamik iyom hêv nôm anônñ anêñ malak leñ hadêñ môlô. Ma miñ Mose hêv ami.”

34 Êñ ma thêlô enañ, “Anyô Bêñ, wak nômbênñ intu sapêñ ma nê m polom êñ êndêñ yêlô.”

35 *Êñ ma Yisu hanañ, “Ya ma polom lôkmala. Ôpatu ba halêm hadêñ ya ma tem miñ ema kisi ami. Ma ôpatu ba hêvhaviñ ya ma tem miñ esakmuniñ ek inum ñañ ami.

36 Ma donjom bôk yahanañ hadêñ môlô yôv. Môlô lêk ôyê ya ma miñ môlô ôêvhaviñ ami.

37-40 *Lêk yahalêm anêñ malak leñ ek yasopa ôpatu ba hêv ya ba yahalêm anêñ lahaviñ. Ma miñ yahalêm ek yasopa yada yenañ yalerhaviñ ami. Avômalô takatu ba êyê ya Nakaduñ ba êvhaviñ ma tem neja lôkmala anônñ atu ba nê m ô êtôm wak nômbênñ intu sapêñ. Ma pik lo leñ anêñ dañ ma

* 6:29: 1Jon 3:23 * 6:30-31: Kis 16:14-15; Nam 11:7-9; Sng 78:24; Mat 16:1; Jon 2:18 * 6:35: Jon 4:14 * 6:37-40: Jon 10:28-29; 17:12

tem yangik thêlô liņ. Êntêk ma Wakamik anêņ lahaviņ. Ba intu miņ hatôm yatak avômalô takatu ba Wakamik hêv hadêņ ya te ami. Milôk. Pik lo leņ anêņ daņ ma tem yangik thêlô liņ. Êntêk ma yani atu ba hêv ya ba yahalêm anêņ lahaviņ. Ba intu avômalô takatu ba Wakamik hêv hadêņ ya ma tem nêlêm êndêņ ya. Ma opalê atu ba halêm hadêņ ya ma tem miņ yandupunij yani ami.”

41 Avômalô Isael elañô Yisu anêņ abô êņ “Ya ma nôm atu ba halôk anêņ malak leņ ba halêm.” Êņ ma enañ abô munuņmunuņ

42 *nena, “Anyô êntêk ma Yisu, Josep anêņ nakaduņ! Ma alalô ayala talêbô lo lambô! Ma aisê ka hanaņ nena halôk anêņ malak leņ ba halêm?”

43 Ma Yisu hanaņ, “Môlô bônônj!

44 *Wakamik hêv ya ba yahalêm ba ôpatu ba halom hadêņ ya iyom intu tem enja lôklokwaņ ek êlêm êndêņ ya. Ma pik lo leņ anêņ daņ ma tem yangik avômalô takêņ liņ nimbiyô esak loņbô.

45 Plopet te bôk hatô abô halôk kapyã aêntêk,
“Wapômbêņ tem nêm auk êndêņ avômalô sapêņ.’

Aisaia 54:13

Avômalô takatu ba elañô Wakamik anêņ abô ba ewa auk, thêlô tem nêlêm ek ya.

46 *Anyô te miņ bôk hayê Wakamik ami. Ôpatu ba hamô haviņ Anyô Bêņ ba halêm iyom intu hayê.

47 *Yanaņ avanônj biņ êndêņ môlô. Anyô hêvhaviņ ya ma lêk hawa lôkmala anônj atu ba êmô êtôm wak nômbêņ intu sapêņ yôv.

* 6:42: Mat 13:55 * 6:44: Jon 6:65 * 6:46: Jon 1:18 * 6:47: Jon 3:15-16

48 *Ya ma polom lôkmala.

49 Mólônim bumalô takatu ba eyañ mana hamô lon thiliv bôk ema yôv.

50 Ma polom atu ba halêm anêñ malak leñ ba avômalô eyañ tem miñ nema ami.

51 Yada intu polom lôkmala ba yahalêm anêñ malak leñ. Anyô te hayañ, êñ ma tem êmô lôkmala êtôm wak nômbêñ intu sapêñ. Polom êñ ma yenañ vathiap ek yanêm ek avômalô pik neja lôkmala.”

52 Ma avômalô Israël elañô abô êñ ma kapôlônññ ñôñô ba enañ nena, “Anyô êntêk hatôm nêm anêñ vathiap êndêñ alalô ba añañ aisé?”

53 Ma Yisu hanañ, “Yanañ avanônñ biñ êndêñ mólô. Mólô miñ oañ ya Anyô Anêñ Nakaduñ atu anêñ vathiap lôk unum anêñ thalaleñ ami, ma tem miñ noja lôkmala ami.

54-55 Yenañ vathiap ma nôm anônñ biñ ek neñañ, ma yenañ thalaleñ ma nôm anônñ biñ ek ninum. Ba intu anyô hayañ yenañ vathiap lôk hanum yenañ thalaleñ ma yani hawa lôkmala atu ba nêômô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ. Ma pik lo leñ anêñ dañ ma tem yangik yani liñ.

56 Ôpatu ba hayañ yenañ vathiap lôk hanum yenañ thalaleñ intu hamô haviñ ya ma yahamô haviñ yani.

57 *Wakamik ida hamô lôkmala ba hêv ya ba yahalêm ba intu yada yahamô lôkmala aêñ iyom. Aêñ ba ôpatu ba hayañ ya ma tem êmô lôkmala aêñ iyom.

58 Êntêk ma polom atu ba lêk halêm anêñ malak leñ. Sêbôk ma bumalô eyañ mana ba bôk ema ba

* 6:48: Jon 6:32,58 * 6:57: 1Jon 3:24

mi. Ma ôpatu ba hayañ polom êñ, ma tem enja lôkmala anôñ atu ba êmô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ.”

⁵⁹ Yisu hamô unyak yeñ anêñ Kapaneam ma hadôñ avômalô hathak auk takêñ.

Yisu anêñ nê ku doho êdô yani

⁶⁰ Avômalô takatu ba esopa Yisu elañô abô takêñ ma bêñ anôñ êpôlik ba enañ, “Abô êntêk ma abôma ba opalê hatôm endañô?”

⁶¹ Yisu hayala nena thêlô enañ abô munuñmunuñ hathak abô atu. Êñ ma hanañ, “Abô êntêk habuliñ mólô e?”

⁶² Ma mólô ôyê ya Anyô Anêñ Nakaduñ atu havôhi daku lonñ sêbôk atu ba yani hamô, êñ ma tem mólô lemimimbi aisê?

⁶³ Lovak Mathen da hêv lôkmala hadêñ avômalô. Ma avômalô pik miñ êtôm ami. Abô takatu ba yahanañ hadêñ mólô ma ida hamô lôkmala ba halêm anêñ Lovak Mathen ba hêv lôkmala êñ hadêñ mólô.

⁶⁴⁻⁶⁵ *Ma donjom mólô doho miñ ôêvhaviñ ami. Ba intu bôk yahanañ hadêñ mólô nena ôpatu ba Wakamik halom hadêñ ya iyom intu tem enja lôklokwan ek êlêm êndêñ ya.”

Aêñ ba môñ anôñ ma Yisu hadôñ avômalô ba hayala nê takatu ba miñ êvhaviñ ami. Ma hayala ôpatu ba tem enañ yani bêñ aêñ iyom.

⁶⁶ Êñ ma avômalô bêñ anôñ elañô abô êñ ma êpôlik hathak yani ba miñ esopa yani hathak lonjbô ami.

* **6:64-65:** Jon 6:44; 13:11

67 Yisu hanaŋ hik nê ku laumiŋ ba lahavuju takatu liŋ, “Ma môlô lemimhaviŋ unu imbiŋ e?”

68* Ma Saimon Pita hanaŋ viyaŋ, “Anyô Bêŋ, yêlô ana êndêŋ opalê am? Anêm abô iyom intu hêv lôkmala atu ba tem nê mô êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ.

69 Ma yêlô êvhaviŋ ba ayala katô nena o ma Wapômbêŋ anêŋ Anyô Mathenŋ.”

70 Ma Yisu hanaŋ, “Bôk yahatak môlô laumiŋ ba lahavuju ek numbitak yenaŋ nê ku. Ma doŋtom môlônim anyô te ma ŋgôk.”

71 Yani hanaŋ hathak Judas, Saimon Iskaliot anêŋ nakaduŋ. Yani ma nê ku laumiŋ ba lahavuju takatu te ma doŋtom wak te am ka tem yani enaŋ Yisu bêŋ.

7

Yisu hayê waklavôŋ bêŋ halôk Jelusalem

1 *Vêŋ ma Islael iniŋ nê bêŋbêŋ idum ek nijik Yisu vônô. Ba intu hadô ek ni Judia ma hi havenŋ Galili lôbôlôbô iyom.

2* Ma avômalô Islael iniŋ waklavôŋ te habobo ba elam nena Elav Unyak Alôkŋaunŋ.

3 Êŋ ma Yisu anêŋ iviyaŋ ibi yani liliŋ ba enaŋ, “Waklavôŋ Elav Unyak Alôkŋaunŋ lêk hayô ba otak loŋ êntêk ma nu Judia ek anêm avômalô takatu ba esopa o tem nêgê lavôŋiŋ takatu ba hothak hudum.

* 6:68: Mat 16:16 * 7:1: Jon 5:18 * 7:2: Wkp 23:34

⁴ Lemhaviņ avômalô sapêņ neyala o, êņ ma miņ umbuņ o ami. Bôk huik o thô yôv ba intu nu yaiņ ek avômalô sapêņ neyala o!”

⁵*Yisu anêņ iviyaņ miņ êvhaviņ yani ami ba intu enaņ aêņ.

⁶ Ma Yisu hanaņ viyaņ, “Yenaņ waklavôņ yana Jelusalem ma mi denaņ. Ma môlô ma wak sapêņ ma mavi.

⁷ Avômalô pik miņ hatôm nêpôlik ek môlô ami. Ma yahik avômalô pik iniņ kambom thô ba intu êpôlik hathak ya.

⁸ Môlô nu ôņgô waklavôņ atu. Ma yenaņ waklavôņ yana Jelusalem miņ lêk hayô ami denaņ ba intu tem miņ yana daku ami.”

⁹ Êņ ma hamô Galili.

¹⁰ Aêņ ba anêņ iviyaņ êmôņ ba i ek nêgê waklavôņ êņ. Ma yani haven i yam ma donjom miņ hik i thô ami.

¹¹ Ma Israel iniņ nê bêņbêņ takatu ba êyê waklavôņ êmô Jelusalem êbôlêm Yisu ba enaņ, “Anyô êntêk hamô êsê?”

¹² Ma avômalô nômbêņ êņ enaņ abô thikuthik bêņ anôņ hadêņ i hathak yani. Vi enaņ, “Yani anyô mavi anôņ.” Ma vi enaņ, “Mi. Yani hasau avômalô.”

¹³ Ma avômalô êkô ek iniņ nê bêņbêņ ba intu miņ imiņ piklêvôņ ek nenaņ iniņ auk bêņ ami.

¹⁴ Waklavôņ Elav Unyak Alôkņauņ anêņ wak te malêvôņ hayô. Ma Yisu hi unyak matheņ anêņ piklêvôņ ba hêv auk hadêņ avômalô.

¹⁵*Israel iniņ nê bêņbêņ elañô Yisu anêņ abô êņ ma eson kambom ba enaņ, “Aisê ka ôpêntêk hawa

* 7:5: Ap 1:14 * 7:15: Mat 13:54; Luk 2:47

auk hathak alalôaniņ abô balabuņ? Kêdôņwaga te miņ hadôņ yani ami.”

16 *Ma Yisu hanaņ viyaņ, “Auk atu ba yahêv hadêņ mômô halêm anêņ ôpatu ba hêv ya ba yahalêm ma miņ yada yenaņ auk ami.

17 Ôpatu ba hadum ek esopa Wapômbêņ anêņ lahauiņ, yani tem eyala nena yenaņ auk êņ halêm anêņ Wapômbêņ mena halêm anêņ yada yenaņ auk iyom.

18 *Ôpatu ba habam yanida hadum aêņ ek enja athêņ lôkmaņgiņ. Ma donțom ôpatu ba hadum ku ek avômalo nebam anyô atu ba hêv yani ba halêm, ôpêņ ma hanaņ abô avanôņ. Ma miņ hasau avômalo ami.

19 *Mose bôk hêv abô balabuņ hadêņ mômô yôv. Ma donțom mômônim anyô te miņ hasopa abô balabuņ takêņ ami! Ma mômô udum ek uņgwik ya vônô eka?”

20 *Ma avômalo enaņ viyaņ, “Nğôk hamô hauiņ o. Opalê te hadum ek injik o vônô?”

21 Ma Yisu hanaņ, “Bôk yahadum ku te hadêņ Sabat nena yahadum anyô havuuiņ atu mavi. Êņ ma hadum ba mômô osoņ kambom!

22 *Odaņô! Mômô osoņ nena Mose hêv abô balabuņ neņgothe anyô kupik hadêņ mômô. Ma donțom mi. Bumalo da êv. Ba intu ku êņ habitak hadêņ Sabat ma mômô othak osopa aêņ iyom.

23 *Abô balabuņ neņgothe kupik ma bêņ ek abô balabuņ Sabat. Ba intu mômô oņgothe okna kupik

* 7:16: Jon 12:49; 14:10 * 7:18: Jon 8:50 * 7:19: Ap 7:53; Lom

2:21-24 * 7:20: Jon 8:48; 10:20 * 7:22: Stt 17:9-13; Wkp 12:3

* 7:23: Jon 5:8-10,16

hadêḡ Sabat ek môlô miḡ numbuliḡ Mose anêḡ abô balabuḡ atu ami. Ma nindum anyô mavi ma bêḡ ek neḡgothe kupik! Aêḡ ba yahatôm yandum anyô te liḡkupik lôkthô mavi êndêḡ Sabat. Ma môlô lemimmaniḡ eka?

²⁴ Noja auk thêthôḡ esak ku lo loḡ vêmam. Ma miḡ ôḡgô iyom ma nundum abô esak ami.”

Avômalô idum ek neyala nena Yisu ma opalê

²⁵ Êḡ ma avômalô Jelusalem doho enaḡ, “Ôpêntêk intu ba ḡê bêḡbêḡ idum ek nijik vônô, e?

²⁶ Ôḡgô, yani hanaḡ abô hamiḡ piklêvôḡ ma ḡê bêḡbêḡ êyé iyom. Yakô ek thêlô neyala nena ôpêḡ ma Mesia la.

²⁷ *Ma doḡtom ôpêntêk ma ayala anêḡ malak ôdôḡ. Ma Mesia atu halêm ma tem miḡ nayala anêḡ malak ôdôḡ ami.”

²⁸ *Yisu hamiḡ unyak mathêḡ anêḡ piklêvôḡ ma halaḡô thêlôniḡ abô. Êḡ ma halam, “Môlô oyala ya lôk yenaḡ malak ôdôḡ e? Ôpatu ba hêv ya ba yahalêm ma Wapômbêḡ anôḡ atu ba môlô ôthôḡ yani paliḡ ba miḡ yahalêm hatôm yadanaḡ auk ami.

²⁹ Yahalêm anêḡ yani atu ba hêv ya ba yahalêm. Ba intu yada yahayala yani.”

³⁰ *Thêlô elañô abô êḡ ba idum ek nebalonḡ yani ma doḡtom anêḡ waklavôḡ miḡ hayô ami denaḡ. Ba intu miḡ hatôm anyôla embalonḡ yani ami.

³¹ Avômalô nômbêḡ atu ba êmô ma êyé. Bêḡ anôḡ ma êvhaviḡ yani ba enaḡ thikuthik, “Anyôla tem

* **7:27:** Jon 7:41; 9:29 * **7:28:** Mat 11:27; Jon 8:55 * **7:30:** Jon 7:44

miñ embenj yam ba indum lavônij bêt anêt êmôn ek ôpêntêk ami. Yakô yani ma Mesia atu la.”

³² Nê Palisi elanj thêlônij abô. Êñ ma thêlô lôk nê bêt bêt êbôk da êv thêlônij sôp bidonj ba i ek nebalonj Yisu.

³³ Ma Yisu hanañ, “Sawa bidonj ma tem yamô imbij môle vêm ma tem yambôna êndênj ôpatu ba hêv ya ba yahalêm.

³⁴ *Ma môle tem nômbôlêm ya, ma donjom tem miñ hatôm nôpôm ya ami lôk miñ hatôm unu lonj atu ba yahamô ami.”

³⁵ Ma Israel inij nê bêt bêt enañ hadênj thêlôda, “Tem ni êsê ba miñ hatôm alalô napôm ami? Yani ni lonj atu ba alalôanij avômalô sêbôk ba ilupunij i ba lêk êmô havij nê daluk ek êndônj thêlô e?

³⁶ Yani anênj auk aisê ba intu hanañ aênj, “Tem môle nômbôlêm ya, ma donjom tem miñ hatôm nôpôm ya ami lôk miñ hatôm unu lonj atu ba yahamô ami.’ ”

Yisu ma ñañ lôkmala

³⁷ *Waklavônj bêt êñ anênj danj ma bêt ek wak vi. Ma Yisu haviyô hamiñ unyak mathenj kapô ma halam, “Anyô te hathakmunij ek inum ñañ ma êlêm êndênj ya.

³⁸ *Abô te hêk Wapômbênj anênj kapya ba hanañ, ‘Ñañ atu ba hêv lôkmala tem endañvij êndôk avômalô takatu ba êvhavij ya inij kapôlônij ba endañ endeba ni.’ ”

* **7:34:** Jon 8:21; 13:36

* **7:37:** Wkp 23:36; Ais 55:1; Jon 4:14

* **7:38:** Ais 58:11

39 *Yisu hanañ abô êñ hathak Lovak Matheñ atu ba tem nêmbêndêñ avômalô takatu ba êvhaviñ. Yani miñ hama ba haviyô ami denañ ba intu Lovak Matheñ miñ halêm ami.

Avômalô evak i vose hi ôdônju

40 *Avômalô doho elañô Yisu anêñ abô êñ ma enañ, “Avanônñ biñ! Alalô ayabiñ plopet te! Ôpêñ êntêk êñ!”

41-42 *Ma vi enañ, “Yani ma Mesia!”

Ma vi enañ, “Mi. Wapômbêñ anêñ kapyra hanañ, ‘Mesia ma tem imbitak anêñ Devit anêñ thalalenñ anêñ malak Betlehem.’ Ma doñtom yani ma anyô Galili te.”

43 Aêñ ba avômalô evak i vose hi ôdônju.

44 Anyô doho leniñ haviñ nebalonñ yani, ma doñtom miñ evalonñ ami.

Israel iniñ nê bêñbêñ miñ êvhaviñ Yisu ami

45 Êñ ma nê bêñbêñ iniñ sôp bidonñ êvôi ek nê bêñbêñ êbôk da lôk nê Palisi. Ma thêlô enañ, “Aisê ba môlô miñ ovalonñ yani ba owa ba ôlêm ami?”

46 *Ma sôp bidonñ takêñ enañ, “Anyô êñ hanañ abô atu ba miñ anyô la bôk hanañ ami.”

47 Ma Palisi ethañ thêlô ba enañ, “Ôpêñ bôk hasau avômalô bêñ anônñ. Ma lêk hasau môlô haviñ e?”

48 *Ma alalôaniñ nê bêñbêñ lôk Palisi takêntêk iniñ anyô te hêvhaviñ yani e?”

* 7:39: Jon 16:7; 20:22; Ap 2:4 * 7:40: Lo 18:15; Jon 6:14

* 7:41-42: Jon 1:46; Sng 89:3-4; Mai 5:2 * 7:46: Mak 1:22

* 7:48: Jon 12:42

49 Ma mi! Avômalô alonaŋ takêŋ êthônŋ Mose anêŋ abô balabuŋ paliŋ. Ba intu Wapômbêŋ tem injiki vônô!”

50 *Nikodimus, anyô Palisi atu sêbôk ba hi hadêŋ Yisu halaŋ abô takêŋ ma hanaŋ hadêŋ thêlô,

51 “Alalôaniŋ abô balabuŋ hanaŋ nena nijik anyô te vônô oyaŋ e? Mi. Nadaŋ anêŋ abô ba nayala nô m takatu ba hadum vêmam.”

52 *Ma thêlô enaŋ viyaŋ, “O Galili hatôm ôpêŋ e? Osam abô atu ba hêk Wapômbêŋ anêŋ kapy a katô ma tem oyala nena plopet te tem miŋ êlêm anêŋ Galili ami.”

*[Avi sek**

53 Yôv ma avômalô i iniŋ unyak.

8

1 Ma Yisu hi Dum Oliv.

2 Haviyô hayaŋ wak hapup ma Yisu havôhi unyak mathen anêŋ piklêvônŋ. Ma avômalô êlêm êdêŋ yani, ma yani halôk hamô ma hêv auk hadêŋ thêlô.

3 Nê Palisi lôk nê lôkauk hathak abô balabuŋ êpôm avi sek te ma ewa yani ba êlêm êdô hamiŋ nê bêŋbêŋ malenŋ.

4 Ma enaŋ hik Yisu liŋ, “Kêdônŋwaga, lêk yêlô ayê avi êntêk hêk haviŋ anyô lôk avi te.

5 *Ma Mose anêŋ abô balabuŋ hanaŋ nena avi anêŋ aêŋ ma nijik vônô esak valu. Ba lemhabi aisê?”

* 7:50: Jon 3:1-2 * 7:52: Jon 7:41-42 * 7:52: Nê lôkauk vi lenŋhabi nena abô 7:53-8:11 ma Jon da miŋ hatô ami, ma anyôla hatô haveŋ yam. * 8:5: Wkp 20:10; Lo 22:22-24

6 Inij auk êṅ ma hatôm gwasilim ek neja yani êmô ek nenanj yani bêṅ.

Ma doṅtom Yisu hakôm ba hato abô hêk pik hathak banṅwasinj.

7*Ma enañ hik lij mathalalenj aleba yani haviyô hamiṅ ma hanaṅ hadêṅ thêlô, “Môlô te hayala nena miṅ hadum kambom te ami êṅ ma enja valu ba injik avi êntêk esak êmôṅ.”

8 Êṅ ma hakôm ba hato abô hêk pik hathak loṅbô.

9 Thêlô elañô abô êṅ ma thêlô tomtom etak loṅ êṅ ba i. Nê inji sondabêṅ bêṅ anôṅ êmôṅ ba i. Ma anyô vi evenj yam aleba Yisu lo avi êṅ iyom êmô.

10 Ma Yisu haviyô hamiṅ ma hanaṅ hadêṅ yani, “Livôṅ, ṅê takatu ma lêk i êsê ba mi? Ma opalê lêk hadum abô ek nijik o vônô?”

11*Ma avi êṅ hanaṅ, “Anyô Bêṅ, anyô mi.”

Êṅ ma Yisu hanaṅ, “Ya miṅ yahadum abô ek nijik o vônô ami. Nu! Ma otak anêm kambom êṅ!”]

Yisu ma pik anêṅ deda

12*Yisu hanaṅ abô hadêṅ avômalô hathak loṅbô nena, “Ya ma hatôm avômalô pik inji deda. Ôpatu ba hasopa ya tem enja deda atu ba nêm lôkmala anôṅ ma tem miṅ embenj loṅ momañiniṅ ami. Milôk.”

13 Ma Palisi enañ, “Oda hovatho anêm abô loṅ ba abô êṅ ma miṅ abô avanôṅ ami.”

14*Ma hanaṅ viyanj, “Avanôṅ, lêk yahavatho yenanj abô loṅ. Ma yahayala loṅ atu ba yahamô ba yahalêm lôk loṅ atu ba tem yana. Ba intu yenanj

* 8:7: Lo 17:7 * 8:11: Jon 5:14 * 8:12: Ais 49:6; Jon 1:4-9; 9:5; 12:46 * 8:14: Jon 5:31-32; 7:28

abô ma avanôn. Ma donptom môlô ôthôn loṅ atu ba yahamô ba yahalêm lôk loṅ atu ba tem yana paliṅ.

15 *Môlô othak osopa avômalô pik iniṅ auk ba udum abô aêntêk, ‘anyô êntêk ma mavi’ mena ‘avi êntêk ma kambom’. Ma donptom yada miṅ aêṅ ami.

16 *Yai lôk Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêm, yai adum ku êṅ haviṅ i. Ma miṅ yahadum abô hathak yada yenaṅ auk ami ma mi. Ba intu yahadum ek yandum abô, ma yenaṅ abô ma avanôn iyom.

17 *Môlôda unim abô balabuṅ hanaṅ aêntêk, ‘Anyô lokwanju idum abô ba enaṅ abô te iyom êṅ ma abô avanôn.’

18 *Ma yada yahavatho yenaṅ abô loṅ. Ma Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêm intu havatho yenaṅ abô loṅ haviṅ.”

19 Êṅ ma ṅê Palisi enaṅ hik yani liṅ, “Lemambô hamô êsê?”

Ma Yisu hanaṅ viyaṅ, “Môlô oyala ya, êṅ ma tem noyala Wakamik imbiṅ. Ma donptom môlô ôthôn ya ba intu ôthôn Wakamik haviṅ.”

20 *Yisu hanaṅ abô takêṅ lôk hadôn avômalô hamô unyak mathen anêṅ piklêvôn hamô habobo loṅ êv da halôk. Ma anêṅ waklavôn miṅ lêk hayô ami denaṅ ba intu miṅ evaloṅ yani ami.

Yisu anêṅ malak ôdôn

21 *Yisu hanaṅ hathak loṅbô. “Tem yana. Ma môlô tem nômbôlêm ya ba unim kambom atu

* **8:15:** Jon 12:47 * **8:16:** Jon 5:30; 8:29 * **8:17:** Lo 19:15

* **8:18:** 1Jon 5:9 * **8:20:** Jon 7:30 * **8:21:** Jon 7:34; 13:33

ôthôn ya palin tem injik môlô vônô ba miñ hatôm unu loñ atu ba yaha ami.”

²² Israel iniñ nê bêñbêñ elañô abô êñ ma thêlôda enañ hadêñ i nena, “Aisê ka yani hanañ, ‘Môlô miñ hatôm unu loñ atu ba yaha ami’? Yakô yanida injik i vônô la?”

²³ *Ma donjom Yisu hanañ hadêñ thêlô, “Môlônim loñ ma pik êntêk. Ma yenañ loñ ma malak leñ. Môlô ma avômalô pik ma donjom ya ma miñ anyô pik êntêk ami.

²⁴ Ma miñ môlô ôêvhaviñ abô êntêk ‘Yada Yahamô’ ami, êñ ma tem noma. Ba intu bôk yahanañ hadêñ môlô yôv nena môlô othak udum kambom lomaloma ba tem noma.”

²⁵ Thêlô enañ hik yani liñ, “O ma opalê?”

Ma Yisu hanañ, “Sêbôk ba môn anôn ma yahanañ hadêñ môlô.

²⁶ Yahatôm yanañ môlônim kambom lomaloma bêñ. Ma donjom Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêm, yani ma avanôn. Ba yahalañô anêñ abô ba yahanañ hadêñ avômalô pik.”

²⁷ Thêlô êthôn Yisu anêñ abô atu ba hanañ hathak Lambô.

²⁸ *Aêñ ba yani hanañ hadêñ thêlô, “Wak te am ka tem môlô nôsôkwêñ ya Anyô Anêñ Nakaduñ atu. Êñ ma tem noyala nena Yada Yahamô ba yahanañ abô takatu ba Wakamik hik thô hadêñ ya ma miñ yahadum nômlate hatôm yada yenañ auk ami.

²⁹ Ma ôpatu ba hêv ya ba yahalêm intu hamô haviñ ya. Yahadum nômkama hatôm anêñ lahaviñ. Aêñ ba miñ hatak ya ba yahamô daluk ami.”

* 8:23: Jon 3:31 * 8:28: Jon 3:14

30 Avômalô bêñ anôñ elañô Yisu anêñ abô êñ ba êvhaviñ.

Avômena ethak idum hatôm lami

31 Yisu hanañ hadêñ avômalô Israël takatu ba êvhaviñ yani nena, “Môlô ovaloñ yenañ abô loñ lôklokwañ, êñ ma môlô ma yenañ nê ku anôñ.

32 Ma tem noyala nôñ avanôñ. Ma nôñ avanôñ êñ tem epole yak atu ba havuvi môlô loñ vê.”

33 *Ma thêlô enañ viyañ, “Aisê! Yêlô ma Ablaham anêñ limi ba anyôla ma miñ yêlôaniñ alañ ami. Ma honañ aêñ eka?”

34 *Ma Yisu hanañ viyañ, “Yanañ avanôñ biñ êndêñ môlô nena nê takatu ba ethak idum kambom, êñ ma hatôm yak havalon i loñ ba intu kambom habitak thêlôniñ alañ.

35 Ma nê takatu ba ewa hêk loñ buyañ ma iniñ alañ hamô. Ba intu nê êñ ma miñ unyak alañ anêñ thalalen te ami. Nakaduñ iyom intu unyak alañ anêñ avômalô wak nômbêñ intu sapêñ.

36 Aêñ ba ya Nakaduñ yahapole môlônim yak vê, ma yak êñ tem miñ embalon môlô loñ esak loñbô ami.

37 Yahayala nena môlô ma Ablaham anêñ limi, ma donjom yenañ abô ma miñ hamô môlônim kapôlômim ami. Ba intu udum ek unğwik ya vônô.

38 Yahathak yahanañ abô hathak nômkama takatu ba Wakamik hathak hik thô hadêñ ya. Ma môlô othak udum hatôm atu ba olañô hêk lemimambô.”

39 *Thêlô enañ viyañ, “Ablaham ma yêlôaniñ wakamik.”

* 8:33: Mat 3:9 * 8:34: Lom 6:16,20 * 8:39: Mat 3:9

Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Môlô ma Ablaham anêŋ limi, êŋ ma tem nosopa anêŋ bôk lo loŋ.

⁴⁰ Odaŋô! Wapômbêŋ hanaŋ abô avanôŋ hadêŋ ya ba yahananŋ abô êŋ hadêŋ môlô. Ma lêk môlô udum ek uŋgwik ya vônô! Ablaham miŋ hadum aêŋ ami. Ma môlô aisê?

⁴¹ *Môlô osopa lemambô iyom.”

Ma thêlô enaŋ, “Yêlô miŋ avômena loŋ sawa ami. Wapômbêŋ da intu yêlôaniŋ wakamik. Ma o?”

⁴² Ma Yisu hanaŋ, “Yahalêm anêŋ Wapômbêŋ ba êntêk yahamô. Yani hêv ya ba yahalêm ma miŋ yada yahalêm hathak yenaŋ auk ami. Ba intu Wapômbêŋ môlônim Lemambô, êŋ ma tem môlô lemimimbiŋ ya aêŋ iyom.

⁴³ Môlô ôdô yenaŋ abô. Ba intu môlô ôthôŋ yenaŋ abô denaŋ.

⁴⁴ *Sêbôk ba môŋ anôŋ ma Sadaŋ anyô hik avômalô vônô mayaliv ba êntêk hadum aêŋ havenŋ denaŋ. Nôm avanôŋ te miŋ hamô haviŋ yani ami. Ba intu hadô nôm avanôŋ sapêŋ. Yani ma anyô abôyaŋ lôk abôyaŋ anêŋ alaŋ. Aêŋ ba abôyaŋ ma anêŋ abô anôŋ ba intu hanaŋ abôyaŋ iyom. Ma môlônim lemambô ma Sadaŋ êŋ ba anêŋ nali ma môlô ba intu osopa anêŋ lahaviŋ.

⁴⁵ Ma ya anyô loŋ buyaŋ ba yahananŋ abô avanôŋ. Ba intu môlô miŋ ôêvhaviŋ ya ami.

⁴⁶ *Môlô te hatôm injik yenaŋ kambom thô e? Yakô yenaŋ abô ma avanôŋ ma aisê ba miŋ môlô ôêvhaviŋ ya ami?

* **8:41:** Ais 63:16 * **8:44:** 1Jon 3:8 * **8:46:** 2Ko 5:21; 1Pi 2:22

47 *Wapômbêḡ anêḡ nali ma ethak elanô anêḡ abô. Môlô ma miḡ Wapômbêḡ anêḡ nali ami. Ba intu miḡ olanô anêḡ abô ami.”

Yisu hanaḡ abô hathak yanida

48 *Avômalô Israeḡ enaḡ Yisu anêḡ abô viyaḡ, “Avanôḡ! O anyô Samalia te ba ḡgôk hamô haviḡ o!”

49 Ma Yisu hanaḡ, “ḡgôk miḡ hamô haviḡ ya ami. Yahalovak Wakamik vibiḡ. Ma môlô miḡ olovak ya vibiḡ ami.

50 Miḡ yada yahadum ek avômalô nebam ya ami. Mi. Anyô te intu hamô. Ba intu hadum ek avômalô nebam ya ma tem endanô avômalô iniḡ abô.

51 *Yanaḡ avanôḡ biḡ êndêḡ môlô. Ôpatu ba hasopa yenaḡ abô ma tem miḡ ema ami. Mi anôḡ.”

52 Avômalô Israeḡ enaḡ, “Yêlô lêk ayala nena ḡgôk hamô haviḡ o. Ablaham lôk plopet sapêḡ bôk ema yôv. Ma donḡtom oda honaḡ, ‘Ôpatu ba hasopa yenaḡ abô ma tem miḡ ema ami.’

53 O bêḡ ek yêlôaniḡ bumalô Ablaham, e? Yani bôk hama yôv! Ma plopet sapêḡ bôk ema haviḡ. Ma hoson nena o anyô bêḡ e?”

54 Êḡ ma Yisu hanaḡ, “Yahabam yada, êḡ ma nôḡm oyaḡ. Wakamik atu ba môlô olam nena unim Wapômbêḡ, yani êḡ intu habam ya.

55 Ma donḡtom môlô miḡ oyala yani ami ma mi. Ya ma yahayala yani katô ba yahanaḡ nena yahathôḡ yani paliḡ, êḡ ma tem yambitak anyô abôyaḡ êtôm môlô. Aêḡ ba yahayala yani ba intu yahasopa anêḡ abô.

* 8:47: 1Jon 4:6 * 8:48: Mak 3:21-22 * 8:51: Jon 5:24

56 Mólônim bumalô Ablaham bôk hayala nena tem yalêm ba lamavi anôn. Ma hayê yenañ waklavôn êñ ma hadum yani lamavi anêñ dôêñ.”

57 Avômalô Islael enañ hadêñ Yisu, “Anêm sond-abêñ miñ hatôm 50 ami denañ ma honañ nena bôk hôyê Ablaham. Hosau!”

58 *Ma Yisu hanañ, “Yanañ avanôn biñ êndêñ mólô. Ablaham miñ habitak ami denañ, ma yada bôk yahamô yôv.”

59 Thêlô elañô abô êñ ma ewa valu ek nijik yani esak. Ma donjom Yisu hêv i vê menañna hêk unyak mathen anêñ piklêvôn ba hi.

9

Anyô madaluk pusip

1 Yisu haveñ ba hi ma hayê anyô mapusip te. Sêbôk ba talêbô havathu ma mapusip.

2 *Ma anêñ nê ku enañ hik yani liñ, “Kêdônwaga, opalê intu hadum kambom ba talêbô hawa ôpêntêk ba mapusip? Ôpêñ da anêñ kambom mena lambô lo talêbô iniñ e?”

3 *Ma Yisu hanañ, “Wapômbêñ hadum ku êñ hathak ôpêñ ek avômalô pik nêgê. Ma miñ ôpêñ mena lambô lo talêbô iniñ kambom ami. Mi.

4 Deda hêk denañ ba alalô nandum ôpatu ba hêv ya ba yahalêm anêñ ku. Bôlôvôn tem êyô ba miñ hatôm anyô nindum ku ami.

5 *Yahamô pik ma ya ma avômalô pik iniñ deda.”

* 8:58: Jon 1:1 * 9:2: Ese 18:20; Luk 13:2,4 * 9:3: Jon 11:4

* 9:5: Mat 5:14; Jon 8:12

6* Êḡ ma yani hasôwapôk hathak pik ma hayelan aleba habitak malim. Ma hawa ba hatak hathak anyô mapusip êḡ madaluk.

7 Ma hanaḡ hadêḡ yani, “Nu usik o êndôk kasuk Siloam.” (Athêḡ Siloam êḡ anêḡ ôdôḡ nena, “Êv yani ba hi.”) Ma ôpêḡ hi hathik i. Ma hale halêm hathak lonbô ma lêk hayê tak mavi.

8 Yanida anêḡ avômalô lôk avômalô takatu ba bôk eyala yani êyê ôpêḡ ma enaḡ, “Êntêk ma anyô petenak sêbôk e?”

9 Ma doho enaḡ, “Ôpêḡ intu.”

Ma vi enaḡ, “Mi, anyô yan ba hatôm ôpêḡ.”

Ma donḡtom ôpêḡda hanaḡ, “Ya êḡ êntêk.”

10 Ma thêlô enaḡ hik yani liḡ, “Aisê ba malem daluk hakyav?”

11 Ma hanaḡ, “Ôpatu ba elam nena Yisu, hayelan pik haviḡ wapôk aleba hatôm pik malim ma hatak hathak yamaleḡ. Yôv ma hanaḡ nena, ‘Nu kasuk Siloam ma usik o.’ Êḡ ma yaha yahathik ma yamaleḡ hakyav.”

12 Ma thêlô enaḡ hik yani liḡ, “Ôpêḡ hamô êsê?”

Ma yani hanaḡ, “Yahathôḡ paliḡ.”

Palisi enaḡ abô hadêḡ anyô madaluk hakyav

13 Êḡ ma thêlô ewa anyô madaluk pusip atu ba lêk mavi hi ek Palisi.

14 Lêk Sabat ma Yisu hadum ku êḡ.

15 Aêḡ ba Palisi enaḡ hik yani liḡ hatôm atu ba avômalô enaḡ hik yani liḡ, “Malem hakyav aisê?” Ma yani hanaḡ, “Ôpêḡ hatak pik malim hathak yamaleḡ ma yahathik ma lêk yahayê tak.”

* 9:6: Mak 8:23

16 Ma Palisi doho enañ, “Anyô êñ miñ halêm anêñ Wapômbêñ ami ek malê nena habuliñ Sabat.”

Ma donjom vi enañ, “Anyô kambom hatôm indum lavôñiñ anêñ aêñ e?” Ma thêlô evak i vose hi ôdôn ju.

17 *Yôv ma thêlô enañ hik anyô madaluk pusip êñ liñ hathak loñbô, “Yani hadum anêm malem ba hakyav. Ma honañ aisê hathak yani?”

Ma ôpêñ hanañ, “Yani ma plopet te.”

18 Ma Islael iniñ nê bêñbêñ miñ êvhaviñ nena sêbôk ma yani mapusip ma donjom lêk habitak mavi ami. Ba intu elam lambô lo talêbô ba êlêm.

19 Ma enañ hik thai liñ, “Mamunim nalum êntêk e? Talêbô bôk havathu ba mapusip e? Aisê ka lêk hayê tak?”

20 Ma talêbô lo lambô enañ, “Avanôn! Ôpêntêk ma yaianiñ okna. Talêbô hawa ma bôk mapusip yôv.

21 Ma donjom madaluk hakyav lôk opalê hadum yani madaluk mavi, êñ ma yai athôn paliñ. Yani bôk anyô muk yôv ba nonañ injik yanida liñ.”

22 Islael iniñ nê bêñbêñ bôk enañ nena anyôla hanañ nena Yisu ma Mesia, êñ ma tem nêñêm ôpêñ vê. Aêñ ba intu thai êkô

23 ba enañ, “Yani bôk anyô muk yôv ba nonañ injik yanida liñ.”

24 Yôv ma elam ôpatu ba madaluk mavi hathak loñbô ma enañ, “Ondam Wapômbêñ anêñ athêñ ma onañ abô avanôn! Ôpêñ ma anyô kambom! Aêñ e?”

* 9:17: Jon 4:19

25 Ma yani hanañ, “Injo! Ôpêñ anyô mavi mena anyô kambom la! Nôm atu ba yahayala katô, sêbôk ma yamaleñ pusip ma lêk yamaleñ hakyav!”

26 Ma enañ hik yani liñ, “Yani hadum malê hadêñ o ba malem hakyav?”

27 Ma yani hanañ, “Lêk yahanañ yôv hadêñ môlô, ma môlô lemimôndôñ kôthôñ. Môlô udum ek nodañô esak loñbô ek numbitak anêñ nê ku e?”

28 Êñ ma Palisi enañ abôma lôk ethañ yani nena, “Oda întu hosopa ôpêñ! Ma yêlô ma asopa Mose iyom!

29 Alalô ayala nena Wapômbêñ bôk hanañ abô hadêñ Mose. Ma donjom ôpêñ anêñ loñ ma yêlô athôñ paliñ.”

30 Ma ôpêñ hanañ, “Aêñ e? Môlô ôthôñ ôpêñ anêñ loñ, e? Odañô! Yani hadum yamaleñ mavi.

31 *Wapômbêñ hathak halañô nê idum kambom iniñ abô e? Mi. Halañô nê thêthôñ atu ba esopa anêñ abô iyom.

32 Sêbôk aleba lêk ma miñ ayê anyô te hadum ba anyô mapusip te habitak mavi ami.

33 Wapômbêñ miñ hêv ôpêñ ba halêm ami, êñ ma miñ hatôm indum nômlate ami.”

34 *Palisi elañô aêñ ba enañ, “Waklavôñ lem-tambô havathu o, ma hubup lôk kambom ma aisê ka hudum ek ôndôñ yêlô? Dô!” Êñ ma ilupunin ôpêñ.

Palisi ma hatôm nê maleñiñ pusip

* 9:31: Sng 34:15 * 9:34: Sng 51:5

³⁵ Yisu hanañô nena ilupunin òpêñ ba intu hi ek êmbôlêm yani. Hapôm ma hanañ, “Hôêvhavin Anyô Anêñ Nakaduñ atu e?”

³⁶ Ma yani hanañ, “Anyô bêñ, anyô êñ ma opalê? Onañ êndêñ ya ek yanêmimbin yani.”

³⁷ Ma Yisu hanañ hadêñ yani, “Bôk hôyê yani yôv. Ondañô! Yani êñ êntêk ba hanañ abô havin o.”

³⁸ Ma òpêñ hanañ, “Anyô Bêñ, yahêvhavin.” Êñ ma yani halek vadôñ lêlô hadêñ Yisu.

³⁹ Ma Yisu hanañ, “Yahalêm pik ek yanañ avômalô inin kambom bêñ ek nê malenin pusip tem nêgê tak ma nê êyê tak tem malenin pusip.”

⁴⁰ *Ma Palisi doho êmô ba elañô abô êñ. Ma enañ hik yani lin, “Aisê! Yêlô ma nê malenin pusip havin e?”

⁴¹ Ma Yisu hanañ, “Malenin pusip, êñ ma kambom mi. Ma donjom môlô othak onañ, ‘Yêlô athak ayê tak.’ Ba intu môlônim kambom havalonj môlô lonj denañ.”

10

Yisu ma boksipsip inin alañ

¹ Yisu hanañ, “Yanañ avanônj bin êndêñ môlô. Ôpatu ba hasôv lôk kisi ma minj habitak hayô kola abôlêk ek enja bôksipsip ami, yani ma anyô vani lôk anyô kambom.

² Ma anyô hathak habitak hayô kola abôlêk ba hi, intu boksipsip inin alañ.

³ Anyô hayabinj kola halate abôlêk vê ek boksipsip alañ enja anêñ bok. Halam tomtom inin athêñ ma elañô ba halom i hi yainj.

* **9:40:** Mat 15:14

4 Yani hawa anêḡ boksipsip sapêḡ ele yaḡ yôv ma hamôḡ ma boksipsip even yam. Boksipsip eyala alaḡsi leḡselo ba intu esopa i.

5 Ma anyô yaḡ ma êthôḡ ôpêḡ laselo paliḡ ba intu êsôv ma miḡ ethak esopa ami.”

6 Yisu havuḡ abô ba miḡ eyala anêḡ ôdôḡ ami.

7 Aêḡ ba Yisu hanaḡ hathak loḡbô nena, “Avanôḡ! Yanaḡ êndêḡ môlô nena yada ma hatôm kola abôlêk ek boksipsip nêyô kola kapô.

8*Avômalô sapêḡ atu ba êmôḡ ek ya ma ḡê vani lôk ḡê kambom. Ma donḡtom boksipsip miḡ elañô thêlô leḡḡselo ami.

9 Yada ma kola abôlêk. Anyô te halêm hadêḡ ya ba hayô kola kapô ma Wapômbêḡ tem nêḡ yani bulubiḡ. Ôpêḡ tem ni ba êlêm êmô kola kapô ma tem êpôm nôḡ mavi ek enjaḡ.

10 Anyô vani halêm ek enja boksipsip vani lôk injik i vônô lôk imbuliḡ i. Ma donḡtom yahalêm ek neja lôkmala atu ba êmô thêlô kapôlôḡiḡ siḡ.

11* “Ya ma boksipsip iniḡ alaḡ mavi ba yahatak yenaḡ lôkmala ek nêḡ boksipsip sa.

12*Alañ anêḡ ḡê ku ma miḡ boksipsip iniḡ alaḡ ami. Ba êyê avuḡ yatap te halêm ma tem netak boksipsip nêḡ ma nêsvôḡ ba ini. Ma avuḡ yatap tem indupunḡ i ba nêsvôḡ mayaliv.

13 Alaḡ anêḡ ḡê ku ma leḡḡhaviḡ vuli iyom ma miḡ leḡḡhiki hathak boksipsip ami. Ba intu thêlô êsôv ba i.

14 “Yada iyom intu boksipsip iniḡ alaḡ mavi. Yahayala yenaḡ boksipsip ma thêlô eyala ya

* 10:8: Jer 23:1-2; Ese 34:2-3

* 10:11: Sng 23:1; ALK 7:17

* 10:12: Ap 20:29

15 *hatôm atu ba Wakamik hayala ya ma yahay-ala Wakamik. Ma yahatak yenañ lôkmala ek nêm boksipsip sa.

16 *Yenañ boksipsip doho miñ êmô kola êntêk kapô ami. Ma yahalam i ma tem nedanô yalenşelo ma tem yandom i ba ni nêyô kola kapô ek nim-bitak ôdôñ donţom lôk alañ donţom iyom.

17 *Wakamik lahavinş ya ba intu yalenşhavinş yani ek yatak yenañ lôkmala ma tem yanja esak loñbô.

18 Anyôla miñ hatôm nêm yenañ lôkmala vê ami. Mi. Yada yenañ yalenşhavinş ek yatak yenañ lôkmala. Yahatôm yatak ma yahatôm yanja esak loñbô. Wakamik hanañ ek yandum aêñ.”

19 Avômalô Israeł elañô abô êñ ma evak i vose hi ôdôñ ju hathak loñbô.

20 Ma bêñ anôñ enañ nena, “Ngôk kambom hamô havinş yani ba anêñ auk molo. Aisê ka môlô olañô anêñ abô?”

21 Ma donţom vi enañ, “Mi! Anyô lôk ngôk te miñ hatôm enañ abô takêñ ami. Ma ngôk kambom miñ hatôm indum maleñ pusip mavi ami. Mi.”

Nê Israeł miñ êvhavinş ami

22 Waklavôñ Êv Mek Ek Unyak Matherş hayô ba avômalô Israeł i Jelusalem ek nêgê.*

Lêk ma belenş simbak

23 ba Yisu havenş unyak matherş anêñ kapo danş te ba elam nena Solomon Anêñ Kapo Danş.

* 10:15: Mat 11:27; 1Jon 3:16 * 10:16: Ais 56:8; Ese 34:23

* 10:17: Plp 2:8-9 * 10:22: Sêbôk ba avômalô loñ buyañ ibulinş unyak matherş ma avômalô Israeł ik vovak. Vêm ma êv mek ek unyak matherş hathak loñbô. Ba intu avômalô Israeł lenşhabi waklavôñ êñ.

24 Ma avômalô Israél ekalabu yani sin ma enañ, “Huvun abô ba anjê ka tem onañ nena o ma opalê? O ma Mesia atu e? Êñ ma onañ bêñ.”

25 Ma Yisu hanañ viyañ nena, “Bôk yahanañ yôv hadêñ mólô lôk lavôññ takatu ba yahadum hathak Wakamik anêñ athêñ hik ya thô hadêñ mólô. Ma miñ ôêvhaviñ ya ami.

26 Ek malê nena mólô ma miñ yenañ boksipsip ami ba intu miñ ôêvhaviñ ya ami.

27 Yenañ boksipsip ma ethak elañô yalenjelo. Yahayala thêlô ma thêlô ethak esopa ya.

28 *Yahêv lôkmala atu ba tem nêômô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ hadêñ yenañ avômalô ek miñ nema ami lôk miñ hatôm anyôla enja i vê ênjêk yabahan ami.

29 Wakamik hêv i hadêñ ya, ma yani ma bêñ ek nômkama sapêñ ba miñ hatôm anyôla nêm thêlô vê ênjêk Wakamik ban ami.

30 Yai lôk Wakamik ma donjom iyom.”

31 Avômalô Israél ewa valu hathak lonbô ba idum ek nijik Yisu vônô.

32 Ma Yisu hanañ hadêñ thêlô, “Mólô bôk ôyê lavôññ mavi bêñ anôñ atu ba yahadum yôv. Ku êñ ma Wakamik hêv hadêñ ya. Ma lavôññ alisê intu yenañ kambom ba udum ek unjwik ya esak valu?”

33 *Ma thêlô enañ viyañ, “Yêlô adum ek nanjik o esak valu ek malê nena honañ abôma hathak Wapômbêñ nena oda ma Wapômbêñ. Ma donjom o ma anyô pik iyom. Ma miñ yêlô lenjñhabi lavôññ la ami. Mi.”

* 10:28: Jon 3:16; 6:39 * 10:33: Wkp 24:16

³⁴ Ma Yisu hanaŋ, “Môlô da unim abô balabuŋ te hanaŋ nena, ‘Wapômbêŋ da halam môlô nena wapômbêŋ.’

Kapya Yeŋ 82:6

³⁵ “Odaŋô! Abô atu ba hêk Wapômbêŋ anêŋ kapya ma avanôŋ ba bôk hêv hadêŋ avômalô takatu ba halam i nena, ‘wapômbêŋ’.

³⁶ Ma hatak ya hatôm anêŋ anyô ek yalêm pik êntêk ba intu ya ma wapômbêŋ hatôm môlô. Ma doŋtom ya ma nakaduŋ ba intu ya ma bêŋ ek môlô. Aêŋ ba yahanaŋ nena, ‘Ya ma Wapômbêŋ Nakaduŋ’ ma yahanaŋ abôma hathak Wapômbêŋ aisê ba intu onaŋ ya bêŋ?

³⁷ Yahadam ku takatu ba Wakamik hadum ba intu nônêmimbiŋ ya.

³⁸ *Ma ôdô nônêmimbiŋ ya, êŋ ma nônêmimbiŋ lavôŋiŋ iyom. Nônêmimbiŋ yenaŋ ku takatu ek êndôŋ môlô ek noyala katô nena Wakamik hamô ya kapô ma yahamô Wakamik kapô.”

³⁹ Êŋ ma idum ek nebalonŋ yani esak lonbô. Ma doŋtom hêv i vê hêk thêlô ba hi.

⁴⁰ *Ma habup hayô ŋaŋ Jolodaŋ ba hi ma hamô lonŋ sêbôk ba Jon hathik avômalô halôk

⁴¹ ma avômalô bêŋ anôŋ i hadêŋ yani ma enaŋ, “Avanôŋ! Jon miŋ hadum lavôŋiŋ te ami. Ma doŋtom abô takatu ba yani hanaŋ hathak ôpêntêk ma avanôŋ.”

⁴² Ma avômalô lonŋ êŋ bêŋ anôŋ êvhaviŋ yani.

11

Lasalus hama

* **10:38:** Jon 14:10-11 * **10:40:** Jon 1:28

¹ *Anyô te hapôm lijij ba anêḡ athêḡ nena Lasalus. Yani ma anyô Betani. Betani êḡ ma avi loyaḡ Malia lo Mata iniḡ malak ôdôḡ.

² *Malia êḡ atu ba yani haḡgasô nôḡ ôḡ mavi hayô hamô Anyô Bêḡ va ma haya lopali vê hathak wakadôk ḡaunḡ. Anyô lijij êḡ ma Lasalus, Malia atu limalô.

³ Ma avi lo yaḡ êḡ abô hadêḡ Yisu nena, “Anyô bêḡ, anêḡ anyô môlô hapôm lijij.”

⁴ *Yani halaḡô abô êḡ ma hanaḡ nena, “Lijij êḡ anêḡ anôḡ ma miḡ ḡama ami. Lijij êḡ habitak ek injik Wapômbêḡ anêḡ lôkmaḡḡiḡ thô. Ma lôkmaḡḡiḡ êḡ tem injik ya Nakaduḡ anêḡ lôkmaḡḡiḡ thô aêḡ iyom.”

⁵ Yani lahaviḡ Mata lo yaḡ Malia ma Lasalus bêḡ anôḡ.

⁶ Ma doḡtom yani halaḡô nena Lasalus hapôm lijij ma miḡ hi kethêḡ ami ma hamô loḡ êḡ hatôm wak ju.

⁷ Êḡ ma hanaḡ hadêḡ ḡê ku, “Alalô nabôana Judia.”

⁸ Ma thêlô enaḡ, “Kêdôḡwaga, loḡ êḡ ma waksêḡyôk ma avômalô Israeḡ idum ek nijik o vônô esak valu! Ma hudum ek ômbônu eka?”

⁹ Ma hanaḡ, “Wakma laumiḡ ba lahavuju hadêḡ wak te, aêḡ e? Ma pik êntêk êḡ anêḡ deda habi ba anyô êyê tak. Ma tem miḡ nêḡdôk ami.

¹⁰ Ma bôlôvôḡ ma deda mi ba anyô evenḡ ma tem nêḡdôk.”

¹¹ Vêḡ ma hanaḡ, “Alalôaniḡ anyô môlô Lasalus hêk sôm ba tem yana ek yaḡḡik liḡ.”

* **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:2:** Jon 12:3 * **11:4:** Jon 9:3

12 Ma nê ku enañ, “Anyô Bêñ, dô! Hêk sôm ek lijñ etak yani ba imbitak mavi.”

13 Thêlô eson nena hanañ hathak Lasalus hêk sôm la. Ma donjom mi. Hanañ hathak Lasalus anêñ nana.

14 Ba intu hanañ bêñ nena, “Lasalus lêk hama

15 ba miñ yahamô haviñ ami ba intu yalenmavi. Ma tem yanêm môlô sa ek nônêmimbiñ. Alôana i!”

16 *Êñ ma Tomas anêñ athêñ yañ nena Didimus* hanañ hadêñ nê ku vi nena, “Alôana imbiñ yani ek nijik alalô vônô imbiñ.”

Yisu ma lôkmala anêñ ôdôñ

17 Yisu thêlô êyô Betani ma yani hanañ nena Lasalus bôk hêk siô hatôm wak ayova.

18 Loñ êñ hamô habobo Jelusalem ba hatôm kilomita lô iyom.

19 Ma avômalo Israeël bêñ anôñ êlêm ek nênêm Malia lo Mata thêvô.

20 Mata hanañ nena Yisu lêk halêm êñ ma hi ek ênjê. Malia ma hamô unyak.

21 Ma Mata hanañ, “Anyô Bêñ, hômô loñ êntêk ma yenañ livôñ tem miñ ema ami.

22 Ma donjom yahayala nena malêla takatu ba honañ hik Wapômbêñ liñ, êñ ma tem yani indum.”

23 Ma Yisu hanañ, “Livôm tem imbiyô esak loñbô.”

24 *Ma Mata hanañ, “Avanôñ! Pik lo leñ anêñ dan ba avômalo iviyô ma tem yani imbiyô imbiñ.”

* 11:16: Mak 14:31 * 11:16: Abô Glik “Didimus” anêñ ôdôñ ‘anyô lopopek’. * 11:24: Jon 6:40

25 Ma hanañ, “Yada ma anyô yahik avômalô liñ lôk yahêv lôkmala hadêñ i. Ma ôpatu ba hama ma donptom hêvhaviñ ya, ôpêñ tem êmô lôkmala.

26 Avômalô takatu ba êvhaviñ intu ewa lôkmala anôñ ma tem miñ nema ami. Hôêvhaviñ abô êntêk mena mi e?”

27 *Ma Mata hanañ, “Anyô Bêñ! Avanôñ! Yahêvhaviñ nena o ma Mesia lôk Wapômbêñ Nakaduñ atu ba bôk hanañ nena tem êlêm pik êntêk.”

28 Êñ ma Mata hi hanañ yaôna hadêñ Malia, “Kêdôñwaga hayô ba dalam o.”

29 Malia halañô abô êñ ma haviyô kethen ba hi ek ênjê.

30 Yisu hamô loñ atu ba Mata hapôm yani halôk ma miñ hayô malaklêvôñ ami.

31 Avômalô Israël takatu ba êmô unyak haviñ Malia ek nêñem yani thêvô êyê haviyô kethen ba hi yaiñ ma esopa ba i. Thêlô eson nena hi ek endan emben siô la.

32 Malia hi hayô loñ atu ba Yisu hamô ma hayê yani. Ma halek vadôñ lêlô habobo Yisu valuvi ma hanañ, “Anyô Bêñ, hômô loñ êntêk ma tem miñ livôñ ema ami.”

33 Yani halañô Malia lôk avômalô iniñ asêñ malêñ ba lamalaiñ lôk lahiki bêñ anôñ.

34 Ma hanañ, “Môlô ôdô yani hêk êsê?”

Ma thêlô enañ, “Anyô Bêñ, ôlêm nôñgô.”

35 Enañ aêñ ma halañ.

36 Ma avômalô Israël takêñ enañ, “Alikak! Yani lahaviñ ôpêntêk bêñ anôñ.”

* 11:27: Jon 6:69

46 *Ma donjom vi i hadêñ nê Palisi ma enañ hathak nôñ takatu ba yani hadum.

47 Êñ ma nê bêñbêñ êbôk da lôk nê Palisi takatu ba elam nena Sanhedlin* elam sa te ba enañ nena, “Ôñgô! Anyô êntêk hadum lavônññ bêñ anôn. Ma alalô ayê loñ eka?”

48 Atak yani ba hadum ku êñ, ma tem avômalô sapêñ nêñemimbiñ. Êñ ma Lom tem nêlêm nimbunññ alalôaniñ unyak mathenñ lôk avômalô sapêñ.”

49 Ma thêlônññ anyô te anêñ athêñ nena Kaiapas. Ma sondabêñ êñ ma yani hatôm anyô bêñ habôk da ba hanañ hadêñ thêlô nena, “Môlô molo e?”

50 Odañô! Môlô ôthônñ auk êntêk paliñ e? Anyô te hama êñ ma nôñ yaôna. Ma avômalô Israel sapêñ ema êñ ma malaiñ bêñ. Aêñ ba mavi ek anyô te iyom ema ek nêñ avômalô bêñ anôn sa.”

51-52 *Sondabêñ êñ ma Kaiapas hatôm anyô bêñ habôk da. Ba intu hanañ abô loñ kapô atu ba tem injik anôn nena Yisu tem ema ek nêñ avômalô Israel sa lôk isup Wapômbêñ anêñ nali takatu ba êmô mayaliv esak donjom ek malê nena miñ hama ek nêñ avômalô Israel iyom sa ami. Ma Kaiapas miñ hanañ abô êñ hatôm yanida anêñ auk ami.

53 *Nê bêñbêñ elañô Kaiapas anêñ abô ma êbôlêm loñondê ek nijik Yisu vônô.

54 Êñ ma Yisu hatak avômalô Israel ma hi Eplaim atu hamô habobo loñ thiliv ek êmô imbiñ anêñ nê ku doho ba intu miñ havenñ Israel malêvônñ ami.

* **11:46:** Luk 16:31 * **11:47:** Elam iniñ kaunsil nena “Sanhedlin”.

* **11:51-52:** Jon 10:16 * **11:53:** Jon 5:18

55 Avômalô Israêl iniņ waklavôņ Hale ba Hi habobo. Ma avômalô lomalak bêņ anôņ i daku Jelusalem ek nêpôpêk i ek nêgê waklavôņ êņ.

56 Ma thêlô imiņ unyak mathen anêņ piklêvôņ ek nêmbôlêm Yisu. Ma thêlôda enaņ hadêņ i, “Môlô lemhabi aisê? Yani tem êlêm êņjê waklavôņ êntêk imbiņ mena mi e?”

57 Ma donjom nê bêņbêņ êbôk da lôk nê Palisi enaņ lôklokwaņ hadêņ avômalô, “Anyô te hayê nena Yisu hamô êsê êņ ma enaņ bêņ ek nebalon yaņi.”

12

Malia hathik Yisu va (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 *Wak bahenvi ba lahavute hêk denaņ ek êyô waklavôņ Hale ba Hi. Ma Yisu hi Betani, Lasalus anêņ loņ, ôpatu ba yaņi hik liņ hathak loņbô hêk ŋama.

2 *Êņ ma thêlô enġabôm nôġ leņiņmavi ek yaņi. Mata hathô nôġ ma Lasalus hamô haviņ nê takatu ba eyaņ nôġ haviņ Yisu.

3 *Ma Malia hawa kolopak nôġ ôv mavi hamô kapô ba anêņ vuli ma bêņ anôņ ba hanġasô hayô hamô Yisu va kapô luvi. Ma hathav lôthôk vê hathak yaņida wakadôk ŋauņ. Ma nôġ ôv mavi atu anêņ ôv haveņ unyak kapô êņ sapêņ.

4 Ma Yisu da anêņ nê ku te elam nena Judas Iskaliot ôpatu ba tem enaņ yaņi bêņ hayê ba hanaņ,

5 “Nôġ ôv mavi êņ ma anyô hadum ku sondabêņ daluk te ek nêġ vuli! Ma lêk enġasô oyaņ iyom!

* 12:1: Jon 11:1,43 * 12:2: Luk 10:40 * 12:3: Luk 7:37-38

Nanêm nô m êḡ ek anyô vi nê nê m vuli ba naja valuseleḡ ek nanêm êndêḡ avômalô siv.”

⁶ Judas anêḡ ku hayabinḡ avômalô êvhavinḡ iniḡ valuseleḡ ma doḡtom anyô vani te ba hathak hawa vi vani hatôm yanida anêḡ lahavinḡ. Ba intu hanaḡ aêḡ. Ma miḡ lahiki hathak avômalô siv ba hanaḡ ami.

⁷ Ma Yisu hanaḡ, “Notak yani. Avi êḡ hapôpêk yenaḡ ḡama.

⁸ *Avômalô siv tem nê m ô imbiḡ mômô êtôm wak nômbêḡ intu sapêḡ. Ma doḡtom tem miḡ yamô imbiḡ mômô sawa daim ami.”

⁹ Avômalô Israeḡ bêḡ anôḡ elañô nena Yisu hamô Betani. Êḡ ma i ek nêḡê yani. Thêlô miḡ i ek nêḡê yani iyom ami. Mi. Leḡiḡhavinḡ nêḡê Lasalus imbiḡ, ôpatu ba Yisu hik liḡ hathak loḡbô hêk ḡama.

¹⁰⁻¹¹ *Ba intu avômalô Israeḡ bêḡ anôḡ êvhavinḡ ba esopa Yisu. Ma ḡê bêḡbêḡ êbôk da evak abô ek nijik Lasalus vônô imbiḡ Yisu.

*Yisu habitak hayô Jelusalem hatôm kin
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:29-40)*

¹² Haviyô hayaḡ ma avômalô nômbêḡ atu ba bôk i Jelusalem ek nêḡê waklavôḡ Hale ba Hi elañô nena Yisu havenḡ ba hi Jelusalem.

¹³ *Ma ewa nôkyaḡo thaḡaḡ ba i êpôm Yisu ma elam kaêk nena,
“Osana!”

“Wapômbêḡ nê m lamavi êndêḡ ôpatu ba halê m
hathak Anyô Bêḡ anêḡ athêḡ!” *Kapya Yeḡ*
118:25-26

* **12:8:** Lo 15:11 * **12:10-11:** Jon 11:45 * **12:13:** Jon 1:49

“Wapômbêñ nê m lamavi êndêñ avômalô Israêl iniñ Kiñ!”

14 Yisu hawa bok donki map te ba hayô hamô hatôm atu ba bôk eto halôk Wapômbêñ anêñ kapya nena,

15 “Môlô avômalô Saion miñ nôkô ami.

Ôngô! Unim kiñ halêm!

Yani hayô hamô bok donki nakadun te ba halêm!”

Sekalaia 9:9

16 *Nê ku êyê nô m takêñ ma don tom êthôn anêñ ôdôn paliñ. Ma Yisu hama ba haviyô hathak lonbô ma miñ leññhabi abô takatu ba bôk eto halôk Wapômbêñ anêñ kapya. Êñ ma eyala nena abô êñ eto hathak Yisu da lôk leññhabi nô m takatu ba idum hadêñ yani.

17 Avômalô takatu ba bôk êyê Yisu halam Lasalus hêk siô ba hik liñ hathak lonbô enañ haveñ denañ ba abô êñ hi mayaliv.

18 Aêñ ba avômalô bêñ anôn elañô nena Yisu bôk hadum lavônñ êñ. Ba intu etak Jêlusalem ba i ek nêpôm yani.

19 Nê Palisi êyê ma thêlôda enañ hadêñ i, “Ôngô! Avômalô sapêñ lêk esopa yani ba alalôaniñ ku anôn mi.”

Yisu anêñ ku hayô

20 Avômalô lon buyañ doho i daku Jêlusalem ek nêgê waklavôn Hale ba Hi ba nê nê m yen imbiñ avômalô Israêl.

21 Ma i hadêñ Pilip, anyô Betsaida anêñ Galili. Ma enañ hik yani liñ, “Anyô bêñ, yêlô adum ek nagê Yisu.”

* **12:16:** Jon 2:22

22 Êḡ ma Pilip hi hanaḡ hadêḡ Andulu ba thai i enaḡ hadêḡ Yisu.

23* Ma Yisu hanaḡ, “Wakma lêk hayô yôv ek injik Anyô Anêḡ Nakaduḡ anêḡ lôkmaḡḡiḡ thô.

24* Yanaḡ avanôḡ biḡ êndêḡ môlô. Yanvêk te miḡ evatho halôk pik ami, êḡ ma tem miḡ injik anôḡ ami. Tem ida êmô aêḡ. Ma donḡtom yanvêk atu ba evatho halôk pik, êḡ ma hama ba tem injik anêḡ anôḡ bêḡ anôḡ.

25* Anyô te lahaviḡ anêḡ lôkmala bêḡ anôḡ êḡ ma anêḡ lôkmala êḡ tem nêḡ yak ba mi. Ma anyô te hapôlik hathak anêḡ lôkmala pik êntêk êḡ ma tem embaloḡ anêḡ lôkmala êḡ loḡ wak nômbêḡ intu sapêḡ.

26 Ôpatu ba hadum ek indum yenaḡ ku ma esopa ya ba loḡ atu ba yahamô ma tem êmô imbiḡ. Ma Wakamik tem enaḡ abô mavi esak ôpêḡ.

27* “Lêk yalenḡmalaiḡ bêḡ ba hatôm yanaḡ nena, ‘Wakamik, nêḡ ya bulubiḡ.’ Dô! Yahalêḡ ek yandum ku êḡ.

28 Wakamik, nunḡwik anêḡ lôkmaḡḡiḡ thô!”

Êḡ ma kaêk te halam anêḡ malak leḡ nena, “Bôk yahik yenaḡ lôkmaḡḡiḡ thô yôv. Ma tem yandum esak loḡbô.”

29 Avômalô nômbêḡ atu imiḡ loḡ êḡ elanô abô êḡ ba enaḡ, “Kakalu!” Ma doho enaḡ, “Anêla te hanaḡ abô hadêḡ yani!”

30 Ma Yisu hanaḡ nena, “Kaêk êḡ halêḡ ek nêḡ môlô sa. Yani miḡ halam ek nêḡ ya sa ami ma mi.

* 12:23: Jon 13:31-32; 17:1 * 12:24: 1Ko 15:36 * 12:25: Mat 16:25 * 12:27: Sng 6:3; 42:5; Mat 26:38

31 Ku nenan avômalô pik bêñ lêk hayô yôv. Ba tem nimbi pik êntêk anêñ anyô bêñ kambom atu ni.

32 *Ma tem nêñêm ya liñ êtôm sêbôk ba Mose hathôkwêñ umya dahô hathak a ek endom avômalô sapêñ nêlêm êndêñ ya.”

33 *Yisu hanañ abô êñ ek injik loñondê atu ba tem nijik yani vônô esak alovalaññsiñ thô.

34 *Ma avômalô nômbêñ atu enañ, “Abô balabun hanañ nena Mesia atu tem êmô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ ba yêlô ayala abô êñ. Ma honañ nena nêsôkwêñ o Anyô Anêñ Nakaduñ esak a. Anyô Anêñ Nakaduñ êñ ma opalê?”

35 *Ma Yisu hanañ, “Sawa bidon iyom ma deda tem êmô imbiñ mólô. Ba ôpatu haveñ momañiniñ ma hathôñ nena tem ni êsê. Aêñ ba intu mólô nomben yapin êña tem momañiniñ êyô mólô vôn!

36 *Deda hamô haviñ mólô denañ. Aêñ ba nôñêmimbiñ yani ek mólô tem numbitak deda anêñ avômalô.” Yisu hanañ abô êñ yôv ma hatak thêlô ba hi hakopak.

Avômalô bêñ anôñ miñ êvhaviñ Yisu ami

37 Yisu bôk hadum lavôñiñ lomaloma hêk avômalô malenñiñ. Ma donjom miñ êvhaviñ yani ami

38 ek plopet Aisaia anêñ abô injik anôñ nena, “Anyô Bêñ, opalê lêk hêvhaviñ alalôaniñ abô?

Ma opalê lêk hayê anêm lôklokwanñ atu ba bôk huik thô? Mi anôñ.” *Aisaia 53:1*

* 12:32: Jon 3:14 * 12:33: Jon 18:32 * 12:34: Sng 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14 * 12:35: Jon 8:12 * 12:36: Ep 5:8

39 Avômalô iniñ lôklokwan mi ek nênimbiñ ba intu plopet Aisaia bôk hanañ hêk Wapômbên anên kapya aêntêk,

40 “Yani habi thêlô malenñ sin

ma hik thêlônin auk sin

ek miñ nêgê esak malenñ

lôk neyala ênjêk iniñ auk

ba nêmbô nêlêm êndên ya ek yandum thêlô

mavi ami.”

Aisaia 6:10

41 *Aisaia bôk hayê Yisu anên lôkmanñ. Aên ba yani hanañ abô êñ hathak Yisu.

42 *Ma avômalô Israél iniñ nê bênbên doho êvhavin Yisu ma donom miñ enañ iniñ êvhavin bên ami. Thêlô êkô ek Palisi nênem i vê

43 *ba intu lenñhavin avômalô pik iniñ lenñmavi bên anên hamên ek Wapômbên anên lamavi.

44 Ma Yisu halam kaêk nena, “Ôpatu ba hêvhavin ya ma hêvhavin ôpatu ba hêv ya ba yahalêm havin. Miñ hêvhavin ya iyom ami.

45 *Ôpatu ba hayê ya, êñ ma hatôm hayê ôpatu ba hêv ya ba yahalêm.

46 Yahalêm hatôm deda hamô pik ek opalêla takatu ba êvhavin ya ma tem miñ nêmbô momaninñ esak lonbô ami.

47 * “Yahalêm ek yanêm avômalô pik bulubiñ. Ma miñ yahalêm ek yandum abô ek avômalô pik ami. Aên ba opalêla takatu ba elañô yenañ abô ba miñ esopa ami ma tem miñ yandum abô ek i ami.

48 Abô takêntêk ba yahanañ êñ iyom intu tem êtôm abô nindum abô esak êndên pik lo len anên

* 12:41: Ais 6:1 * 12:42: Jon 9:22 * 12:43: Jon 5:44 * 12:45:

Jon 14:9 * 12:47: Jon 3:17

daŋ ba opalê atu ba hadô ya ba miŋ halanô yenaŋ abô ami, êŋ ma tem yani indum abô.

⁴⁹ Ma Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêm intu hêv abô êŋ ba yahananŋ. Miŋ yada yahananŋ yenaŋ abô ami. Ba intu tem nindum abô esak abô êŋ iyom.

⁵⁰ Ma yahayala nena Wakamik anêŋ abô tem nêŋm lôkmala atu ba nêŋmô êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ. Aêŋ ba yahananŋ abô takatu ba Wakamik hêv hadêŋ ya iyom.”

13

Yisu hathik nê ku venŋkapô

¹ Avômalô Israeŋ iniŋ waklavôŋ Hale ba Hi habobo. Ma Yisu hayala nena anêŋ waklavôŋ etak pik ba ni ek Lambô lêk hayô. Yani hathak lahavinŋ anêŋ avômalô takatu ba êmô pik aleba hayô wakma hatak i. Ma dokte ma tem injik anêŋ lahavinŋ anêŋ anôŋ thô êndêŋ thêlô.

²*Yanŋsiŋ ma thêlô eyaŋ nôŋm êmô. Ma Sadaŋ bôk halôk Judas la yôv ek enaŋ Yisu bêŋ. Judas êŋ ma Saimon Iskaliot nakaduŋ.

³*Ma Yisu hayala nena Wapômbêŋ hatak nôŋmkama sapêŋ halôk yanida baŋ. Lôk hayala nena yanida halêm anêŋ Wapômbêŋ ba tem êmbôni êndêŋ Wapômbêŋ esak loŋbô.

⁴Êŋ ma hatak nôŋm hamô. Ma habi anêŋ kwêv thô hatôm anyô athêŋ mi ma hawa sôp te ba havuvi hayô havenŋ lamalim.

* **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 * **13:3:** Jon 3:35; 16:28

5 Ma hanğasô ñaŋ halôk belev te ba hathik anêŋ ñê ku veniŋ kapô. Ma haya vê hathak sôp atu ba havak hawê havenj lamalim.

6 Yani hathik anyô vi iniŋ yôv ma hadum ek isik Saimon Pita anêŋ. Ma Pita hanaŋ, “Anyô Bêŋ, hudum ek usik yavenjkapô e?”

7 Ma hanaŋ, “Hôthôŋ nôm atu ba lêk yahadum. Wak te am ka tem oyala.”

8 Ma Pita hanaŋ, “Dô! Miŋ usik yavenjkapô ami. Mi anôŋ.”

Ma hanaŋ viyaŋ, “Miŋ yahathik o ami ma tem miŋ umbitak yenaŋ avômalô te ami.”

9 Ma Saimon Pita hanaŋ, “Anyô Bêŋ, êŋ ma usik yabaheŋ lôk yalenj kadôk imbiŋ ma miŋ usik yavenjkapô iyom ami.”

10 *Ma yani hanaŋ hadêŋ ôpêŋ nena, “Anyô bôk hathik i yôv, ma miŋ isik i esak loŋbô ami. Isik va iyom ek malê nena liŋkupik ma mabuŋ. Ma môlô ma mabuŋ. Ma donjom miŋ sapêŋ mabuŋ ami.”

11 Yisu lêk hayala ôpatu ba tem enaŋ yani bêŋ. Ba intu hanaŋ, “Miŋ sapêŋ mabuŋ ami.”

12 Yani havôkwiŋ thêlô veniŋ yôv ma hik anêŋ kwêv hathak loŋbô ma halôk hamô. Ma hanaŋ hik thêlô liŋ, “Môlô oyala nôm atu ba lêk yahadum anêŋ ôdôŋ e?”

13 Ya môlônim Kêdôŋwaga lôk môlônim Anyô Bêŋ ba intu môlô udum mavi ba olam ya nena ‘Kêdôŋwaga’ lôk ‘Anyô Bêŋ’.

14 *Ôŋgô! Ya ma môlônim Anyô Bêŋ lôk Kêdôŋwaga ma donjom lêk yahathik môlô vemim

* 13:10: Jon 6:64,70-71; 15:3 * 13:14: Mat 20:28; Luk 22:27

hatôm anyô athêᶇ mi. Aêᶇ ba môlô sapêᶇ nusik môlônim avômalô vi veᶇiᶇ aêᶇ iyom.

15 *Yahik ku êᶇ thô hadêᶇ môlô ek nosopa yaveᶇgwan ba nundum êtôm atu ba lêk yahadum hadêᶇ môlô.

16 *Yanaᶇ avanôᶇ biᶇ êndêᶇ môlô. Anyô ku ma miᶇ bêᶇ ek anêᶇ anyô bêᶇ ami. Ma anyô atu ba hi ma miᶇ bêᶇ ek ôpatu ba hêv yani ba hi ami.

17 Lêk môlô oyala auk takêᶇ. Ba udum aêᶇ ma tem Wapômbêᶇ lamavi esak môlô.

Yisu hayala Judas anêᶇ kambom

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

18 “Ma miᶇ yahanaᶇ abô êᶇ hathak môlô sapêᶇ ami. Yahayala môlô ᶇê takatu ba yahalam yôv unim auk. Ma doᶇtom abô atu ba hêk Wapômbêᶇ anêᶇ kapyra tem injik anôᶇ aêntêk,

‘Ôpatu ba hayaᶇ nôᶇm haviᶇ ya ma tem nêᶇm vaᶇgwan liᶇ ek embak ya esak.’ *Kapyra Yeᶇ 41:9*

19 *“(Nôm êᶇ habitak ami denaᶇ ma lêk yahanaᶇ hadêᶇ môlô yôv ek waklavôᶇ atu ba nôᶇm êᶇ habitak ma môlô tem nôᶇnêᶇmimbiᶇ ya nena Yada Yahamô.

20 *Yanaᶇ avanôᶇ biᶇ êndêᶇ môlô nena ôpatu ba hawa anyô te atu ba yahêv hathôk thô, yani hawa ya thô haviᶇ. Ma ôpatu ba hawa ya thô, hawa Ôpatu ba hêv ya ba yahalêm thô haviᶇ.”

* **13:15:** Plp 2:5; Kol 3:13; 1Pi 2:21 * **13:16:** Mat 10:24 * **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:20:** Mat 10:40

21 Yisu hanaŋ yôv ma lamalainŋ kambom. Ma hanaŋ bêŋ nena, “Yanaŋ avanôŋ biŋ êndêŋ môlô. Môlô te tem enaŋ ya bêŋ!”

22 Ma ñê ku êthônŋ nena thêlô alisê intu tem indum nôm êŋ ba ititiŋ i mayaliv.

23 Ñê ku ali atu ba Yisu hathak lahaviŋ bêŋ anônŋ hamô habobo yani.

24 Ma Saimon Pita hik thô hathak wakadôk nena, “Onaŋ injik yani liŋ nena yani hanaŋ hathak opalê.”

25 Êŋ ma ôpêŋ hanaŋ thikuthik nena, “Anyô Bêŋ, honaŋ hathak opalê?”

26 Ma Yisu hanaŋ, “Tem yatak polom te êndôk thôk ba yahêv hadêŋ môlô te. Êŋ ma ôpêŋ.” Ma hatak polom seleŋ êŋ halôk thôk ma hêv hadêŋ Judas, Saimon Iskaliot nakaduŋ.

27 *Judas hawa polom êŋ ma Sadaŋ halôk yani kapô.

Ma Yisu hanaŋ hadêŋ yani, “Nu undum anêm ku ketheŋ.”

28 Ñê takatu ba eyaŋ nôm haviŋ Yisu elanô ma donŋtom êthônŋ anêŋ abô atu ba hanaŋ hathak Judas anêŋ ôdônŋ paliŋ.

29 Judas ma anyô hayabiŋ valuselen. Aêŋ ba doho esoŋ nena Yisu hanaŋ ek ni nê m nômkama vuli ek nêgê waklavônŋ Hale ba Hi mena ni nê m nômkama êndêŋ ñê siv la.

30 Judas hawa polom êŋ yôv ma hatak thêlô ba hi. Ma lêk bôlôvônŋ.

Yisu hêv abô balabuŋ lukmuk

* 13:27: Jon 13:2

31 *Judas hi yôv ma Yisu hanaŋ, “Dokte ma avômalô tem nêgê ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu anêŋ lôkmaŋgiŋ thô. Ma lôkmaŋgiŋ êŋ tem injik Wapômbêŋ anêŋ lôkmaŋgiŋ anôŋ thô.

32 *Ma kasana Wapômbêŋ tem injik ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu anêŋ lôkmaŋgiŋ thô aêŋ iyom.

33 * “Yenaŋ avômena, tem yamô vauna imbiŋ môle. Ma môle tem nômbôlêm ya. Ma donjom môle miŋ ôtôm unu loŋ atu ba tem yana ami. Bôk yahanan abô êŋ hadêŋ avômalô Israeŋ ma lêk yahanan abô bô êŋ hathak loŋbô.

34 * “Ma yahêv balabuŋ lukmuk te hadêŋ môle nena lemimimbiŋ am êtôm atu ba lêk yalenhaviŋ môle.

35 Môle lemimhaviŋ am aêŋ ma tem avômalô sapêŋ nêgê môle nena yenaŋ avômalô takatu ba esopa ya.”

Yisu hanaŋ nena Pita tem enaŋ nena hathôŋ yani paliŋ

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Saimon Pita hanaŋ hik Yisu liŋ, “Anyô Bêŋ, nu êsê?”

Ma Yisu hanaŋ, “Loŋ atu ba tem yana ma miŋ hatôm osopa ya ami. Ma donjom wak te am ka tem osopa ya.”

37 Ma Pita hanaŋ, “Anyô Bêŋ, aisê ba miŋ hatôm yasopa o êndêŋ yaô ami? Tem yatak yenaŋ lôkmala ek yanêm o sa!”

38 Ma Yisu hanaŋ, “Avanôŋ e? Lemhaviŋ otak anêm lôkmala ek nêm ya sa e? Yanaŋ avanôŋ biŋ

* 13:31: Jon 12:23 * 13:32: Jon 17:5 * 13:33: Jon 7:33-34

* 13:34: Jon 15:12,17; 1Jon 3:23; 2Jon 5

êndêḡ o nena tale miḡ halaḡ ami denaḡ ma tem onanḡ êtôm bôlônḡ lô nena hôthônḡ ya palinḡ.”

14

Yisu da ma loḡôndê

¹ “Môlô miḡ kapôlômim malainḡ ami. Nônêmimbinḡ Wapômbêḡ lôk nônêmimbinḡ ya.

² Unyak lokapô lokapô hêk Wakamik anêḡ unyak ba yaha ek yapôpêk môlônim loḡ. Abô êḡ ma abôyaḡ, ma tem miḡ yanaḡ aêḡ ami.

³ *Yaha ek yapôpêk môlônim loḡ. Êḡ ma tem yandéalêm ek yanja môlô ek nôômô loḡ êḡ imbinḡ ya.

⁴ Ma bôk oyala loḡôndê atu ba hi loḡ atu ba tem yana.”

⁵ Tomas hanaḡ, “Anyô Bêḡ, yêlô athônḡ loḡ atu ba tem nu palinḡ ma tem nayala loḡôndê êḡ aisê?”

⁶ *Ma Yisu hanaḡ, “Yada intu loḡôndê lôk abô avanônḡ ma lôkmala. Ma anyô te miḡ hatôm esak loḡôndê yaḡ ba ni ek Wakamik ami. Mi. Ya iyom.

⁷ *Môlô oyala ya katô, êḡ ma tem noyala Wakamik aêḡ iyom. Avanônḡ! Bôk ôyê lôk oyala yani yôv!”

⁸ Ma Pilip hanaḡ hadêḡ Yisu, “Anyô Bêḡ, nuḡgwik Lemambô thô êndêḡ yêlô. Êḡ ma hatôm.”

⁹ *Ma hanaḡ viyaḡ, “Pilip, bôk yahamô havinḡ môlô sawa daim ma miḡ hoyala ya ami denaḡ e? Anyô hayê ya ma hayê Wakamik. Ma honaḡ nena yaḡgik Wakamik thô eka?

* **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 11:25; Lom 5:1-2 * **14:7:** Jon 8:19

* **14:9:** Jon 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3

10 *Ma miñ hôêvhaviñ nena yahamô Wakamik kapô ma Wakamik hamô yakapô ami e? Abô atu ba yahanañ hadêñ mólô ma Wakamik hamô ya kapô ba hathak hadum anêñ ku. Miñ yada yahanañ hathak yenañ auk ami.

11 *Nônênimbiñ abô êntêk! Wakamik hamô ya kapô ma yahamô yani kapô. Ma mólô ôdô nônênimbiñ abô êntêk, êñ ma lemimimbi ku takatu ba yahadum ek nêñ mólô sa ek nônênimbiñ!

12 *Yanañ avanôñ biñ êndêñ mólô. Anyô hêvhaviñ ya ma tem indum ku lomaloma êtôm yahadum. Ma yaha ek Wakamik. Aêñ ba ôpatu ba hêvhaviñ tem indum ku mavi lomaloma êmôñ ek ku takatu ba yahadum.

13 *Nôm takatu ba mólô onañ hathak yenañ athêñ ek yandum ma tem yandum ek Nakaduñ injik Lambô anêñ lôkmanñ thô.

14 Ma nôm takatu ba mólô onañ hik liñ hathak yenañ athêñ ma tem yandum.”

Lovak Mathen tem êlêm

15 *“Mólô lemimhaviñ ya, êñ ma tem nosopa abô takatu ba yahanañ.

16 *Ma tem yanañ injik Wakamik liñ ek nêñ anyô yañ ek embatho mólô loñ.

17 *Ma anyô êñ tem êmô imbiñ mólô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ. Ôpêñ ma Lovak Mathen ba hathak hik Wapômbêñ thô. Ma tem êmô imbiñ mólô ba êmô mólô kapôlômim ek noyala yani. Ma

* 14:10: Jon 12:49 * 14:11: Jon 10:38 * 14:12: Mak 16:19-20

* 14:13: Mat 7:7; Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10; 1Jon 5:3

* 14:16: Jon 14:26; 15:26; 16:7 * 14:17: Jon 16:13

donptom avômalô pik miñ êyê lo eyala ami. Ba intu tem miñ neja ami.

18 Tem yandealêm esak lonbô ba miñ hatôm yatak môlô êtôm avômena bilak ami.

19 Dokte ma avômalô pik tem nêsôñ ya paliñ. Ma donptom môlô tem ôñgô ya. Yahamô lôkmala. Ba intu tem môlô nômô lôkmala imbiñ.

20 *Wak êñ ma tem môlô noyala nena yahamô Wakamik kapô, ma môlô ômô ya kapô, ma yahamô môlô kapôlômim.

21 Ma ôpatu ba halanô yenan abô balabuñ ba hasopa, ôpêñ lahaviñ ya. Ma ôpatu ba lahaviñ ya ma Wakamik tem laimbiñ yani. Ma aêñ iyom tem yalenimbiñ yani ma tem yangik ya thô êndêñ yani.”

22 Êñ ma Judas yan, miñ Iskaliot ami, yani hanañ, “Anyô Bêñ, aisê ba lemhaviñ nuñgwik oda thô êndêñ yêlô ma avômalô pik mi?”

23 Ma Yisu hanañ, “Ôpatu ba lahaviñ ya tem esopa yenan abô. Ma Wakamik tem laimbiñ ôpêñ, ma tem yai ana namô imbiñ yani.

24 *Ma ôpatu ba miñ lahaviñ ya ami tem miñ esopa yenan abô ami. Abô êntêk ba môlô olanô ma miñ yenan abô ami. Mi. Abô takêñ ma Wakamik atu ba hêv ya ba yahalêm anêñ abô.

25 “Yahamô denañ ma yahanañ abô takêñ hadêñ môlô.

26 Ma Wakamik tem nêmm anyô te ba êlêm esak yenan athêñ ek embatho môlô lon. Ôpêñ ma Lovak Mather ba tem êndôñ môlô esak nômm takêñ sapêñ. Ma tem indum ba môlô lemimimbi abô taksêbôk ba yahanañ.

* 14:20: Jon 17:21-23 * 14:24: Jon 7:16

27 Yenaŋ labali yahêv lôk yahadô hamô havin môle. Êŋ ma yada yenaŋ. Miŋ avômalô pik hatôm nênem êndêŋ môle ami. Lemim êndôk biŋ ma miŋ nôkô ami.

28 * “Ma lêk olaŋô abô êntêk ba yahanaŋ hadêŋ môle, ‘Yaha. Ma tem yandealêm esak lonbô.’ Êŋ ma môle lemimmalaiŋ. Wakamik ma bêŋ ek ya. Ma môle lemimibiŋ ya, ma tem môle lemimmavi ek yaha hadêŋ Wakamik.

29 *Nôm êŋ miŋ habitak ami denaŋ ma lêk yahanaŋ hadêŋ môle ek wak êŋ hayô ma môle nônemibiŋ.

30 Dokte ma pik êntêk anêŋ anyô bêŋ tem êlêm ba intu miŋ hatôm yanaŋ abô pôk bêŋ anôŋ ami. Ma miŋ hatôm indum nômla esak ya ami.

31 Ma doŋtom yahadum ek avômalô pik neyala nena yalenhaviŋ Wakamik ba yahasopa nôm takatu ba yani hanaŋ hadêŋ ya katô. Yôv ma nôlêm ek alôana i.”

15

Yisu ma yak lokwaŋ ta anôŋ

1 Yisu hanaŋ, “Ya ma yak lokwaŋ ta anôŋ. Ma Wakamik ma ku kapô anêŋ alaŋ.

2 *Yenaŋ thaŋaŋ sapêŋ atu ba miŋ hik anôŋ ami ma Wakamik hathak halo vê. Ma thaŋaŋ sapêŋ atu ba hik anôŋ ma hêv katôŋ vê ek injik limamôk.

3 Abô atu ba yahanaŋ hadum ba môle ubitak mabuŋ.

* 14:28: Jon 20:17 * 14:29: Jon 13:19 * 15:2: Mat 3:10

4 Mólô odahalin ya êḡ ma tem yandahalin mólô. Yak thanaḡ da miḡ hatôm injik anêḡ anôḡ ami. Thanaḡ hadahalin yak lokwaḡ ta ek injik limamôk. Aêḡ ba mólô miḡ odahalin ya ami, êḡ ma tem miḡ uḡgwik anôḡ ami.

5 “Yada ma hatôm yak lokwaḡ ta. Ma mólô ma thanaḡ. Ôpatu ba hadahalin ya ma yahadahalin yani ba intu hik limamôk. Ma miḡ yahêv mólô sa ami, ma mólô miḡ hatôm nundum nômlate ami.

6 *Ma anyô te miḡ hadahalin ya ami ma hatôm thanaḡ atu ba ibi halôk pik ba hakaḡok ba isup ek nêmbôk esak atum.

7 Ma mólô odahalin ya ba yenaḡ abô hêk mólô kapô ba onaḡ hik ya liḡ hathak malêla takatu ba mólô lemimhaviḡ, êḡ ma tem noja.

8 *Ma avômalô takatu ba ethak ik anôḡ limamôk intu tem nêgê i nena yenaḡ. Êḡ ma uik Wakamik anêḡ lôkmaḡḡiḡ thô.

9 “Yaleḡhaviḡ mólô hatôm atu ba Wakamik la-haviḡ ya. Nômô yenaḡ yaleḡhaviḡ êḡ kapô.

10 *Mólô osopa yenaḡ abô ma tem mólô nômô yenaḡ yaleḡhaviḡ kapô hatôm atu ba yahasopa Wakamik anêḡ abô ba yahamô yani anêḡ lahaviḡ kapô.

11 Yahanaḡ abô takêntêk ek yenaḡ yaleḡmavi êmô imbiḡ mólô lôk êmô mólô kapôlômim siḡ.

12 *Yanaḡ abô balabuḡ te êndêḡ mólô nena mólô tomtom lemimimbiḡ am êtôm atu ba bôk yaleḡhaviḡ mólô yôv.

* 15:6: Mat 7:19; 13:42 * 15:8: Mat 5:16 * 15:10: Jon 14:15;
1Jon 2:5 * 15:12: Jon 13:34

13 *Ma anyô te hatak anêᶇ lôkmala ek hêv anêᶇ anyô môlô bulubiᶇ, êᶇ ma lahaviᶇ êᶇ hamôᶇ ek leᶇiᶇhaviᶇ vi.

14 *Môlô udum aêᶇ êᶇ ma môlô ma yenaᶇ anyô môlô.

15 Sêbôk ma yahalam môlô nena anyô ku. Anyô ku ma miᶇ hayala anyô bêᶇ anêᶇ auk ami. Ma doᶇtom lêk yahik auk nômbêᶇ atu ba Wakamik bôk hêv hadêᶇ ya thô hadêᶇ môlô ba intu yahalam môlô tomtom nena anyô môlô. Ma miᶇ ᶇê ku hathak loᶇbô ami.

16 Môlô miᶇ bôk olam ya ami. Mi. Yahalam môlô lôk yahatak yabahaᶇ hayô hêk môlô ba hathak yenaᶇ athêᶇ nonaᶇ injik Wakamik liᶇ esak unim lemimhaviᶇ ma tem yanêm lemimhaviᶇ takêᶇ êndêᶇ môlô ek unu uᶇgwik anôᶇ atu ba tem êmô êtôm wak nômbêᶇ intu sapêᶇ.

17 *Yenaᶇ abô balabuᶇ ma môlô lemimimbiᶇ am.”

Nê pik tem nêpôlik esak ᶇê ku

18 Yisu hanaᶇ, “Avômalô pik êpôlik ek môlô, êᶇ ma môlô lemimimbi nena bôk êpôlik hathak ya aêᶇ iyom.

19 *Môlô ma pik anêᶇ ma tem avômalô pik leᶇiᶇimbiᶇ môlô êtôm atu ba leᶇiᶇ haviᶇ thêlôda iniᶇ avômalô. Ma doᶇtom môlô ma miᶇ avômalô pik êntêk ami. Bôk yahalam môlô yôv ek notak avômalô takêᶇ ba intu êpôlik hathak môlô.

20 *Môlô lemimimbi abô êntêk ba yahanaᶇ hadêᶇ môlô katô. ‘Anyô ku miᶇ bêᶇ ek anêᶇ anyô

* 15:13: Jon 10:11; 1Jon 3:16 * 15:14: Mat 12:50 * 15:17: Jon 13:34 * 15:19: Jon 17:14 * 15:20: Jon 13:16

bêḡ ami.' Avômalô pik êntêk bôk êv vovaḡ hadêḡ ya ba intu tem nindum aêḡ iyom êndêḡ môlô. Ma aêḡ iyom doho bôk elañô yenaḡ abô ba intu tem nedaḡô môlônim abô imbiḡ.

²¹ Môlô ma yenaḡ avômalô. Ma avômalô pik êthônḡ ôpatu ba hêv ya ba yahalêm paliḡ. Ba intu tem nênem vovaḡ êndêḡ môlô.

²² Ma miḡ yahalêm ba yahêv abô hadêḡ avômalô takêḡ ami, êḡ ma tem miḡ neja vuli esak iniḡ kambom ami. Ma doḡtom lêk miḡ hatôm nenaḡ abô te ami.

²³ *Ôpatu ba hapôlik hathak ya ma hapôlik hathak Wakamik aêḡ iyom.

²⁴ Ma ya miḡ yahamô thêlô malêvônḡ ba yahadum ku atu ba miḡ bôk anyô te hadum ami êḡ ma thêlôninḡ kambom mi. Ma doḡtom bôk êyê yôv ma êdô yai lôk Wakamik.

²⁵ *Aêḡ ba thêlôda iniḡ abô balabuḡ bute hik anônḡ aêntêk,
'Thêlô êdô ya oyaḡ.' *Kapya Yeḡ 35:19; 69:4*

²⁶ * "Tem yanêm anyô te êlêm anêḡ Wakamik ek embatho môlô loḡ. Ôpêḡ ma Lovak Matherḡ atu ba Wakamik tem nêm ek injik Wapômbêḡ thô. Ma tem enaḡ yenaḡ abô bêḡ.

²⁷ Ma yenaḡ ku anêḡ môḡ ma môlô sapêḡ bôk ômô haviḡ ya aleba lêk. Êḡ ma môlô nonaḡ yenaḡ abô bêḡ imbiḡ.

16

¹ "Yahanaḡ abô takêḡ ek môlô miḡ notak unim ôêvhaviḡ ami.

* **15:23:** Luk 10:16 * **15:25:** Jon 13:16 * **15:26:** Jon 14:26

2-3 *Êthôn̄ yai lôk Wakamik paliñ ba intu tem nêñêm môlô vê lôk nijik môlô vônô ba nesoñ nena êñ ma êv yeñ hadêñ Wapômbêñ.

4 Lêk yahanañ abô takêñ yôv hadêñ môlô ek waklavôn̄ nôñ takêñ habitak, êñ ma tem lemim-imbî nena bôk yahanañ yôv. Sêbôk ma yada yahamô haviñ môlô ba intu miñ yahanañ abô êñ hadêñ môlô ami.

5-6 “Ma don̄tom yaha ek yani atu ba hêv ya ba yahalêm. Ma yahanañ abô takêntêk hadêñ môlô ba intu hadum môlô lemimmalain̄ kambom ba miñ onañ hik ya liñ nena ‘tem nu êsê’ ami e?”

7 *Yanañ avanôn̄ êndêñ môlô nena yaha ek Wakamik ek nêñ môlô sa. Yaha ami êñ ma Lovak Mathêñ, ôpatu ba embatho môlô lon̄ tem miñ êlêm ami. Ba intu tem yana ek yanêm yani ba êlêm êndêñ môlô.

8 Yani tem êlêm ek enañ avômalō pik iniñ kambom lokwan̄lô bêñ aêntêk: iniñ kambom atu idum bêñ lôk auk atu elela auk thêthôn̄ ma iniñ auk lôkbañ hathak waklavôn̄ idum abô.

9 Ku môñ ma tem enañ avômalō iniñ kambom atu ba miñ êvhaviñ ya ami bêñ.

10 Ma ku yañ ma avômalō pik eson̄ nena ya miñ anyô thêthôn̄ ami. Ma don̄tom yaha ek Wakamik ba tem miñ môlô nôñgô ya ami ba intu ya ma anyô thêthôn̄. Aêñ ba tem êlêm ek injik auk thêthôn̄ êñ thô.*

11 *Ma ku te lô nena avômalō pik esopa anyô môñ atu ba hayabiñ pik êntêk ba eson̄ nena tem miñ

* 16:2-3: Mat 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22; 15:21 * 16:7: Jon 14:16

* 16:10: Abô êñ anêñ ôdôn̄ ma miñ hêk yain̄ ami. * 16:11: Jon 12:31

nindum abô ami. Ma donjom ôpêñ bôk hamô loñ idum abô yôv ek ema ba intu thêlô tem nindum abô imbiñ. Aêñ ba Lovak Matheñ tem injik auk êñ thô êndêñ i imbiñ.

12 * “Yaleñhaviñ yanêm abô bêñ anôñ imbiñ êndêñ mólô ma mólô miñ hatôm nobaloñ ami.

13 Ma donjom Lovak Matheñ ôpatu ba hik Wapômbêñ thô tem êlêm ek eyabiñ mólônim auk ek noyala Wapômbêñ lôk enañ abô esak nôm takatu ba tem imbitak embenñ yam. Yani tem enañ abô atu ba halanô iyom ma tem miñ enañ abô êtôm yanida anêñ auk ami.

14 Yani tem enja yenañ auk ba enañ bêñ êndêñ mólô ma tem injik yenañ lôkmanñiñ thô êndêñ mólô imbiñ.

15 Wakamik anêñ auk ma hatôm yenañ. Ba intu yahanañ nena Lovak Matheñ tem enja yenañ auk ba injik thô êndêñ mólô.”

Leñmalaiñ tem imbitak leñmavi anôñ

16 *Yisu hanañ, “Dokte ma tem mólô nôsôn ya paliñ. Ma vêm ka tem ôngô ya esak loñbô.”

17 Ma nê ku doho enañ hadêñ thêlôda, “Aisê ka yani hanañ nena dokte ma tem alalô nasôn yani paliñ? Ma vêm ka tem nagê yani esak loñbô lôk ni ek Lambô? Alalô athôn abô takêñ paliñ.”

18 Ma thêlô enañ lôbôlôn, “‘Dokte’ anêñ ôdôn aisê? Alalô athôn abô êñ paliñ.”

19 Yisu hayala nena idum ek nenañ injik yani liñ esak abô êñ. Aêñ ba hanañ, “Yahanañ ‘Dokte ma tem nôsôn ya paliñ. Ma vêm ka tem ôngô ya esak

* 16:12: 1Ko 3:1-2 * 16:16: Jon 14:19

lonjbô. Ba intu môlô onañ hik môlôda liñ hathak abô atu ba yahanañ anêñ ôdôn e?

²⁰ Yanañ avanôn biñ êndên môlô. Avômalô pik tem leñimavi. Ma donjom môlô tem nodañ asên malên. Môlô tem kapôlômim malain. Ma donjom môlô lemimmalain êñ tem imbitak lemimmavi anôn.

²¹ Avi anêñ waklavôn embathu hayô êñ ma hawa vovañ ek embathu. Ma lêk havathu yôv ma miñ lahabi vovañ êñ hathak lonjbô ami. Amena lêk habitak yôv ba intu lamavi anôn.

²² Ma môlô aên iyom. Lêk môlô kapôlômim malain. Ma donjom tem yangê môlô esak lonjbô ba intu tem lemim mavi. Ma miñ hatôm anyô la nêmm lemim mavi êñ vê ênjêk môlô ami.

²³ *Yanañ avanôn biñ êndên môlô. Tem yana ba nômm takatu ba môlô onañ hik Wakamik liñ hathak yenañ athên ma tem yani nêmm êndên môlô. Ma môlô tem miñ nonañ injik ya liñ esak nômlate ami.

²⁴ Ya ma Nakaduñ ba intu nonañ injik yani liñ esak yenañ athên ek noja lemimmavi bêñ anôn êmô môlô kapôlômim siñ. Sêbôk aleba lêk ma miñ môlô onañ hik yani liñ hathak nômlate hathak yenañ athên ami.”

²⁵ Yisu hanañ, “Bôk yahavuñ abô ba yahanañ abô sapên hatôm abô lon kapô hadên môlô. Ma wak te am ka tem yanañ abô avanôn êndên môlô esak Wakamik ba tem yanañ bêñ.

²⁶ Wak êñ ma môlôda tem nodam yenañ athên ba nonañ injik Wakamik liñ. Ma miñ yada yanja môlônim abô ba yanañ injik yani liñ ami.

* **16:23:** Mat 7:7

27 *Avanôñ! Mólô lemimhaviñ ya lôk ôêvhaviñ nena yahalêm anêñ Wapômbêñ. Aêñ ba intu Wakamik da lahaviñ mólô ba mólôda tem nonañ injik yani liñ esak unim lemimhaviñ.

28 Yahatak Wakamik ba yahalêm pik. Ma lêk yahatak pik ba yahavôha ek Wakamik.”

29 Êñ ma Yisu anêñ ñê ku enañ, “Lêk honañ abô êñ bêñ ma miñ huvuñ ami.

30 Lêk yêlô ayala nena hoyala nômkama sapêñ. Miñ yêlô anañ hik o liñ ami denañ ma hoyala yêlôaniñ abô ba honañ bêñ. Ba intu yêlô êvhaviñ nena hólêm anêñ Wapômbêñ.”

31 Yisu hanañ, “Lêk mólô ôêvhaviñ e?

32 *Odanô! Avômalô tem nidupunij mólô tomtom ba nôsôv mayaliv ba unu unim loñ. Ma mólô tem notak ya ba yada tem yamô thiliv. Ma donjom Wakamik hamô haviñ ya. Aêñ ba tem miñ yamô daluk ami. Wak te am ka nôm êñ tem imbitak. Ma wak êñ lêk habitak yôv.

33 *“Lêk yahanañ abô takêñ ek mólô nodahaliñ ya ba nômô yaô. Mólô tem nôpôm malaiñ êmô pik êntêk. Ma donjom numiñ lôklokwan! Ya bôk yahamô pik êntêk anêñ lôklokwan lu yôv.”

17

Yisu hateñ mek ek yanida

1-2 Yisu hanañ abô takêñ yôv ma hêv ma hathak leñ ma hateñ mek nena, “Wakamik, wakma lêk hayô yôv. Bôk hotak ya yôv ek yayabiñ avômalô takatu ba bôk hôêv hadêñ ya ek yanêm lôkmala

* 16:27: Jon 14:21,23 * 16:32: Mat 26:31,56 * 16:33: Jon 14:27; Lom 5:1; 1Jon 5:4

atu ba nêmo êtom wak nômbênj intu sapênj êndênj i. Ba nuŋgwik Nalum anênj lôkmanjênj thô ek yangjik anêm lôkmanjênj thô aênj iyom.

³* Êntêk ma lôkmala atu ba tem nêmo êtom wak nômbênj intu sapênj. Neyala nena O ma Wapômbênj avanôj biŋ doŋtom lôk ya ma Yisu Kilisi, ôpatu ba O Wapômbênj hôêv ba halêm.

⁴⁻⁵* Wakamik, lêk yahik anêm lôkmanjênj thô hamô pik êntêk hathak ku takatu ba hôêv hadênj ya aleba lêk anênj danj. Ma nêmo mavi lôk athênj bênj êndênj ya esak loŋbô êtom sêbôk atu ba pik miŋ habitak ami denanj ma yahawa athênj bênj ênj havinj o ba yahamô mavi anôj.

Yisu hatej mek ek njê ku lauminj ba lahavuju

⁶ “Bôk yahik o thô hadênj avômalô pik takatu ba hôêv hadênj ya yôv. Sêbôk atu ba thêlô ma anêm avômalô ba hôêv hadênj ya ba lêk esopa anêm abô.

⁷⁻⁸ Yahêv abô sapênj atu ba hôêv hadênj ya hadênj i ba esopa. Thêlô eyala katô nena yahatak o ba yahalêm pik lôk êvhavinj nena hôêv ya ba yahalêm. Aênj ba lêk eyala nena nômo takatu ba hôêv hadênj ya ma halêm anênj o iyom.

⁹ Yahatej ek avômalô takatu ba bôk hôêv hadênj ya yôv. Thêlô ma anêm avômalô ba intu yahatej mek ek i. Ma miŋ yahatej mek ek avômalô pik ami.

¹⁰ Avômalô takatu ba yenanj ênj ma anêm. Ma avômalô takatu ba anêm ênj ma yenanj. Ma thêlô ênj intu ik yenanj lôkmanjênj thô.

¹¹ Tem yatak pik ba yana ma tem miŋ yamô pik esak loŋbô ami. Ma thêlô tem nêmo pik. Wakamik,

* **17:3:** 1Jon 5:20 * **17:4-5:** Jon 1:1-2; 4:34

o ma mathen! Ba oyabin i esak anêm athên atu ba bôk hôêv hadên ya ek thêlô kapôlônjin donjom êtôm alai kapôlônjin donjom.

12 *Bôk yahamô havin thêlô ba yahayabin i hathak athên atu ba hôêv hadên ya. Ma kambom te min habulin i ami lôk thêlô te min hatak o ami. Mi. Anyô te iyom intu tem ni lon atum ek abô atu ba bôk hêk anêm kapya tem injik anôn.

13 “Ma donjom yahamô pik denan ba yahanan abô ên ek yenan yalenmavi bê n anôn êmô thêlô kapôlônjin sin ek malé nena tem yasôk.

14 Bôk yahêv anêm abô yôv hadên i. Ma ya min anyô pik êntêk ami. Ma thêlô aên iyom. Ba intu avômalô êpôlik hathak i.

15 *Wakamik yahanan hik o lin nena umin anyô kambom lon sin ek thêlô ma min onja i vê ênjêk pik êntêk ami.

16 Ya min anyô pik êntêk ami ma thêlô aên iyom.

17 Otak anêm abô êndôk thêlô kapôlônjin ba undum i ek nimbitak anêm avômalô ku mathen. Anêm abô ên ma avanôn.

18 *Yahêv thêlô ba i pik êntêk hatôm atu ba hôêv ya ba yahalêm.

19 Ma yahêv yada hadên o ek thêlô nimbitak anêm avômalô ku mathen anôn.

Yisu hatej mek ek avômalô êvhavin sapên

20 “Min yahatej mek hathak nê ku takên iyom ami. Mi. Yahatej mek hathak avômalô takatu ba tem nedaôn nê ku takên inin abô ba nê nê mimbin ya

* 17:12: Jon 6:39; 13:18

* 17:15: Mat 6:13; 2Te 3:3

* 17:18:

Jon 20:21

21 ek thêlô sapêḡ nêḡmô kapôlônḡḡ doḡtom êtôm atu ba hômô yakapô ma yahamô o kapô. Wakamik, thêlô tem nêḡmô alai kapô imbiḡ ek avômalô pik nêḡnêḡmimbiḡ nena hôêḡv ya ba yahalêḡm.

22 *Bôk hôêḡv ya hatôm anyô lôkmaḡḡḡḡ ba lêk yahik lôkmaḡḡḡḡ êḡ thô hadêḡ thêlô ek thêlô kapôlônḡḡḡ doḡtom êtôm alai kapôlônḡḡḡḡ doḡtom.

23 Yahamô thêlô kapôlônḡḡḡḡ ma hômô ya kapô. Undum ba thêlô lôkthô nimbitak kapôlônḡḡḡḡ doḡtom ek avômalô pik neyala nena hôêḡv ya ba yahalêḡm lôk neyala nena lemhaveḡḡ thêlô hatôm atu ba lemhaveḡḡ ya.

24 “Wakamik, yaleḡḡhaveḡḡ avômalô takêḡntêk ba hôêḡv hadêḡ ya nêḡmô imbiḡ ya êḡmô loḡ atu ba yahamô ek nêḡgê yenaḡ lôkmaḡḡḡḡ. Pik miḡ habitak ami denaḡ ma lemhaveḡḡ ya ba intu hôêḡv lôkmaḡḡḡḡ êḡ hadêḡ ya.

25 “Wakamik, o ma thêthônḡ. Avômalô pik êthônḡ o paliḡ ma doḡtom ya ma yahayala o. Ma yenaḡ avômalô takêḡntêk eyala nena hôêḡv ya ba yahalêḡm.

26 Bôk yahik o thô hadêḡ thêlô. Ma tem miḡ yatak ku êḡ ami ek yada yamô thêlô kapôlônḡḡḡḡ ek leḡḡḡimbiḡ avômalô vi êtôm atu ba lemhaveḡḡ ya.”

18

Evaloḡ Yisu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yisu hateḡ mek yôḡv ma lôk anêḡ ḡê ku ibup êyô ḡaḡ Kidlon. ḡaḡ êḡ vi ma ku alokwaḡ oliv te hêk ba thêlô i loḡ êḡ.

* 17:22: Ap 4:32

² Loᅇ ᅇᅇ ma thêlô ethak i lôbôlôn. Ba intu Judas, ôpatu ba tem enaᅇ Yisu bêᅇ, hayala loᅇ ᅇᅇ.

³ Êᅇ ma Judas halom ᅇê vovak Lom dumte lôk Palisi lôk ᅇê bêᅇbêᅇ êbôk da ma iniᅇ ᅇê bêᅇbêᅇ ba i loᅇ ᅇᅇ. Thêlô ewa atum lam lôk atum abinᅇ kapok ma nômkama nijik vovak.

⁴ Yisu hayala nôᅇ takatu ba tem êpôm yani ba hi yaiᅇ ma hanaᅇ, “Môlô ôbôlêm opalê?”

⁵ Ma thêlô enaᅇ, “Yisu anêᅇ Nasalet.”

Ma yani hanaᅇ, “Ya êᅇ êntêk.” Judas, ôpatu ba tem enaᅇ Yisu bêᅇ intu hamiᅇ haviᅇ ᅇê ᅇᅇ.

⁶ Thêlô elanô Yisu hanaᅇ, “Ya êᅇ êntêk.” Êᅇ ma ele i ma êv yak halôk pik.

⁷ Ma yani hanaᅇ hik thêlô linᅇ hathak loᅇbô, “Môlô ôbôlêm opalê?”

Ma thêlô enaᅇ, “Yisu anêᅇ Nasalet.”

⁸ Ma hanaᅇ, “Lêk yahananᅇ hadêᅇ môlô yôv nena ya êᅇ êntêk. Lêk ôpôm ya yôv ba notak ᅇê êntêk ba ini.”

⁹ *Hanaᅇ aêᅇ ek abô bôsêbôk tem injik anôᅇ nena miᅇ hatôm etak avômalô takatu ba Lambô hêv hadêᅇ yani te ami.

¹⁰ Êᅇ ma Saimon Pita hawa biᅇ vovak ma hale anyô bêᅇ habôk da anêᅇ anyô ku te limbuk vianônᅇ vê. Anyô ku êᅇ anêᅇ athêᅇ nena Malukuᅇ.

¹¹ *Ma Yisu hanaᅇ hadêᅇ Pita, “Otak anêᅇ biᅇ êndôk anêᅇ kupik esak loᅇbô! Tem yandum ku malaiᅇ atu ba Wakamik hêv hadêᅇ ya.”

*Ewa Yisu ba i hadêᅇ Anas
(Mat 26:57)*

* 18:9: Jon 6:39 * 18:11: Mat 26:39

12 Êñ ma Lom iniñ ñê vovak lôk anyô vovak laik lôk avômalô IsraeI iniñ sôp bidonj evalonj Yisu ba ekak hathak yak.

13 Thêlôniniñ ku môñ ma ewa yani ba i hadêñ Anas, yani ma Kaiapas anêñ yañmalô. Kaiapas ma anyô bêñ habôk da hadêñ sondabêñ êñ.

14 *Yani anyô sêbôk atu ba hik auk thô hadêñ IsraeI iniñ ñê bêñbêñ nena, “Mavi ek anyô te iyom ema ek nêma avômalô IsraeI bêñ anôn sa.”

Pita hanañ “Yahathônj Yisu”

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Saimon Pita lôk anyô ku yañ esopa Yisu ba i. Anyô ku êñ ma anyô bêñ habôk da anêñ anyô môlô te ba intu hasopa Yisu habitak hayô badêñ abôlêk ba hi.

16 Ma Pita hamiñ badêñ viyaiñ. Ma anyô ku yañ atu ba anyô bêñ habôk da anêñ anyô môlô havôhi ma hanañ abô hadêñ avi atu ba hayabiñ badêñ abôlêk ba hawa Pita hayô badêñ kapô.

17 Avi atu ba hayabiñ unyak abôlêk hanañ hik Pita liñ, “E! O ma ôpatu anêñ anyô ku te e?”

Ma Pita hanañ, “Mi.”

18 Lonj lêk thilibunj. Ma ñê ku lôk ñê êbôk da iniñ sôp bidonj ebanj atum ba ivunju imiñ. Ma Pita hamiñ haviñ.

Anyô bêñ habôk da hanañ hik Yisu liñ

(Mat 26:59-68; Mak 14:55-65; Luk 22:66-71)

19 Ma anyô bêñ habôk da hanañ hik Yisu liñ hathak anêñ ñê ku lôk abô takatu ba hanañ ba hadôn avômalô.

* **18:14:** Jon 11:49-51

20 Ma Yisu hanañ, “Yahathak yahaminñ piklêvônñ ba yahanañ abô hadêñ avômalô. Ma yahadônñ avômalô hamô unyak yeñ lôk unyak mathenñ ma loñ atu ba avômalô Israël ethak donñtom halôk. Ma miñ yahavuñ abô ami.

21 Ma aisê ka honañ hik ya liñ? Avômalô takatu ba elañ abô takatu ba yahanañ, thêlô eyala abô êñ katô. Ba intu onañ injik i liñ.”

22 Hanañ aêñ ma ñê êbôk da iniñ sôp bidonñ atu ba hamiñ habobo hapetav Yisu ba hanañ, “E! Honañ aêñ hadêñ anyô bêñ habôk da eka?”

23 Ma Yisu hanañ, “Yahanañ abô kambom, êñ ma onañ abô êñ bêñ. Yahanañ abô avanônñ, ma aisê ka huik ya?”

24 Êñ ma Anas hêv Yisu ba hi hadêñ Kaiapas, anyô bêñ habôk da. Ma yak atu ba ekak yani hamô denañ.

Pita hanañ “Yahathônñ Yisu” bôlônñ yanñ hathak loñbô

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita havuñu atum hamiñ ma enañ hik yani liñ, “O ma ôpêñ anêñ ñê ku te e?”

Ma Pita hanañ, “Mi.”

26 Êñ ma anyô bêñ habôk da anêñ ñê ku te hanañ, “Yahayê humiñ alokwanñ oliv kapô haviñ yani.” Anyô ku êñ ma ôpatu ba Pita hanñgasiv limbuk vé anêñ thalalenñ te.

27 *Ma Pita hanañ hathak loñbô, “Mi.” Kasana ma tale halañ.

* 18:27: Jon 13:38

Ewa Yisu hi hadêṅ Pailat

(Mat 27:11-26; Mak 15:1-15; Luk 23:1-5,13-25)

²⁸ Ewa Yisu hêk Kaiapas anêṅ unyak ba i anyô bêṅ Lom atu anêṅ unyak. Waklavôṅ Hale ba Hi anêṅ lôkbôk momañiniṅ lêk hayô ba Israèl iniṅ nê bêṅbêṅ leṅiṅhaviṅ nêmo mabuṅ ênjêk Wapômbêṅ ma ek nêgê waklavôṅ êṅ. Ba intu êdô nimbital nêyô anyô loṅ buyaṅ bêṅ êṅ anêṅ unyak.

²⁹ Ma Pailat hi viyaiṅ ma hanaṅ, “Ôpêṅ hadum malê ba môlô udum abô ek yani?”

³⁰ Ma enaṅ, “Aisê! Yani miṅ anyô kambom ami, êṅ ma tem miṅ yêlô naja yani êlêm êndêṅ o ami!”

³¹ *Ma Pailat hanaṅ, “Yôv! Môlôda noja yani ba nundum abô esak môlôda unim abô balabuṅ.”

Ma enaṅ, “Môlô avômalô Lom unim abô balabuṅ hanaṅ nena yêlô avômalô Israèl miṅ hatôm naṅgik ôpatu ba hadum kambom vônô ami.”

³² *Enaṅ aêṅ ek abô sêbôk atu ba Yisu hanaṅ hathak loṅôndê atu ba tem ema esak tem injik anôṅ.

³³ Aêṅ ba Pailat hi unyak kapô hathak loṅbô ma halam Yisu halêm ma hanaṅ hik yani liṅ, “O ma avômalô Israèl iniṅ kiṅ e?”

³⁴ Ma Yisu hanaṅ, “Oda anêm auk ba honaṅ abô êṅ mena anyôla hanaṅ hadêṅ o e?”

³⁵ *Ma Pailat hanaṅ, “Hosoṅ nena ya anyô Israèl e? Hudum malê ba oda anêm avômalô lôk nê bêṅbêṅ êbôk da ewa o ba êlêm hadêṅ ya?”

³⁶ Ma Yisu hanaṅ, “Loṅ lôkliṅyak atu ba ya-hayabiṅ ma miṅ anêṅ pik êntêk ami. Yayabiṅ loṅ

* **18:31:** Jon 19:6-7 * **18:32:** Jon 3:14; 12:33 * **18:35:** Jon 1:11

lôklinyak pik êntêk ma yenaŋ nê ku tem nijik vovak ek miŋ anyô te etak ya êndôk Israeŋ iniŋ nê bênbêŋ baheŋiŋ ami. Ba intu yenaŋ loŋ lôklinyak ma miŋ hamô pik êntêk ami.”

³⁷ Aêŋ ba Pailat hanaŋ, “O ma kiŋ!”

Ma Yisu hanaŋ “Intu êŋ. Ya ma kiŋ. Wakamik hêv ya ba yahalêm pik êntêk ma avi havathu ya ek yaŋgik abô avanôŋ thô. Ma ôpatu ba hayala abô avanôŋ êŋ intu halaŋô yenaŋ abô.”

³⁸ Ma Pailat hanaŋ, “Abô avanôŋ, êŋ ma malê te?” Yôv ma hale unyak viyaiŋ ba hi hadêŋ avômalô Israeŋ hathak loŋbô ma hanaŋ, “Lêk yaha-laŋô abô ba ôpêntêk ma anêŋ kambom mi.

³⁹ Ma yahathak yahasopa môlônim lemimhaviŋ nena sondabêŋ nômbêŋ intu anêŋ waklavôŋ Hale ba Hi ma yahatak anyô koladôŋ te ba hi hadêŋ môlô. Aêŋ ba lemimhaviŋ yatak môlô avômalô Israeŋ unim kiŋ êntêk e?”

⁴⁰ Ma elam lôklala, “Yani mi. Otak Balabas!” Balabas ma anyô sêbôk atu ba hik vovak hadêŋ nê bênbêŋ anêŋ Lom takatu ba eyabiŋ avômalô Israeŋ.

19

Pailat hanaŋ ek nijik Yisu vônô
(*Mat 27:26-31; Mak 15:15-20*)

¹ Yôv ma Pailat hanaŋ ba evali Yisu.

²* Ma nê vovak ewa yak lôkmaŋgiŋ atu ba epesaŋ hatôm kiŋ iniŋ kulun ma ik halôk wakadôk. Ma ewa kiŋ anêŋ kwêv thalaleŋ daim te ma ik hathak yani.

* **19:2:** Luk 23:11

³ Ma i hadêḡ yani ma enaḡ mathalalenḡ, “Waklêvôḡ mavi, avômalô Israeḡ ininḡ kinḡ!” ma epetav yani.

⁴ Ma Pailat hale yainḡ hathak loḡbô ma hanaḡ hadêḡ avômalô, “Odaḡô! Tem yanja yani ende yainḡ ek yaḡgik thô êndêḡ môlô nena lêk yahalaḡô abô yôv ba ôpêntêk ma anêḡ kambom mi.”

⁵ Êḡ ma Yisu hale yainḡ ma kulunḡ yak lôkmaḡḡin hamô wakadôk ma kwêv thalalenḡ atu hamô liḡkupik. Ma Pailat hanaḡ, “Ôḡḡo yani atu êntêk!”

⁶ Êḡ ma ḡê bêḡbêḡ êbôk da lôk ininḡ sôp bidonḡ êyê ma elam nena, “Nijik vônô esak a! Nijik vônô esak a!”

Ma Pailat hanaḡ, “Lêk yahalaḡô abô yôv ba ôpêntêk anêḡ kambom mi! Aêḡ ba môleḡa noja ba uḡgwik vônô esak a!”

⁷ Ma enaḡ viyanḡ, “Anyô êntêk hanaḡ nena yani ma Wapômbêḡ anêḡ Nakaduḡ. Ma yêlôaniḡ abô balabuḡ te hanaḡ nena naḡgik anyô anêḡ aêḡ vônô.”

⁸ Pailat halaḡô abô êḡ ba liḡhaka.

⁹ *Ma hi unyak kapô ma hanaḡ hik Yisu liḡ, “Hôleḡ anêḡ êsê?” Ma doḡtom Yisu bônônḡ iyom.

¹⁰ Ma Pailat hanaḡ, “Hôdô onaḡ yenaḡ abô viyanḡ e? Ondaḡô! Ya ma anyô lôk athêḡ ba ya hatôm yanaḡ ek nijik o vônô esak a mena yatak o ba nu la. Lêk holaḡô e?”

¹¹ *Ma hanaḡ, “Wapômbêḡ miḡ hêv athêḡ bêḡ êḡ hadêḡ o ami êḡ ma miḡ hatôm undum nômlate

* 19:9: Mat 27:12 * 19:11: Jon 10:18; Ap 2:23; Lom 13:1

êndêḡ ya ami. Ba intu ôpatu ba hatak ya halôk bahem hathak yanida anêḡ auk intu anêḡ kambom ma bêḡ anôḡ ek anêm.”

¹² *Pailat halanô abô êḡ ma habôlêm lonôndê ek etak Yisu ba ni. Ma donjom Israêl iniḡ ḡê bêḡbêḡ elam lôklala, “Hotak ôpêntu ba hi, o ma miḡ kiḡ Lom iniḡ anyô te ami! Ôpatu ba hanan nena yani kiḡ, êḡ ma hapôlik hathak Lom iniḡ kiḡ.”

¹³ Pailat halanô abô êḡ ma hawa Yisu hale yaiḡ ma halôk hamô anêḡ lon idum abô. Lon êḡ elam nena Lon Valu. Ma avômalô Hiblu elam lon êḡ nena “Gabata”.

¹⁴ Habobo waklêvôḡ biḡ hadêḡ wak atu ba avômalô ethak epesan i ek nêḡê waklavôḡ Hale ba Hi.

Ma Pailat hawa Yisu hale yaiḡ ma hanan hadêḡ avômalô Israêl, “Ôḡgô, môle nim kiḡ êntêk.”

¹⁵ Ma thêlô elam lôklala, “Nônêm yani vê ek nijik esak a!”

Ma Pailat hanan, “Yanḡik môle nim kiḡ esak alovalanḡsiḡ e?”

Ma ḡê bêḡbêḡ êbôk da enan, “Yêlôaniḡ kiḡ intu Lom iniḡ kiḡ!”

¹⁶ Êḡ ma Pailat hatak Yisu halôk ḡê vovak bahenḡiḡ ek nijik vônô esak alovalanḡsiḡ ma ewa ba i.

Ik Yisu hathak alovalanḡsiḡ

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Yisu da hawa anêḡ alovalanḡsiḡ ba hi malak viyaiḡ ba hayô lon te atu ba elam nena Lenkadôk Lokwan. Ma avômalô Hiblu elam nena Golgota.

* **19:12:** Luk 23:2; Ap 17:7

¹⁸ Loŋ êŋ ma thêlô êthôkwêŋ Yisu lôk anyô lokwanju hathak alovalaŋsiŋ. Anyô yaŋ hamiŋ vi ma yaŋ hamiŋ vi ma Yisu hamiŋ malêvôŋ.

¹⁹ Pailat hanaŋ ba eto abô te hathak aseleŋ te ba ik loŋ hathak alovalaŋsiŋ aêntêk,

YISU ANÊŋ NASALET, AVÔMALÔ ISLAEL INIŋ KIN

²⁰ Eto abô êŋ hathak abô Hiblu lôk abô Lom, ma abô Glik ba intu avômalô bêŋ anôŋ êyê ba esam abô êŋ. Loŋ atu ba êthôkwêŋ Yisu ma habobo malak lôŋ. Ma loŋôndê êŋ ma avômalô bêŋ anôŋ ethak elom ba intu esam.

²¹ Israeël iniŋ nê bêŋbêŋ êbôk da êyê ma enaŋ hadêŋ Pailat, “Oto aêntêk, ‘Ôpêntêk hanaŋ nena yanida intu Israeël iniŋ kiŋ.’ Ma miŋ oto nena, ‘Israeël iniŋ kiŋ’ ami.”

²² Ma Pailat hanaŋ, “Dô, abô atu ba lêk yahato yôv ma ênjêk aêŋ.”

²³ Nê vovak takatu ba ik Yisu hathak alovalaŋsiŋ ewa anêŋ kwêv lôk sôp ba ibi sam hi ôdôŋ ayova. Ma nê vovak ewa tomtom ma kwêv te hamô denaŋ. Kwêv êŋ ma idu hathak sôp doŋtom iyom ma miŋ idu hathak sôp doho haviŋ ami.

²⁴ Ma nê vovak enaŋ, “Alalô nato athêŋ esak valu ba natak êndôk tase ma nayôkwiŋ ek nagê nena opalê enja kwêv êntêk. Ma miŋ nakakaviŋ ami.”

Thêlô idum aêŋ ek abô atu ba hêk Wapômbêŋ anêŋ kapyã hik anôŋ nena,

“Thêlô ibi yenaŋ kwêv sam ba ewa,

ma ibi valu ek neja yenaŋ kwêv daim.” *Kapyã*

Yeŋ 22:18

Aêŋ ba intu nê vovak idum aêŋ.

25 *Ma avi doho imiņ habobo alovalaņasiņ atu ba êthôkwêņ Yisu hathak. Yisu anêņ talêbô lôk talêbô yaô ma Malia Kelopas yanavi, ma Malia anêņ Magadala.

26 *Ma anyô ku atu ba Yisu lahaviņ bêņ anôņ hamiņ habobo. Ma hayê talêbô lo anyô ku êņ ma hanaņ, “Wakatik, ôpêntu ma nalum.”

27 Ma hanaņ hadêņ anyô ku atu nena, “Avi intu ma lemtambô.” Aêņ ba ôpêņ hayabiņ Malia hatôm anêņ thalaleņ te hamô yanida anêņ unyak.

Yisu hama

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 *Ma Yisu hayala nena lêk hadum anêņ ku yôv ma hanaņ, “Yahathakmuniņ” ek abô atu ba hamô Wapômbêņ anêņ kapya injik anôņ.

29 *Kolopak waiņ maniņ te hamô ba ewa nômlate hatôm kapôk ba eson halôk waiņ aleba lôthôk. Ma etak hathak alokwan thaņaņ te anêņ athêņ nena “isop” ba êv halôk Yisu abólêk.

30 Hanum vêm ma hanaņ, “Ku lêk yôv.” Êņ ma laselo haņgôli ma hatak dahô ba hi ma hama.

31 *Wak êņ ma wak nêpôpêk nômkama ek nêgê Sabat. Ma Sabat êņ ma waklavôņ bêņ te ba Israeļ iniņ nê bêņbêņ êdô ek nê takatu iniņ kupik imiņ alovalaņasiņ. Ba intu enaņ hik Pailat liņ nena nijik veņiņlokwan lu ek nema ketheņ ek nênem iniņ kupik vê.

* **19:25:** Mat 27:55-56 * **19:26:** Jon 13:23 * **19:28:** Sng 22:15
 * **19:29:** Sng 69:21 * **19:31:** Lo 21:22-23

32 Êñ ma ñê vovak i ma ik anyô yañ atu ba êthôkwêñ haviñ Yisu valokwañ lu. Yôv ma idum aêñ hadêñ anyô yañ.

33-34 Ma êyô ek Yisu ma êyê nena lêk hama yôv ba intu anyô vovak te habi bayavi hathak kôm ma kethen oyañ ma thalalen lôk ñañ hangasô. Ma miñ ik valokwañ lu ami.

35 *Ôpatu ba hayê nôm êñ hanañ abô avanôñ ba hayala nena anêñ abô ma avanôñ ba intu hanañ bêñ ek môlô nônmimbiñ.

36 Nôm takêñ habitak ek abô te atu ba bôk hêk Wapômbêñ anêñ kapy a injik anôñ nena,

“Tem miñ nijik yani lokwañ te lu ami.” *Etak Ijip 12:46; Namba 9:12; Kapy Yen 34:20*

37 *Ma

“Tem thêlô nêgê anyô atu ba ibi.” *Sekalaia 12:10*

Elav Yisu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Josep anêñ Alimatia bôk halanô Yisu anêñ abô ba hasopa. Ma donjom hakô ek Israël iniñ ñê bêñbêñ ba intu havuñ anêñ hêvhaviñ. Ik Yisu hathak alovalaņasiñ yôv ma hi hanañ hik Pailat liñ ek enja anêñ liñkupik. Ma Pailat halanô anêñ abô ba halôk ma yani hi hawa.

39 *Nikodimus hi haviñ Josep. Yani ma anyô sêbôk atu ba hi hayê Yisu hadêñ bôlôvôñ. Yani hawa kamuñ ôv mavi ju ba hatak hathak donjom ba anêñ malaiñ hatôm 30 kilo la.

* 19:35: Jon 21:24 * 19:37: ALK 1:7 * 19:39: Jon 3:1-2

40 Thai epesaŋ ŋama êŋ ba esopa avômalô Israeŋ iniŋ kobom ba ewa Yisu liŋkupik ba etak kamunŋ ôv mavi êŋ hathak ma ivuliv siŋ hathak sôp selenŋ.

41 Ku te hêk habobo loŋ atu ba êthôkwêŋ Yisu hathak. Ku êŋ ma valu abyaŋ lukmuk te hêk ba miŋ bôk êdô ŋama la hêk ami.

42 Wak êŋ ma waklavôŋ atu ba avômalô Israeŋ nêpôpêk i ek nêgê Sabat. Ma valu abyaŋ êdô ŋama hêk habobo. Aêŋ ba thai ewa Yisu anêŋ kupik ba i êdô hêk valu abyaŋ êŋ.

20

Yisu haviyô hathak loŋbô

(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 Sonda êŋ anêŋ wak te môŋ anêŋ lôkbôk mo-manjiniŋ ma Malia anêŋ Magadala hi siô ma hayê nena lêk ibubi valu atu ba hamô lôv abôlêk vê.

2 Ma halanviŋ ba hi hadêŋ Saimon Pita thai lôk anyô ku atu ba Yisu lahaviŋ bêŋ anôŋ ma hanaŋ, “Anyôla ewa Anyô Bêŋ anêŋ kupik vê hêk siô ba yêlô athônŋ nena êdô yani hêk êsê.”

3 Êŋ ma thai iviyô ba i siô.

4 Thai luvi elanviŋ ba i ma anyô ku yaŋ atu hamôŋ ek Pita ba hayô siô môŋ.

5 Yani hakôm ba hayê lôv kapô ma hayê sôp selenŋ takatu ba ivuliv hathak iyom intu hamô. Ma miŋ habitak hayô valu abyaŋ kapô ami.

6 Ma Saimon Pita havenŋ yam hayô ma habitak hayô valu abyaŋ kapô ba hi. Ma hayê sôp selenŋ takatu ba ivuliv hathak

7 lôk sôp ivuliv thohavloma siŋ hathak intu hamô. Sôp ju êŋ intu lêk epesaŋ ba êdô yaŋ hamô buyaŋ ma yaŋ hamô buyaŋ.

8 Êŋ ma anyô ku yaŋ atu ba hayô siô môŋ hi kapô ma hayê ba hêvhaviŋ.

9 *Ma donjom thai êthôŋ abô atu ba bôk hanaŋ hêk Wapômbêŋ anêŋ kapyâ nena tem injik Yisu liŋ imbiyô ênjêk ŋama esak lonbô paliŋ.

10 Yôv ma ŋê ku ju êŋ êvôi malak.

*Yisu hik i thô hadêŋ Malia anêŋ Magadala
(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11; Luk 24:10-11)*

11 Malia halaŋ hamiŋ valu abyaŋ viyaiŋ ma hakôm ba hayê lôv kapô.

12 Ma hayê aŋela ju ba iniŋ kwêv thapuk. Thai êmô lon bu atu ba Yisu anêŋ kupik hêk. Yaŋ hamô wakadôk ma yaŋ hamô valuvi.

13 Ma thai enaŋ hik Malia liŋ, “Livôŋ, holaŋ eka?”

Ma hanaŋ, “Anyôla hawa yenaŋ Anyô Bêŋ anêŋ kupik vê ba miŋ yahayala lon atu ba êdô hêk ami.”

14 *Hanaŋ aêŋ ma hik i liliŋ ma hayê Yisu hamiŋ ma donjom hathôŋ yani paliŋ.

15 Ma Yisu hanaŋ, “Livôŋ, holaŋ eka? Ma hôbôlêm opalê?”

Malia hasoŋ nena yani ma anyô hayabiŋ ku kapô ba hanaŋ, “Livôŋ, howa anêŋ kupik ba hôdô hêk êsê ma onaŋ ek yana yanja.”

16 Ma Yisu hanaŋ, “Malia.”

* **20:9:** Sng 16:10; Ap 2:24-32 * **20:14:** Luk 24:16; Jon 21:4

Ma hasonj losauk ba hik i liliŋ ma hananj hathak abô Hiblu nena, “Laboni!” Abô êŋ anêŋ ôdôŋ nena “Kêdôŋwaga.”

17 *Ma Yisu hanan, “Miŋ yahavôha ek Wakamik ami denan ba intu otak ya ma nu êndêŋ yenanj nê ku ma onanj êndêŋ i, ‘Yana ek Wakamik ma môlônim Lemambô. Ma yana ek yenanj Wapômbêŋ ma môlônim Wapômbêŋ.’ ”

18 Yôv ma Malia anêŋ Magadala hi ma hanan hadêŋ nê ku nena, “Lêk yahayê Anyô Bêŋ.” Ma abô takatu ba Yisu hanan hadêŋ yani ma hanan hadêŋ thêlô haviŋ.

Yisu hik i thô hadêŋ nê ku

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Sonda êŋ anêŋ bôlôvôŋ ma nê ku ethak doŋtom. Thêlô êkô ek Israeŋ iniŋ nê bêŋbêŋ ba intu ik unyak abôlêk siŋ. Ma Yisu halêm hamiŋ thêlô malêvôŋ ma hanan, “Môlô kapôlômim ênjêk labali!”

20 *Ma hik banj kapô lôk baya thô hadêŋ thêlô. Nê ku êyê Anyô Bêŋ ba leŋiŋmavi anôŋ.

21 Ma hananj hathak loŋbô, “Môlô kapôlômim ênjêk labali! Yahêv môlô ba u hatôm atu ba Wakamik hêv ya ba yahalêm.”

22 Êŋ ma hayuv auk hathak thêlô ma hanan, “Noja Lovak Mathen.

23 *Ma môlô ôêv anyô iniŋ kambom vê êŋ ma iniŋ kambom tem nêŋ yak. Ma miŋ ôêv anyô iniŋ kambom vê ami êŋ ma iniŋ kambom tem êmô.”

* 20:17: Lom 8:29; Hib 2:11-12

* 20:20: Jon 16:22; 1Jon 1:1

* 20:23: Mat 16:19

Yisu hik i thô hadêḡ Tomas

²⁴ Tomas ma ḡê ku laumiḡ ba lahavuju takatu te ba anêḡ athêḡ yaḡ nena Didimus. Yisu hayô ek ḡê ku vi ma yani miḡ hamô ami.

²⁵ Êḡ ma ḡê ku vi atu enaḡ hadêḡ yani, “Yêlô lêk ayê Anyô Bêḡ yôv!”

Ma Tomas hanaḡ, “Miḡ yahayê anêḡ pôpô atu ba hamô baḡ lôk yahatak yabahenḡwasinḡ halôk yani baya êḡ ami ma tem miḡ yanêmiḡami ami ma milôk.”

²⁶ Sonda te hale ba hi ma Yisu anêḡ ḡê ku ethak doḡtom hathak loḡbô ba êmô unyak kapô. Ma Tomas hamô haviḡ. Thêlô ik unyak abôlêk sinḡ ma doḡtom Yisu halêm hamiḡ thêlô malêvôḡ ma hanaḡ, “Môlô kapôlômim êḡjêk labali.”

²⁷ Ma hanaḡ hadêḡ Tomas, “Nôḡḡô yabahenḡ! Ma ôsôm pôpô êntêk! Ma otak bahemḡwasinḡ êndôk ya baya ek nôḡḡô kôm lavôḡ. Otak auk thektheḡ lôk nôḡḡô esak malem, ma nêmiḡami iyom.”

²⁸ Ma Tomas hanaḡ, “Yenaḡ Anyô Bêḡ lôk Wapômbêḡ!”

²⁹ *Ma Yisu hanaḡ, “Lêk hôyê ba intu hôêvhaviḡ e? Wapômbêḡ tem lamavi esak avômalô takatu ba miḡ êyê ami ma doḡtom êvhaviḡ.”

Kapya êntêk anêḡ ôdôḡ

³⁰ Yisu hadum lavôḡinḡ bêḡ anôḡ haviḡ ba anêḡ ḡê ku êyê. Ma doḡtom miḡ yahato abô takêḡ halôk kapya êntêk ami.

³¹ *Yahato abô takêntêk ek môlô nôḡnêmiḡami nena Yisu ma Mesia atu lôk Wapômbêḡ anêḡ

* **20:29:** 1Pi 1:8 * **20:31:** Jon 3:15; Lom 1:17; 1Jon 5:13

Nakaduᅇ. Lôk yahato ek môlô nônênimbiᅇ ba noja lôkmala esak anêᅇ athêᅇ.

21

Nê ku evov alim bêᅇ anôᅇ

¹ Yôv ma ᅇê ku êmô kasukthôm atu anêᅇ athêᅇ nena Taibelias ma Yisu hik i thô hadêᅇ i hathak loᅇbô.*

² Saimon Pita lo Tomas, anêᅇ athêᅇ yaᅇ nena Didimus, ma Nataniel anêᅇ Kena hêk Galili, ma Sebedi anêᅇ nakaduᅇ luvi, ma Yisu anêᅇ ᅇê ku lokwanju, thêlô sapêᅇ êmô loᅇ êᅇ.

³ *Ma Saimon Pita hanaᅇ, “Yana yaᅇgik alim.” Ma enaᅇ, “Yêlô nasôk nambiᅇ o.” Êᅇ ma thêlô i ethak yeᅇ te ma bôlôvôᅇ êᅇ ma êvôv alim te ami.

⁴ Wak hapup ma Yisu hamiᅇ kasukthôm anêᅇ daᅇ. Ma anêᅇ ᅇê ku êyê yani ma doᅇtom miᅇ eyala ami.

⁵ Ma Yisu halam, “Aiyaᅇ thêlô! Môlô alim mi, aêᅇ e?”

Ma enaᅇ, “Intu êᅇ.”

⁶ Ma hanaᅇ, “Notak yakseᅇ êndôk yeᅇ vianôᅇ ma tem môlô noja alim doho.” Idum aêᅇ ma ewa alim bêᅇ anôᅇ ba intu miᅇ hatôm nêbôv yakseᅇ esak ami.

⁷ *Anyô ku atu ba Yisu lahaviᅇ bêᅇ anôᅇ hanaᅇ hadêᅇ Pita, “Intu ma Anyô Bêᅇ!” Pita êᅇ intu bôk habi anêᅇ kwêv thilibuᅇ thô ek indum ku. Ma hanaᅇ ôpêᅇ anêᅇ abô êᅇ ma hik hathak loᅇbô ma hasôv kisi halôk kasukthôm ba hayam ba hi.

* **21:1:** Kasuk Galili intu elam athêᅇ yaᅇ nena “Taibelias”.

* **21:3:** Luk 5:4-7 * **21:7:** Mat 14:29; Jon 13:23

⁸ Thêlô ebobo kasukthôm daŋ hatôm 90 mita la ma nê ku vi êmô yeŋ ba êvôv yaksenŋ haveŋ yam ma Pita hayam hamôŋ.

⁹ Thêlô êlêm ethak liŋdaŋ ma êyê atum te hathaŋ hamô ma Yisu habôk alim lôk polom.

¹⁰ Ma Yisu hanaŋ, “Alim doho êlêm!”

¹¹ *Ma Saimon Pita hayô hathak yeŋ ma havôv yaksenŋ halêm hathak liŋdaŋ. Yaksenŋ êŋ putup hathak alim daim lomaloma hatôm 153. Ma yaksenŋ miŋ hatip ami.

¹² Ma Yisu hanaŋ, “Nôlêm onŋwaŋ alim!” Thêlô lêk eyala nena yani ma Anyô Bêŋ ba êkô ba te miŋ hanaŋ nena, “O ma opalê?” ami.

¹³ Ma Yisu hawa polom ba hi hêv hadêŋ thêlô ma hadum aêŋ hathak alim.

¹⁴ *Êntêk ma bôlôŋ te lô atu ba haviyô hathak loŋbô ba hik i thô hadêŋ anêŋ nê ku.

Yisu hapesaŋ abô haviŋ Pita

¹⁵ Eyaŋ nôm yôv ma Yisu hanaŋ hadêŋ Saimon Pita, “Saimon, Jon anêŋ nakaduŋ, anêm lemhaviŋ ya ma bêŋ hamôŋ ek nê ku vi mena mi e?”

Ma Pita hanaŋ, “Intu êŋ. Anyô Bêŋ, hoyala nena yalenhaviŋ o bêŋ anôŋ.”

Ma Yisu hanaŋ, “Ombakôŋ yenaŋ boksipsip nali sapêŋ.”

¹⁶ *Ma hanaŋ hathak loŋbô, “Saimon, Jon anêŋ nakaduŋ, lemhaviŋ ya e?”

Ma Pita hanaŋ, “Intu êŋ. Anyô Bêŋ, hoyala nena yalenhaviŋ o.”

Ma Yisu hanaŋ, “Oyabiŋ yenaŋ boksipsip.”

* **21:11:** Luk 5:6 * **21:14:** Jon 20:19,26 * **21:16:** Ap 20:28

17 Ma hanañ bôlôñ te lô “Saimon, Jon anêñ nakaduñ, lemhaviñ ya e?”

Yisu lêk hanañ hik Pita liñ hatôm bôlôñ lô nena “Lemhaviñ ya e?” ba Pita kapô malaiñ ma hanañ, “Anyô Bêñ, o hoyala nômkama sapêñ ba hoyala nena yalenhaviñ o.”

Ma Yisu hanañ, “Ombakôñ yenañ boksipsip.

18 Yanañ avanôñ biñ êndêñ o. Sêbôk ba hômô anyô muk denañ ma oda hothak huik kwêv ma hu hatôm odanêm lemhaviñ. Ma donjom hoyalôv ma tem nêm bahem ek anyô yañ injik anêm kwêv ma endom o ek nu loñ atu ba miñ lemhaviñ nu ami.”

19 *Yisu hanañ abô êñ ek injik loñondê atu ba Pita tem ema esak ek nêm athêñ lôkmanñ êndêñ Wapômbêñ. Yôv ma Yisu hanañ hadêñ Pita, “Osopa ya!”

20 *Pita hik i liliñ ma hayê anyô ku atu ba Yisu lahaviñ bêñ anôñ hasopa thai. Ôpatu ba hayañ nôm hamô ma hakithiñ Yisu ba hanañ, “Anyô Bêñ, opalê intu tem enañ o bêñ?”

21 Ma Saimon Pita hayê ôpêñ ma hanañ, “Anyô Bêñ, anyô êntêk tem êpôm malê?”

22 Ma Yisu hanañ, “Yalenhaviñ nena ôpêñ tem êmô endeba yandealêm am, o Pita miñ anêm nômlate ami. Mi. Osopa ya iyom.”

23 Ma abô êñ hi mayaliv ba ñê takatu ba esopa Yisu elañô haviñ ba eson nena anyô ku êñ tem miñ ema ami. Yisu hanañ nena êmô endeba yani endelêm am, ma miñ Pita anêñ nômla ami. Ma donjom miñ hanañ hathak ôpêñ anêñ ñama ami.

* 21:19: Mat 16:24-25; 2Pi 1:14 * 21:20: Jon 13:23-25

24 *Anyô ku atu ba hanaŋ nô m takêŋ bêŋ ba hatô halôk kapyâ êntêk intu yêlô ayala nena anêŋ abô ma avanôŋ.

25 *Yisu hadum ku lomaloma bêŋ anôŋ haviŋ. Pik ma yaôna ba yakô miŋ hatôm nêndô kapyâ nômbêŋ atu ba eto lôkthô êmô ami.

* 21:24: Jon 19:35 * 21:25: Jon 20:30

Wapômbêŋ Anêŋ Abô Mathen
The New Testament in the Malei-Hote Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini
copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a